

รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ
ทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

โดย

นางจันทร์ประภา วิชิตชลชัย
รองผู้อำนวยการสำนักงานจัดการรายได้ สภาอากาศไทย

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย” ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา ของ นางจันทร์ประภา วิชิตชลชัย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๑ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๑ – ๒๕๖๒

พลโท

(ขจรฤทธิ์ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นางจันทร์ประภา วิชิตชลชัย

หลักสูตร วปอ.

รุ่นที่ 61

การวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการระดมทุน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อนำไปสู่การเสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วยระยะการศึกษารูปแบบการระดมทุนในประเทศไทย กรณีศึกษาอุทกภัยปี พ.ศ.2554 ระยะการสังเคราะห์ตัวแบบบูรณาการการระดมทุน และระยะการศึกษาการยอมรับตัวแบบการบูรณาการการระดมทุน ทั้งนี้กำหนดขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหาจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมหาอุทกภัยปี พ.ศ. 2554 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีวรรณกรรม รวบรวมเนื้อหา เอกสารข่าว การบรรเทาสาธารณภัย ข้อกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุน ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ด้านการระดมทุน โดยแบ่งเป็นผู้แทนจากส่วนราชการ ผู้แทนจากองค์กรสาธารณกุศลทั้งในและต่างประเทศ ผู้แทนจากภาคเอกชน และผู้แทนภาคองค์กร

ผลการวิจัยพบว่า เหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ. 2554 มีการเปิดระดมทุนจากทุกภาคส่วนตามภารกิจและนโยบายขององค์กรที่แตกต่างกัน โดยภาคเอกชนเลือกที่จะมอบเงินให้กับองค์กรภาครัฐ หรือองค์กรสาธารณกุศลที่มีความน่าเชื่อถือ องค์กรสื่อสารมวลชนเลือกที่จะเปิดระดมทุน และรายงานความช่วยเหลือผ่านช่องทางของตนเป็นหลัก ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554 ยังไม่มีการกำหนดแผนปฏิบัติงานการระดมทุนแบบบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัย 3 ประการ ที่นำไปสู่ความสำเร็จในการระดมทุนประกอบด้วย ปัจจัยด้านการระดมทุน ด้านข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยด้านการสื่อสาร ซึ่งจะนำไปสู่การเสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย โดยกำหนดให้มีศูนย์ข้อมูลประสานงานการระดมทุน มีการทำงานระบบคู่ขนานระหว่างภาครัฐและองค์กรสาธารณกุศลที่มีภารกิจโดยตรงในการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ กำหนดวัตถุประสงค์ของการระดมทุนที่ไม่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติการ และเชิงวิชาการเพื่อเป็นแนวทางในการบูรณาการการระดมทุนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

Abstract

Title A holistic fundraising model for natural disasters most appropriate for Thailand

Field Social-Psychology

Name Mrs.Janprapa Vichitcholchai **Course** NDC **Class** 61

The study on a holistic fundraising model for natural disasters most appropriate for Thailand aims at exploring types of fundraising and success factors, which are effective and appropriate for a holistic model of natural disaster fundraising in Thailand. The research employs a qualitative method divided into 3 phases: 1) an investigation of emergency fundraising during Thailand's great flood in 2011, 2) a synthesis of a holistic fundraising model, and 3) an evaluation of the reception of the newly proposed holistic fundraising model. The scope of the study comprises an analysis of information pertinent to the 2011 great flood including ideologies, theories, and literature from media, public disaster mitigation centers, legal documents relevant to fundraising, key informant coverage, in-depth interview of related personnel in fundraising from government sectors, domestic and international charity organizations, and representatives from private sectors.

The results show that during the 2011 great flood, there were different types of fundraising from all sectors in accordance with their own missions and policies. The private sectors chose to give their proceeds to government sectors or reputable charity organizations. The media opted for crowdfunding and aid-relief reports. There were no tangible operation plans for fundraising at a comprehensive platform. It is also found that there are 3 distinctive success factors for fundraising. They are fundraising factors, information factors, and communication factors, which will be included in the holistic fundraising model for natural disasters most appropriate for Thailand. In this model, there will be a comprehensive information center for fundraising working in tandem with the public sectors and charity organizations primarily responsible for emergency fundraising. The objectives of this fundraising model will not reiterate other organizations. The researcher concludes the study with recommendations at policy making, operational and academic levels for further use in more effective fundraising.

คำนำ

ภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Natural Disaster) เป็นสิ่งที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ คงมีแต่เพียงการป้องกันและบรรเทาที่มีประสิทธิภาพจึงจะสามารถทำให้สถานการณ์คลี่คลายและให้ลดผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ กรณีมหาอุทกภัยครั้งใหญ่ของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2554 มีพื้นที่ประสบภัยกระจายตัวในทุกภาคของประเทศ หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้มีคำสั่งกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติที่ 4/2559 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างแผนระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) หนึ่งในนั้นคือคณะกรรมการส่วนงบประมาณและการบริจาค โดยคณะกรรมการดังกล่าวได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อระดมทุนเปิดรับบริจาคเมื่อเกิดภัยพิบัติ แต่ทั้งนี้คณะกรรมการดังกล่าวยังไม่มีการปฏิบัติงานแบบบูรณาการเต็มรูปแบบเนื่องจากยังไม่เกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ขึ้นอีกครั้ง จึงเป็นความสำคัญที่ผู้วิจัยศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย” โดยศึกษารูปแบบการเปิดระดมทุนจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554 นำไปสู่การสังเคราะห์ และข้อเสนอตัวแบบการบูรณาการการระดมทุนให้เป็นรูปธรรมและเพิ่มขีดความสามารถในการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทยในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วิจัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 61 โดยผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิจัยเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติในทุกระดับของการเกิดภัยซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติงานแบบบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติต่อไป

(นางจันทร์ประภา วิจิตลชัย)
นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61
ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
วิธีดำเนินการวิจัย	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	8
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเรื่องการระดมทุน	11
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์และองค์กรสาธารณประโยชน์	16
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศ	18
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการรณรงค์ทางการสื่อสาร	19
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร	28
พระราชบัญญัติแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2550	37
แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
กรอบแนวคิด	44
สรุป	45
บทที่ 3 รูปแบบการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ กรณีศึกษา เหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554	
ขอบเขตหน้าที่การทำงานของส่วนงานงบประมาณและการบริจาค	50
วัตถุประสงค์ของการกำหนดระบบการรับบริจาค	51
แนวทางปฏิบัติ	56
การดำเนินงานตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การทบทวนระบบ	63
สรุป	63
บทที่ 4 รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ	
ทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย	
วิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทาง	64
ธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย	
ปัญหา และอุปสรรค	67
ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทาง	68
ธรรมชาติ	
แนวทางการบูรณาการ	69
สรุป	69
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	
สรุป	71
ข้อเสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทาง	72
ธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย	
ข้อเสนอแนะ	75
ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป	76
บรรณานุกรม	77
ประวัติย่อผู้วิจัย	79

ช

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1-1	ตารางแสดงสถิติภัยพิบัติย้อนหลัง 10-20 ปี	3
3-1	การกำหนดผู้รับผิดชอบภายในศูนย์ประสานงานด้านการรับบริจาค	53

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2-1 แบบจำลองการแลกเปลี่ยนทางสังคมสำหรับการให้	14
2-2 การแสดงวัฏจักรของการวางแผนประชาสัมพันธ์	25
2-3 ภาพการเชื่อมโยงของปัจเจกต่อปัจเจก	31
2-4 ภาพการเชื่อมโยงของปัจเจกต่อกลุ่ม	31
2-5 ภาพการเชื่อมโยงกลุ่มต่อกลุ่ม	32
2-6 ภาพการเชื่อมโยงของเครือข่ายต่อเครือข่าย	32
2-7 กรอบแนวคิด	44
3-1 โครงสร้างการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.)	48
3-2 สปฉ.18 ส่วนงานงบประมาณและการบริจาค	49
3-3 สปฉ.18 ส่วนงานงบประมาณและการบริจาค (ต่อ)	49
3-4 แนวคิดระบบการบริจาค	51
3-5 ผังการจัดการองค์กรตามระบบการรับบริจาค	52
4-1 การจัดการองค์กรในการบริหารงานตามระบบการรับบริจาค เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย	67
5-1 ข้อเสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัย พิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย	73

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“...ในขวบปีที่ผ่านมา แม้บ้านเมืองของเราต้องประสบภัยทางธรรมชาติบ้างและแหวดล้อมด้วยสถานการณ์อันเคร่งเครียดของโลกทั่วไป แต่ก็นับว่าเราสามารถผ่านสถานการณ์เหล่านั้นมาด้วยดี ทั้งนี้ยอมเป็นนิมิตหมายว่า เราจะสามารถฟันฝ่าอุปสรรคข้างหน้าต่อไปอีก จริงอยู่ ทุกสิ่งทุกอย่างจะให้ดีขึ้นทันอกทันใจสมดังที่ต้องการทีเดียวนั้น ย่อมไม่ได้ ย่อมต้องการเวลา เปรียบประดุจการเยียวยา รักษาไข้ ซึ่งย่อมต้องการเวลาเช่นกัน ข้าพเจ้าจึงมีความหวังเป็นอย่างมากว่า อาศัยความสามัคคีร่วมมือร่วมใจของเราท่านทั้งมวล ประเทศชาติของเราจะเข้าสู่ฐานะเจริญก้าวหน้าสืบไปด้วยดี...”

กระแสพระราชปราชัยแต่ประชาชนชาวไทยในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2496 ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนารถบพิตร

กระแสพระราชปราชัยที่พระราชทานต่อปวงชนชาวไทยองค์ปรากฏถึงความข้างต้นนั้น ไม่เพียงแต่เป็นพระเมตตาที่พระองค์มีต่อพสกนิกรของพระองค์เท่านั้น แต่ยังเป็นพระบรมราโชบายที่มอบให้กับส่วนราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม ถ่ายทอดไปยังข้าราชการและปฏิบัติงานทุกคนที่จำเป็นจะต้องมองอย่างเป็นองค์รวมโดยใช้ความสามัคคีเป็นพื้นฐาน

ภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Natural Disaster) เป็นสิ่งที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ คงมีแต่เพียงการป้องกันและบรรเทาที่มีประสิทธิภาพจึงจะสามารถทำให้สถานการณ์คลี่คลายและให้ลดผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นนั้นคือในระยะเวลาเพียงช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โลกต้องประสบกับภัยพิบัติกว่า 820 ครั้ง คิดเป็นความเสียหายทางเศรษฐกิจของโลกกว่าหนึ่งล้านล้านดอลลาร์ โดยสถิติการเกิดขึ้นของภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นกว่าร้อยละ 90 เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ และสถิติดังกล่าวยังบ่งชี้โดยเฉพาะเจาะจงว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในทวีปเอเชียไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 (Munich RE, 2012)

ข้อมูลทางสถิติที่เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทยย้อนหลัง 10-20 ปี จำแนกรายประเภท (สุขภาพคนไทย, 2556) ยิ่งเป็นการยืนยันแนวโน้มอุบัติการณ์การเกิดของภัยพิบัติที่ไม่มีแนวโน้มจะลดลงและยังมีนัยยะที่จะส่งให้เกิดความเสียหายทวีความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นด้วยรายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1 ดังนั้นการพัฒนาารูปแบบการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติจึงเป็นสิ่งที่ประเทศไทยต้องเร่งเตรียมการโดยไม้อาจหลีกเลี่ยงได้

การจัดการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติในประเทศไทยอยู่ภายใต้แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ซึ่งประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ

1. การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

2. การบูรณาการการจัดการในภาวะฉุกเฉิน

3. การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน

4. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือเพื่อลดความเสียหายให้เกิดน้อยที่สุดเมื่อเกิดภัยพิบัติโดยการพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงจากการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งประกอบด้วย การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย การจัดการความเสี่ยงในภาวะฉุกเฉิน และการฟื้นฟูให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม ซึ่งจากยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินการจำนวนมากทั้งสิ้น

ทรัพยากรที่ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาภัยพิบัตินั้นหมายถึงสิ่งต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้เพื่อจัดการกับสถานการณ์ ให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ได้ หากแต่ด้วยข้อจำกัดของฐานข้อมูลทรัพยากรต่างๆ ที่อยู่ในการกำกับดูแลของส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนี้จึงมุ่งเน้นทรัพยากรในรูปของตัวเงินเป็นสำคัญ ซึ่งตัวเงินที่สามารถนำมาใช้ตามแผน ฯ ได้อาจแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะประกอบด้วย

1. งบประมาณตามแผนงบประมาณประจำปี

2. งบประมาณงานที่รัฐบาลตั้งขึ้นมาเพื่อใช้ในสถานการณ์ที่จำเป็น

3. เงินสนับสนุนจากนอกส่วนราชการ ทั้งนี้เงินที่มาจากแหล่งงบประมาณตาม ข้อ 1. และ ข้อ 2. นั้น จะต้องเบิกจ่ายตามระเบียบราชการที่ถูกกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ทำให้ในบางสถานการณ์ไม่อาจนำมาใช้ได้ทันท่วงที ฉะนั้นเงินสนับสนุนจากนอกส่วนราชการจึงมีสถานะเป็นเสมือน “กล่องปฐมพยาบาล” ในการบรรเทาและแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 1 ตารางแสดงสถิติภัยพิบัติย้อนหลัง 10 - 20 ปี จำแนกรายประเภทที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

ประเภทภัยพิบัติ	ช่วงเวลาที่เกิด (ปี พ.ศ. ที่เกิดเหตุ)	จำนวนครั้งที่เกิด	ความเสียหาย (ร่างกาย)	ความเสียหาย (ชีวิต)	มูลค่าความเสียหาย (ล้านบาท)	หมายเหตุ
อุทกภัย	2532 - 2554	> 40,000	> 2,000	> 2,000	12,591,810	
สึนามิ	2547	1	11,775	5,401	44,491	
ดินโคลนถล่ม	2531 - 2555	35	> 5,000	541	> 2,053	
वादภัย	2532 - 2552	36,024	1,367	842	505,155	
อัคคีภัย	2532 - 2552	46,986	3,775	1,635	2,441,861	
ภัยแล้ง	2532 - 2552	ไม่พบข้อมูลการรายงาน			1,331,474	
ภัยจากไฟฟ้า	2541 - 2552	60,307	ไม่พบข้อมูลการรายงาน			ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 60 จังหวัด พื้นที่เสียหายรวม 1,027,288 ไร่

(ดัดแปลงจาก เอกสารข้อมูลสุขภาพคนไทย 2556)

ที่มา : โครงการสุขภาพคนไทย.2556 สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2561

เงินสนับสนุนจากนอกส่วนราชการนั้นเกิดจากการที่ภาคเอกชนต่างร่วมใจกันเสียสละทรัพยากรของตนเพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้อื่น ดังนั้นเงินในลักษณะเช่นนี้จะมีวิธีการได้มาและถูกใช้ในลักษณะดังต่อไปนี้

1. การใช้เงินของตนเพื่อแก้ไขปัญหาภัยพิบัตินั้นๆ ด้วยตนเอง
การดำเนินการในลักษณะนี้ พบเห็นได้ทั่วไปเมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติทุกครั้ง ได้แก่การที่ภาคเอกชน ใช้เงินของตนซื้อเครื่องอุปโภค บริโภคต่างๆ ไปแจกจ่ายกับผู้ประสบภัยพิบัติ โดยมักจะเป็นการกระทำของเอกชนรายย่อยเป็นสำคัญ
2. การสนับสนุนเงินของตนเองเพื่อให้ผู้อื่นไปดำเนินการแก้ไขปัญหาภัยพิบัตินั้นๆ
การดำเนินการในลักษณะนี้ สามารถพบเห็นได้จากสื่อสังคมออนไลน์ทั่วไป และยังเด่นชัดมากขึ้นหลังเกิดมหาอุทกภัย กล่าวคือภาคเอกชนต่างพยายามสอบถามข้อมูลหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ เพื่อที่ตนจะได้ไปบริจาคเงินหรือทรัพยากรอื่นๆ ให้ได้อย่างถูกต้อง รวมถึงการเข้าไปเป็นอาสาสมัครเพื่อปฏิบัติหน้าที่ด้านที่ตนเองมีความสามารถด้วย
3. การใช้เงินของตนเองและระดมทุนเพิ่มเติมจากเอกชนรายอื่นๆ
เพื่อแก้ไขปัญหาภัยพิบัตินั้น ๆ ด้วยตนเอง การดำเนินการในลักษณะนี้ ได้แก่ การที่องค์กรเอกชนที่มีความน่าเชื่อถือ ใช้เงินของตนและประกาศเชิญชวนให้บุคคลอื่นๆ เข้าร่วมบริจาคเพื่อนำไปใช้จ่ายในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ขนรถ off-road ร่วมกันระดมทุนเพื่อซื้อเครื่องอุปโภค-บริโภคที่จำเป็นและดำเนินการเข้าพื้นที่เพื่อแจกจ่ายของเหล่านั้นด้วยตนเอง
4. การระดมทุนของตนเองและเอกชนรายอื่นๆ
เพื่อให้ผู้อื่นไปดำเนินการแก้ไขปัญหาภัยพิบัตินั้น ๆ การดำเนินการในลักษณะนี้ พบได้ตามสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสังคมออนไลน์ทั่วไป ที่เห็นเด่นชัดและปัจจุบันมีบทบาทในการระดมทุนคือ การระดมทุนผ่านรายการโทรทัศน์ เช่น รายการเรื่องเล่าเช้านี้

จากการวิเคราะห์การระดมทุนทั้ง 4 ลักษณะข้างต้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ภาคเอกชนต่างมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะใช้ทรัพยากรส่วนตนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หากแต่ด้วยข้อจำกัดจึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเอง จึงมีแนวโน้มบริจาคเงินให้กับบุคคลหรือองค์กรที่ไว้วางใจไปดำเนินการแทนตนเอง ดังนั้นความน่าเชื่อถือของบุคคลหรือองค์กรนั้นเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อการระดมทุนอย่างมาก องค์กรการกุศลในประเทศไทยที่มีพันธกิจบทบาทในการบรรเทาสาธารณภัยให้กับประชาชน อาทิ องค์กรยูนิเซฟ ประเทศไทย องค์กรข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย และหนึ่งในนั้นคือ สภากาชาดไทย ซึ่งมีบทบาทที่ถูกกำหนดขึ้นโดยพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพุทธศักราช 2436 ซึ่งผ่านมาราว 125 ปีแล้ว

ดังกรณีมหาอุทกภัยครั้งใหญ่ของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2554 มีพื้นที่ประสบภัยกระจายตัวในทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ภาคกลางและภาคเหนือที่ประสบปัญหาน้ำท่วมหนักเป็นเวลานาน ยิ่งไปกว่านั้นพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ยังได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นอย่างมากถือว่าหนักที่สุดในรอบ 70 ปี หากนับจากเหตุการณ์น้ำท่วมกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ.2485 มหาอุทกภัยครั้งนี้มีพื้นที่ ๆ ได้รับการประกาศเป็นพื้นที่ภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2554 จนกระทั่งเดือนพฤศจิกายน 2554 รวมทั้งสิ้น 65 จังหวัด ทั้งนี้มีผู้เสียชีวิต 657 ราย

ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน 4,039,459 คน รวม 13,425,69 คน (บันทึกเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 54, ออนไลน์, 2562) จากเหตุการณ์ดังกล่าวมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน องค์กรการกุศล ภาคสังคมประชาชนทั้งในและต่างประเทศร่วมใจกันระดมทุนขอรับความช่วยเหลือในการบรรเทาทุกข์ ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ประสบภัยดังกล่าวจำนวนมาก อาทิ ในรูปแบบของการใช้เงินตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาภัยพิบัติ การช่วยสนับสนุนเงินของตนเพื่อให้ผู้อื่นไปดำเนินการแทน การใช้เงินของตนเองและระดมทุนเพิ่มเติมจากเอกชนรายอื่น ๆ เพื่อแก้ไขปัญหา อีกทั้งยังมีการระดมทุนทั้งของตนเองและเอกชนรายอื่น ๆ เพื่อให้ผู้อื่นไปดำเนินการแทนด้วย

จากเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของทุกภาคส่วนที่ประสงค์จะช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติให้สามารถผ่านช่วงเวลาดังกล่าวไปได้ แต่อย่างไรก็ตามการบริหารจัดการรูปแบบการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติก็ถือเป็นสิ่งสำคัญของประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีแนวโน้มที่จะเกิดภัยทางธรรมชาติได้บ่อยครั้งขึ้นรวมถึงประเทศไทย จะเห็นได้ว่ามีคำสั่งของกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติที่ 4 / 2559 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างแผนระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) ในด้านต่างๆ เพื่อดูแลผู้ประสบภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉิน หนึ่งในนั้นคือ คณะทำงานส่วนงบประมาณและการบริจาค ประกอบด้วย ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนสภาอากาศไทย ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์ ผู้แทนบริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) และเลขาธิการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในเหตุการณ์ต่างๆ แต่อย่างไรก็ดีการเปิดระดมทุนนั้นยังปฏิบัติแบบแยกส่วนแต่ละหน่วยงาน ไม่สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม มีกลไกการดำเนินงานที่ผสมผสานกันในการระดมทุนทั้งระยะก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย รวมถึงการฟื้นฟูหลังเกิดภัยพิบัติ ทั้งนี้ถ้าขาดการบูรณาการ เชื่อมต่อบทบาทภารกิจในการระดมทุนที่เป็นรูปธรรมก็จะนำไปสู่ความซ้ำซ้อนในการเปิดระดมทุน ขาดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน และก่อให้เกิดความสับสนแก่ผู้บริจาคว่าจะเลือกบริจาคให้กับหน่วยงานใดจึงจะเหมาะสม เข้าถึง และครอบคลุมผู้ประสบภัยพิบัติได้มากที่สุด

จึงเป็นความสำคัญที่ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาในหัวข้อ “รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย” เพื่อศึกษากระบวนการการเปิดระดมทุนจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554 จากหน่วยงานที่มีบทบาทรับผิดชอบโดยตรง และหน่วยงานที่เปิดระดมทุนในช่วงเวลาดังกล่าว ให้นำมาซึ่งรูปแบบการบูรณาการการระดมทุนที่เหมาะสมเป็นรูปธรรมและเพิ่มขีดความสามารถในการตั้งรับ และรับมือกับปัญหาภัยพิบัติของประเทศไทยในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการระดมทุน เพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

3. เพื่อเสนอตัวแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 เนื้อหาในการวิจัยจะทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลภัยที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติทางธรรมชาติเฉพาะที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2554 และถูกรายงานในรายงานทางราชการที่เกี่ยวข้องกับมหาอุทกภัยปี พ.ศ. 2554 เท่านั้น

1.2 การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแนวคิด วิเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิ รวบรวมเนื้อหา เอกสารข่าว การบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงแนวคิด ทฤษฎี ข้อกฎหมาย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุน

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

2.1. ผู้แทนจากองค์กรระหว่างประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ด้านการระดมทุน เพื่อเตรียมรับมือ ดูแล ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในสถานการณ์ฉุกเฉินมหาอุทกภัย ปี พ.ศ. 2554

2.2. ผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ด้านการระดมทุน เพื่อเตรียมรับมือ ดูแล ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในสถานการณ์ฉุกเฉินมหาอุทกภัย ปี พ.ศ. 2554

2.3. ผู้แทนจากภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ด้านการระดมทุน เพื่อเตรียมรับมือ ดูแล ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในสถานการณ์ฉุกเฉินมหาอุทกภัย ปี พ.ศ. 2554

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้เป็นการดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษารูปแบบการระดมทุนในประเทศไทย

1. การศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์มหาอุทกภัย พ.ศ. 2554

1.1. การศึกษาหลักฐานทางราชการที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์

วิธีการ : การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

ข้อมูล : เอกสารทางราชการ หนังสือสั่งการ รายงานทางวิชาการ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์

1.2. การศึกษาข้อมูลจากผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์

วิธีการ : การสัมภาษณ์เชิงลึก
 เครื่องมือ : คู่มือสัมภาษณ์
 ผู้ให้ข้อมูล : ผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 2 หน่วยงาน
 : ผู้แทนจากองค์กรระหว่างประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
 กับการศึกษานี้ 2 หน่วยงาน
 : ผู้แทนจากภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศึกษานี้
 2 หน่วยงาน

1.3. การศึกษาข้อมูลจากผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในปัจจุบัน

วิธีการ : การสัมภาษณ์เชิงลึก
 เครื่องมือ : คู่มือสัมภาษณ์
 ผู้ให้ข้อมูล : ผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 2 หน่วยงาน
 : ผู้แทนจากองค์กรระหว่างประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
 กับการศึกษานี้ 2 หน่วยงาน
 : ผู้แทนจากภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศึกษานี้
 2 หน่วยงาน

2. การศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

วิธีการ : การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)
 ข้อมูล : เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและเป็นที่ยอมรับเป็น
 การทั่วไป

ระยะที่ 2 การสังเคราะห์ตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาภัยพิบัติทาง
 ธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

1. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการระดมทุนเพื่อการ
 บรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

วิธีการ : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
 เครื่องมือ : คู่มือสัมภาษณ์กลุ่มย่อย
 : ข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 ข้อ 1

2. การสังเคราะห์ตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทาง
 ธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

วิธีการ : การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Interview)
 ผู้ให้ข้อมูล : ผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 2 หน่วยงาน
 : ผู้แทนจากองค์กรระหว่างประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
 กับการศึกษานี้ 2 หน่วยงาน
 : ผู้แทนจากภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศึกษานี้
 2 หน่วยงาน
 ข้อมูล : ข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 ข้อ 2 และ ข้อมูล
 จากการศึกษาระยะที่ 2 ข้อ 1

ระยะที่ 3 การศึกษาการยอมรับของตัวแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

1. การศึกษาการยอมรับตัวแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

วิธีการ	: การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย (Focus Group Interview)
ผู้ให้ข้อมูล	: ผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 2 หน่วยงาน : ผู้แทนจากองค์กรระหว่างประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ กับสถานการณ์ 2 หน่วยงาน : ผู้แทนจากภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ 2 หน่วยงาน
ข้อมูล	: ข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1 ข้อ 2 และ ข้อมูล จากการศึกษาในระยะที่ 2 ข้อ 1

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประเทศไทยได้รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนที่เหมาะสม สำหรับการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย
2. ประเทศไทยสามารถพัฒนาระบบการบูรณาการ การระดมทุนด้วยความสามัคคี โดยการน้อมนำพระบรมราโชบายในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร พระราโชบายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูรและพระราชดำริในองค์อุปนายิกาผู้อำนวยการ สภากาชาดไทย มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาได้

คำจำกัดความ

รูปแบบการระดมทุน	หมายถึง	วัตถุประสงค์ รูปแบบ เครื่องมือการสื่อสาร เพื่อการระดมทุน จากหน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการระดมทุน	หมายถึง	การสื่อสารเพื่อการระดมทุนที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การติดตามผลให้ข้อมูลย้อนกลับ การใช้การสื่อสารหลากหลายวิธี ระยะเวลา การให้ความสนใจกับภาษา มีศูนย์กลางข้อมูล การให้เครือข่ายรู้เท่าที่จำเป็น การใช้ธรรมเนียมปฏิบัติในการสื่อสาร และการฟังอย่างตั้งใจ เพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติ
การบูรณาการ	หมายถึง	การประสานเชื่อมโยงของเครือข่าย องค์กรประกอบของเครือข่าย เครือข่ายการสื่อสารของคณะทำงานด้านงบประมาณและการบริจาค ตามคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องรูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทยมีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารูปแบบการระดมทุนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และการเสนอรูปแบบการบูรณาการการระดมทุน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องการระดมทุน
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์และองค์การสาธารณประโยชน์
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศ
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการรณรงค์ทางการสื่อสาร
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร
6. พระราชบัญญัติแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2550
7. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุป

แนวคิดเรื่องการระดมทุน

1. ความหมายของการระดมทุน

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ให้ความหมายของคำว่า “ระดมทุน” ไว้ดังนี้ การระดมทุน หมายถึง รวบรวม รวมเข้าด้วยกัน เช่นระดมทุน ส่วนทุน หมายถึง ของเดิมที่มีไว้ กำหนดไว้ เพื่อประโยชน์ในกิจการ หรือหมายถึง เงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ที่ตั้งไว้สำหรับดำเนินการเพื่อหาผลประโยชน์

บาบารา อาร์ ลีวี และอาร์ แอล เซอรี (อ้างใน ฌ็องรี สุพรรณพงศ์, 2551) ให้ความหมายของการระดมทุนไว้ว่า เป็นการแสวงหาทุนและทรัพยากรจากแหล่งอื่นๆ เพื่อสนับสนุนองค์กรหรือเฉพาะโครงการนั้นๆ

เลสเลย์ บราวน์ (อ้างใน ฌ็องรี สุพรรณพงศ์, 2551) นิยามความหมายของการระดมทุนไว้ว่า คือ การชักชวนบุคคลหรือองค์กรให้มาสนับสนุนด้านการเงิน เพื่อจัดโครงการและกิจกรรม

กวิน ชูติมา (2554) อ้างใน ฌ็องรี สุพรรณพงศ์, 2551 นิยามการระดมทุนว่า เป็นการสร้างเพื่อน เนื่องจากเงินไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดของการระดมทุน เพราะท้ายที่สุดองค์กรจะพบว่าความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและการมีฐานผู้สนับสนุนที่กว้างขวางเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้เรื่องที่เขาทำอยู่เป็นที่รู้จักและได้รับการสนับสนุน

พัทธมน ผลิพัฒน์ (2547) ให้ความหมายของการระดมทุนไว้ว่า เป็นการค้นหาแสวงหาหรือเป็นการเชิญชวนบุคคล องค์กรเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนทุนทรัพย์ และทรัพยากรที่ไม่ได้เป็นเงิน เช่น ที่ดิน ทรัพยากรบุคคล เป็นต้น

ดังนั้น การระดมทุนในภาพรวมจึงหมายถึง การที่องค์กรสาธารณประโยชน์ แสวงหา ค้นหา หรือชักชวนบุคคลหรือองค์กรให้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนด้านเงินทุน เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการและจัดโครงการ กิจกรรมขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมให้กลุ่มเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ (รุ่งนภา พิตรปรีชา 2534 อ้างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544)

1. เพื่อธรรงศ์ในการหารายได้มาใช้ในการดำเนินงานขององค์กร รายได้ขององค์กรสังคมสงเคราะห์ส่วนใหญ่จะมาจากเงินสนับสนุนจากสถาบันอื่นๆ ที่มีขอบข่ายการทำงานที่สอดคล้องกันหรือสถาบันเอกชนใหญ่ๆ ที่เห็นด้วยกับกิจกรรมขององค์กร หรือถ้าเป็นโครงการที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างมาก รัฐบาลก็อาจจะให้ความสนับสนุนทางการเงินด้วย แต่ภารกิจขององค์กรสังคมสงเคราะห์ คือ การจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักขององค์กร ดังนั้น องค์กรสังคมสงเคราะห์จึงต้องมีวิธีการหารายได้จากการบริจาคของประชาชนผู้ศรัทธา และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมขององค์กร

2. เพื่อธรรงศ์ให้ประชาชนผู้สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร โดยการเผยแพร่ข่าวสาร กิจกรรมและผลงานอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน เพื่อสร้างศรัทธาของประชาชนที่มีต่อองค์กร และเชิญชวนให้สมัครเข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ

3. เพื่อเผยแพร่แนวความคิดขององค์กร โดยมีวัตถุประสงค์ให้แนวคิดขององค์กรได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากสาธารณชน
4. เพื่อเป็นช่องทางการส่งข่าวสารไปยังชุมชนที่อยู่ห่างไกลความเจริญ เพราะหน้าที่ขององค์กรสังคมสงเคราะห์ประการหนึ่ง คือ การให้บริการเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนของประเทศอย่างทั่วถึง
5. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี โดยเป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มประชาชนเป้าหมาย ชุมชน และกลุ่มประชาชนทั่วไป
6. เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรสังคมสงเคราะห์ เนื่องจาก งานด้านสังคมสงเคราะห์เป็นงานที่ต้องอาศัยความไว้วางใจและความเชื่อถือเป็นสำคัญ ดังนั้น การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์กรสาธารณประโยชน์ โดยเฉพาะองค์กรสาธารณประโยชน์ทางด้านการระดมทุน

2. รูปแบบของกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์

1. กิจกรรมการระดมทุน เป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดขององค์กรสังคมสงเคราะห์ทุกประเภท เป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีให้ ความรู้ เกิดความชื่นชม และความศรัทธา เพื่อให้ประชาชนเกิดจิตกุศลและต้องการบริจาคเงินสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์
2. กิจกรรมการรณรงค์ เพื่อรวบรวมอาสาสมัครเข้าร่วมงานขององค์กร ทำได้หลายวิธี เช่น การรณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ ใช้ป้ายกลางแจ้ง โปสเตอร์ ใบปลิว เชิญชวนให้เข้าโครงการ เป็นต้น
3. กิจกรรมสร้างความรับผิดชอบและความภูมิใจที่มีต่อองค์กร เพื่อให้อาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ขององค์กรมีความเข้าใจในอุดมการณ์ขององค์กร พร้อมและเต็มใจที่จะอุทิศเวลาให้กับองค์กรอย่างเต็มที่ เช่น การจัดอบรมอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ใหม่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรทั้งหมด และโครงการต่างๆ ที่ต้องการความร่วมมือ หรือการให้บริการทางด้านข้อมูลข่าวสารวิทยาการใหม่ จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ของคนในหน่วยงาน เป็นต้น
4. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน สื่อมวลชนจะเป็นสื่อที่มีความสำคัญมากที่มีส่วนช่วยในการรณรงค์ด้านต่างๆ ไปยังประชาชน
5. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่แนวคิดอุดมการณ์ขององค์กรสาธารณประโยชน์ เช่น การจัดงานนิทรรศการเผยแพร่กิจกรรมขององค์กร เผยแพร่อุดมการณ์หรือแนวคิดที่องค์กรกำลังรณรงค์ เช่น นิทรรศการเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด เป็นต้น

3. เครื่องมือและสื่อที่ใช้ในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์

Jones (สุโขทัยธรรมธิดา, 2532) ได้แบ่งรูปแบบของเครื่องมือและสื่อที่นิยมใช้ในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่อไปนี้ คือ

1. ขายสิ่งของที่ระลึก (Sale of seals) เช่น ดวงตราต่างๆ สติกเกอร์ พวงกุญแจ เข็มกลัด เหรียญที่ระลึก เสื้อยืด เป็นต้น
2. การส่งจดหมายเชิญชวน (Direct mail) คือ การส่งจดหมายเชิญชวนถึงตัว

บุคคลโดยตรง เช่น ส่งไปยังผู้นำชุมชน บุคคลชั้นนำในสังคม ผู้ที่มีจิตศรัทธาบริจาคเพื่อการกุศล และกลุ่มประชาชนทั่วไป

3. หนังสือพิมพ์ (Newspaper promotion) ด้วยการลงข่าวเผยแพร่หรือลงภาพเผยแพร่ติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ
4. โทรทัศน์ (TV appeals & marathons) คือ การจัดรายการพิเศษทางโทรทัศน์ มีการฉายสไลด์หรือภาพยนตร์นั้นๆ เพื่อประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ และการจัดรายการพิเศษที่มีช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการร่วมบริจาค เช่น จัดรายการสมทบทุนบริจาคโดยเปิดรับบริจาคที่ห้องส่งสถานีและทางโทรศัพท์
5. การออกเรียไธตามบ้านเรือน (Direct door-to-door carnival) ด้วยการส่งเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครออกเรียไธหรือขอรับบริจาคตามบ้านเรือน
6. ภาพยนตร์ (Motion pictures) ด้วยการจัดภาพยนตร์รอบพิเศษหรือรอบการกุศลเก็บเงินองค์กร
7. กล่องรับบริจาค โดยวางกล่องรับบริจาคไว้ตามที่ชุมชน เช่น เคาน์เตอร์ของธนาคารต่างๆ เป็นต้น
8. จัดงานการกุศล (bazaars, balls and dinners) ได้แก่ งานนิทรรศการ งานลีลาศการกุศล เดินแฟชั่นการกุศล งานเลี้ยงอาหารค่ำ งานออกร้านขายของ เช่น กาชาด โดยนำเงินรายได้จากการจัดงานบำรุงการกุศลแก่องค์กร
9. สลากรับเงินรางวัล (Sweepstake) ออกสลากรางวัลการกุศล ถ้าถูกได้รับรางวัลเงินสด หรือของมีค่าต่างๆ ถ้าไม่ถูกเงินก็เข้าบำรุงการกุศล เช่น สลากกาชาด เป็นต้น
10. สิ่งพิมพ์ (Printed media) ใช้สิ่งพิมพ์ต่างๆ เผยแพร่สู่ประชาชน เช่น จุลสาร แผ่นพับ ใบปลิว วารสาร จดหมายข่าว เป็นต้น
11. การจัดประกวด (Contest) เป็นการจัดประกวดต่างๆ ที่มุ่งส่งเสริมในสิ่งที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม
12. การจัดงานรับบริจาคสมทบทุนการกุศล (tag day) โดยให้กลุ่มอาสาสมัครขององค์กรออกรับเงินบริจาคของประชาชนตามสถานที่ต่างๆ เช่น วันทหารผ่านศึก วันมหิดล เป็นต้น

4. สาเหตุที่ประชาชนบริจาคเงินให้กับกิจการสาธารณประโยชน์

Burnett (อ้างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544) กล่าวว่า “การระดมทุน” (Fund-raising) อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ที่ทำการรณรงค์จะต้องมีความเข้าใจในตัวประชาชนผู้มีจิตศรัทธาอย่างแท้จริง ผู้ระดมทุน (fundraisers) จึงจำเป็นจะต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งในการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้บริจาคอย่างใกล้ชิด และนำมาวิเคราะห์ว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ตัดสินใจบริจาคเงินให้กับกิจกรรมขององค์กร ซึ่งอาจมีสาเหตุได้หลายประการ อาทิ

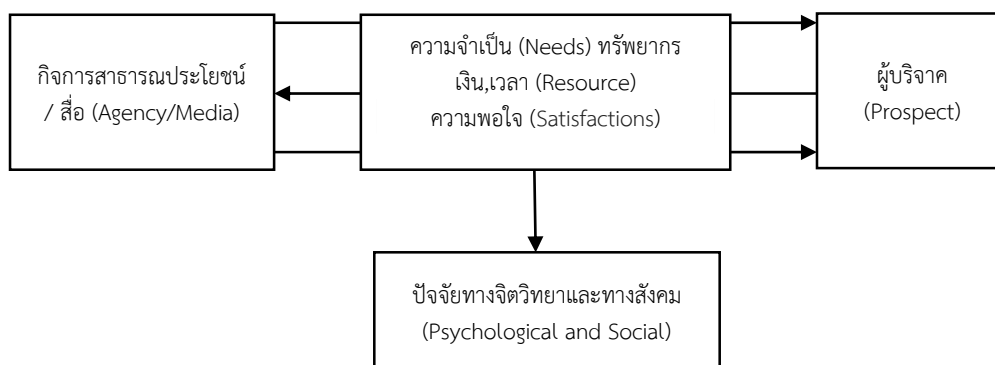
- เพื่อหลีกเลี่ยงภาษี เช่น ภาษีมรดก (tax planning to escape)
- เพื่อระลึกถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง (the quest for immortality)
- เพื่อตอบสนองทางอารมณ์ (emotional response)
- สัญชาตญาณในการปกป้องตนเอง เช่น การวิจัยโรคมะเร็ง โรคหัวใจ (self-preservation)

- เพื่อเป็นที่ระลึก (in memoriam)
- การให้เพื่อตอบแทนสังคม (giving something back)
- เหตุผลทางศาสนา (religious heritage)
- ความปรารถนาทางสังคม (social ambition)
- ความละอาย/ความรู้สึกผิด (guilty)
- การปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (altruism)
- ความเห็นอกเห็นใจ (compassion)
- เพื่อเกียรติภูมิ/อำนาจบารมี (authority)
- ถูกขอร้อง (because they were asked)
- ทำให้รู้สึกดี (because it feels good, people like give)

แบบจำลองการแลกเปลี่ยนทางสังคมสำหรับการให้ (the social exchange model for giving) การระดมทุนเป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนทางสังคมสำหรับการให้ระหว่างผู้บริจาคกับผู้รับบริจาค เป็นโมเดลที่คนในสังคมพึงมีให้แก่กันและกัน เป็นความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับผู้บริจาคเพื่อให้เกิดผลดีและประโยชน์ต่อคนในสังคม

Ostrander และ Schervish เชื่อว่า การทำบุญสุนทานเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างการให้และการรับของผู้บริจาค (donors) กับผู้รับการบริจาค (recipient)

แผนภาพที่ 2-1 แบบจำลองการแลกเปลี่ยนทางสังคมสำหรับการให้ (the social exchange model for giving)

ที่มา: Mixer, 1993 อ้างใน กวินดา วัชรสิงห์ 2544

ในแบบจำลองนี้สามารถอธิบายได้ว่า ในเบื้องต้นกิจการสาธารณประโยชน์แสดงให้เห็นถึงการให้บริการของกิจกรรมสาธารณประโยชน์และความจำเป็นในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร โดยการแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการระดมทุนดังกล่าว อาจอยู่ในรูปแบบของการจูงใจโดยตรง เช่น การส่งจดหมาย การแจ้งรายละเอียดของโครงการหรือกิจการสาธารณประโยชน์ การใช้สื่อต่างๆ เข้ามาช่วย เพื่อให้ผู้บริจาคได้เห็นถึงสภาพการณ์ของปัญหา ตลอดจนความจำเป็นในการที่องค์กรต้องระดมทุน เพื่อให้ผู้บริจาคตระหนักถึง

ความจำเป็นที่ทุกคนในสังคมจะต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเมื่อผู้บริจาคเกิดการรับรู้และเข้าใจถึงสภาพการณ์ของปัญหาดังกล่าวก็จะตอบรับกลับมาอย่างองค์กรโดยการบริจาคเงิน การเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร หรือการเข้ามาเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคม เป็นต้น

Mixer อ่างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมหลังจากที่ผู้บริจาคตัดสินใจที่จะบริจาคหรือสละเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรแล้วว่า “เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อเนื่อง องค์กรเพื่อการสาธารณประโยชน์ต่างๆ อาจแสดงความพอใจกลับคืนสู่ผู้บริจาคโดยอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดส่งจดหมายขอบคุณ การจารึกชื่อลงบนอาคาร การมอบเหรียญตราเพื่อเป็นที่ระลึก เป็นต้น”

ประเด็นที่สำคัญคือ ระดับความพึงพอใจที่ผู้บริจาคได้รับนั้นจะกลายมาเป็นตัวกำหนดการให้หรือการบริจาคในครั้งต่อไป ความพอใจของผู้บริจาคจะเพิ่มขึ้นตามลำดับของความภาคภูมิใจตนเอง (self-esteem) สถานภาพใหม่ (a new status) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (a sense of belonging) ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลอีกอย่างหนึ่งต่อการบริจาคของผู้บริจาคก็คือความเชื่อที่ว่า “การให้ถือเป็นความพอใจซึ่งเป็นความจำเป็นและเป็นความปรารถนาขั้นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์”

การตอบสนองขององค์กรที่มีต่อผู้บริจาคเป็นสิ่งที่ผู้บริจาคมักจะคาดหวังเสมอ และยังเป็น การสร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นแก่ผู้บริจาค ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้บริจาคและองค์กรเพื่อการสาธารณประโยชน์นั้นสามารถมีได้หลายรูปแบบ เช่น สมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนสนิทของผู้บริจาคได้รับประโยชน์จากการให้บริการขององค์กร หรือความยินดีที่จะบริจาคเงินให้แก่สถาบันที่ตนเคยศึกษาของกลุ่มศิษย์เก่าของแต่ละสถาบัน เป็นต้น

5. จริยธรรมในการระดมทุน (ethical in fund-raising)

Stenbeck (อ่างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544) ได้อธิบายถึงจริยธรรมในการระดมทุน ซึ่งประกอบด้วย

1. ความเคารพกฎหมาย (lawful) เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ทำหน้าที่ระดมทุนจะต้องให้ความสำคัญและยึดมั่น
2. ความซื่อสัตย์ (truthful) หมายถึง การเปิดเผยเกี่ยวกับการดำเนินงานทุกอย่างขององค์กรอย่างตรงไปตรงมาในการระดมทุน องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์จะต้องไม่ปิดบังบางสิ่งบางอย่างกับผู้บริจาค โดยองค์กรควรที่จะแจกแจงรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย การบริหารจัดการ เงินทุนที่ได้รับบริจาคมาว่าองค์กรได้มีการใช้จ่ายอย่างไรบ้าง
3. ความรับผิดชอบ (accountable) หมายถึง ความรับผิดชอบเมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น องค์กรต้องสามารถอธิบายให้ได้ว่าความผิดพลาดดังกล่าวมีสาเหตุมาจากอะไร
4. ความเคารพ (respectful) หมายถึง องค์กรเพื่อการสาธารณประโยชน์จะต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้บริจาค เพื่อให้พวกเขาได้เห็นว่าเป็นเงินที่พวกเขาบริจาคไปนั้นเอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานขององค์กรให้เกิดประสิทธิผลอย่างไรบ้าง

6. กฎในการระดมทุน (rules in fund-raising)

Stenbeck (อ่างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544) กล่าวถึงกฎในการระดมทุน ว่าประกอบด้วย

1. เตรียมพร้อมอยู่เสมอ (be ready) นั่นคือการเตรียมความพร้อมอยู่เสมอสำหรับทุกๆ โอกาสที่เกิดขึ้น อันจะนำองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ จะต้องนำสิ่งที่เห็นและได้ยินมาใช้ให้เป็นประโยชน์ และยังหมายถึงความพร้อมและความรวดเร็วที่จะดำเนินการโดยทันทีด้วย

2. มีความชัดเจน (be bold) องค์กรจะต้องดำเนินการภายใต้ข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา

3. กระตุ้นอารมณ์ (be passionate) องค์กรต้องพึงระลึกไว้เสมอว่าการระดมทุนเป็นเรื่องราวของโมติวิจิตที่พึงมีให้กันในสังคม น้อยครั้งมากที่บุคคลจะบริจาคเพราะเหตุผล ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการให้เพราะอารมณ์ การระดมทุนมิใช่เรื่องของเงินเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับบุคคล ประชาชน และความจำเป็นต่างๆ ดังนั้น ข่าวสารหรือโครงการต่างๆ ขององค์กรจะต้องกระตุ้นอารมณ์กลุ่มเป้าหมายให้ตระหนักถึงความจำเป็นขององค์กร

แนวคิดการระดมทุนอธิบายความสำคัญ เหตุจำเป็น เครื่องมือ จริยธรรมและรูปแบบของกิจกรรมในการระดมทุนเพื่อเป็นพื้นฐานของการศึกษาวิจัยเรื่องการระดมทุนซึ่งจะนำไปสู่การศึกษารูปแบบการบูรณาการของการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทยต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์และองค์กรสาธารณประโยชน์

กิจกรรมทางสังคมสงเคราะห์อาจกล่าวได้ว่าเป็นกำลังส่วนหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน Bertlett (1964) กล่าวว่าสังคมสงเคราะห์เป็นสถาบันหนึ่งของสังคม ส่วน Boehm (1958) กล่าวว่า สังคมสงเคราะห์เป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการเพื่อมนุษย ส่วน Siporin (1975) สรุปไว้ว่า เป็นหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ที่จะต้องช่วยเหลือ รับผิดชอบต่อบุคคล กลุ่มชุมชน และสังคมโดยรวม

Richmond (1922) (อ้างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ไว้ว่า “สังคมสงเคราะห์เป็นกระบวนการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพ โดยการปรับเข้าหากันระหว่างบุคคลต่อบุคคลและระหว่างคนต่อสิ่งแวดล้อม”

สมาคมสังคมสงเคราะห์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (NASW) (1976) (อ้างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544) ได้ให้ความหมายของสังคมสงเคราะห์ไว้ว่า คือ กิจกรรมทางวิชาชีพที่จัดขึ้นเพื่อมุ่งให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยการส่งเสริมฟื้นฟู และพัฒนาความสามารถของบุคคล ครอบครัว กลุ่มและชุมชนให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมทางสังคมด้วย

นันทนีย์ ไชยสุต อดีตคณบดีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พ.ศ.2519) (อ้างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544) นิยามไว้ว่า “การสังคมสงเคราะห์หมายถึง การจัดให้มีมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มหรือทั้งชุมชน โดยใช้หลักทฤษฎีของการสังคมสงเคราะห์เป็นแนวปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ เรียกว่า “นักสังคมสงเคราะห์”

ความหมายขององค์กรสาธารณประโยชน์

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายแม่บทในการจัดสวัสดิการสังคม ทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมให้ เป็นไปอย่างทั่วถึง เหมาะสมและเป็นธรรม และใน พ.ร.บ. ฉบับนี้ได้ให้คำจำกัดความขององค์กรสวัสดิการสังคมว่า หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมและองค์กรสาธารณประโยชน์ โดยองค์กรสาธารณประโยชน์ หมายถึง มูลนิธิ สมาคม และองค์กรภาคเอกชนที่ได้รับการรับรองเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547)

คุณลักษณะขององค์กรสาธารณประโยชน์

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2546) ได้กำหนดไว้ในข้อเสนอโครงการว่า องค์กรสาธารณประโยชน์จะมีคุณลักษณะดังนี้

1. ทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์
2. เป็นองค์กรที่ทำงานอย่างเอกเทศโดยมีคณะกรรมการเป็นผู้กำหนดนโยบายและรับผิดชอบการบริหารงบประมาณการเงินและตัดสินใจเรื่องต่างๆ ที่สำคัญ
3. ไม่แสวงหากำไรและไม่มีกำไรแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก (สหภาพแรงงานไม่รวมอยู่ในคำนิยามนี้เพราะสมาชิกสหภาพแรงงานดูแลปกป้องผลประโยชน์ของแรงงาน)
4. ไม่ใช่องค์กรรัฐ (องค์กรที่จัดตั้งโดยรัฐหรือได้รับการสนับสนุนจากรัฐจะต้องดำเนินงานอย่างเอกเทศไม่ขึ้นตรงต่อหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งของรัฐทางด้านนโยบาย)
5. ไม่ใช่องค์กรศาสนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศาสนาอย่างเดียว
6. ไม่ใช่องค์กรการเมืองที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเมือง
7. ไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนแต่ต้องเป็นองค์กรที่สังคมรับรู้ว่าได้ดำเนินกิจกรรมมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 3 ปี

Wilcox, Ault และ Agree (1986) (อ้างใน กวินดา วัชสิงห์, 2544) ได้แบ่งประเภทขององค์กรไม่แสวงหากำไร (non-profit organizations) หรือองค์กรสังคมสงเคราะห์เพื่อกิจการสาธารณประโยชน์ออกตามลักษณะหน้าที่ได้เป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. หน่วยงานที่ให้บริการแก่สังคม (social service agencies) คือ หน่วยงานที่ให้บริการสิ่งที่เป็นความจำเป็นพื้นฐานแก่บุคคลหรือครอบครัวในรูปแบบต่างๆ เช่น สภากาชาดไทย เป็นต้น
2. หน่วยงานทางสุขภาพอนามัย (health agencies) คือ หน่วยงานทางสุขภาพอนามัยที่ดำเนินการศึกษาวิจัยโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาพของมนุษย์ ตลอดจนการดำเนินการเพื่อป้องกันและให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ชุมชนหรือสังคม
3. โรงพยาบาล (hospital) นอกเหนือจากการทำหน้าที่ทางด้านการรักษาพยาบาล ผู้เจ็บป่วยอันเป็นแนวคิดดั้งเดิมและพื้นฐานของหน่วยงานแล้ว บทบาทใหม่ที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งของโรงพยาบาลก็คือ การเสนอแนะแนวทางในการป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนหรือในสังคมนั่นเอง

4. องค์กรทางศาสนา (religious organizations) ภารกิจขององค์กรทางศาสนาต่าง ๆ ในปัจจุบันมีมากไปกว่าการเป็นศูนย์รวมในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ในวันสำคัญทางศาสนา องค์กรทางศาสนามีส่วนสำคัญในการชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิต การอบรมสั่งสอนทางด้านศีลธรรม จริยธรรมและการเป็นศูนย์รวม เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของคนในสังคม ซึ่งนับว่าองค์กรทางศาสนาเหล่านี้มีบทบาทอย่างมากในการให้การสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือคนที่ยากจน ไร้ที่พึ่ง โดยเป็นการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของการให้ที่พักอาศัย การให้เสื้อผ้า เป็นต้น

5. หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ด้านสวัสดิการ (welfare agencies) ส่วนใหญ่ขององค์กรเหล่านี้มักจะได้รับเงินสนับสนุนจากทางราชการ หรือจากรัฐบาลเป็นหลัก ดังนั้นหน้าที่ขององค์กรเหล่านี้ก็คือการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเพื่อให้ทราบถึงรูปแบบแนวทางในการให้บริการขององค์กร

6. องค์กรทางวัฒนธรรม (cultural organizations) คือการพัฒนาความสนใจ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในเชิงวัฒนธรรมซึ่งนับว่าเป็นภาระที่หนักยิ่งสำหรับองค์กรที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ส่วนใหญ่แล้วองค์กรเหล่านี้มักจะได้รับเงินช่วยเหลือหรือเงินสนับสนุนบางส่วนในการดำเนินงานจากภาครัฐ องค์กรเอกชนที่สนใจ และบุคคลที่สนใจการดำเนินงานขององค์กร เป็นต้น

7. มูลนิธิต่างๆ (foundation) องค์กรเหล่านี้มักเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นภายใต้การจัดตั้งของบุคคลที่มีฐานะร่ำรวย กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่างๆ ดังนั้น รายได้หลักหรือเงินสนับสนุนหลักขององค์กรจึงมาจากเงินที่ได้รับการบริจาคของผู้ก่อตั้ง บุคคลและองค์กรเป็นสำคัญ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสังคมสงเคราะห์หรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรนั้นแม้จะมีการแบ่งประเภทที่หลากหลายแต่ก็มีบทบาทเพื่อกิจการสาธารณประโยชน์ให้กับประชาชน สังคม ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งการบรรเทาสาธารณภัยและภัยพิบัติต้องอาศัยองค์กรสาธารณประโยชน์เหล่านี้ในการระดมทุนและบรรเทาทุกข์ให้กับประชาชน จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์และองค์กรสาธารณประโยชน์ประกอบการศึกษาในครั้งนี้ด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศ

การสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศนั้นถือว่ามีบทบาทสำคัญในการนำมาใช้เพื่อประกอบการศึกษาเกี่ยวกับที่มา การเกิดขึ้นขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยการศึกษาพบว่า นางลักษณะ เทพสวัสดิ์ (2504) (อ้างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับที่มาของการสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศว่าเป็นการเกิดขึ้นที่ยังไม่มีที่มาแน่นอน ดังนั้นหากจะศึกษาถึงการสังคมสงเคราะห์ในปัจจุบันก็จำเป็นที่จะต้องมองย้อนอดีตด้วยการให้การสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือคนในสังคมนั้นมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างไร ในศตวรรษที่ 17 ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และอีกหลายประเทศในโลกยังมีทัศนคติที่เกี่ยวกับคนยากจน คนมีปัญหาว่า เป็นพวกที่ไม่ดีมันไม่ช่วยตนเอง เป็นพวกที่ร่อชะตา วาสนามาโปรด ดังนั้น ทัศนคติในการให้ความช่วยเหลือจึงไม่ดีนัก คนยากจน คนมีปัญหาเหล่านี้ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากสังคมน้อยมาก คือ ได้รับการช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดเท่านั้นเอง การให้การสังคมสงเคราะห์ผู้ยากจนด้อยโอกาสในสมัยนั้นจึงได้รับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างไปจากคนป่วยโรคจิต โรคประสาทมากนัก

จากนั้นได้มีสมาคมและองค์กรการกุศลต่างๆ เกิดขึ้นเพื่อที่จะให้ความช่วยเหลือผู้ยากจน หรือผู้ประสบเคราะห์กรรม อันเนื่องมาจากสังคมหรือจิตใจต่างๆ ซึ่งการให้ความช่วยเหลือมีพื้นฐานที่เรียกว่า “ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” (mutual aid) ซึ่งแนวคิดนี้ได้มาจากคำสอนของคริสต์ศาสนา ดังนั้นแรงจูงใจที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากในสมัยนี้คือ “การกุศล”

ดังนั้น คนที่มีฐานะดีจึงให้ความช่วยเหลือผู้ยากจน ผู้ตกทุกข์ได้ยาก บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นและคำสอนของศาสนาตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 17 ซึ่งคำสอนของคริสต์ศาสนาก็คือ “การให้ทานแก่ผู้ยากไร้ตามคำสอนของศาสนาคริสต์ ชาวคริสเตียนทุกคนได้รับการปลูกฝัง แนะนำ ให้รักใคร่ดูแลครอบครัวและเพื่อนบ้าน ตลอดจนคนแปลกหน้าที่ได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อน”

ในต้นศตวรรษที่ 18 รัฐบาลเริ่มเห็นว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐที่จะต้องดำเนินการให้ความช่วยเหลือคนยากจน คนที่เดือดร้อนในสังคม รัฐเริ่มตระหนักว่าคนยากจน คนที่ประสบเคราะห์กรรมอาจจะมีสาเหตุมาจากหลายๆ สาเหตุที่ไม่เหมือนกัน จึงควรรหาทางให้ความช่วยเหลือตามสภาพความจำเป็นหรือตามลักษณะปัญหานั้นๆ โดยได้มีการออกกฎหมายฉบับหนึ่งเรียกว่า “อลิซาเบธันพาวเวอร์ (the Elizabethan poor law)” ซึ่งร่างขึ้นใช้ในปี ค.ศ.1601 โดยมีสาระสำคัญคือ การเก็บภาษีจากทุกครัวเรือนมาสงเคราะห์คนจนและการแบ่งคนจนออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ผู้ที่ร่างกายปกติที่สามารถทำงานได้ และผู้ไม่อาจทำงานได้ เช่น เด็ก ผู้ป่วย หญิงมีบุตรเล็กๆ คนพิการ คนชรา เป็นต้น

ต่อมาในประเทศอังกฤษสมัยพระนางอลิซาเบธ (queen Elizabeth) ได้ระบุนำให้มีโรงงาน (aim house) สำหรับคนที่ไม่สามารถทำงานได้ (impotent poor) และเด็กกำพร้าหรือเด็กที่ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู (dependent children) ก็จะถูกส่งไปอยู่ในโรงงานเช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่ารัฐบาลและสถาบันทางสังคมต่างๆ ในประเทศยุโรปและอเมริกาจะได้พยายามแสวงหามาตรการต่างๆ เช่น ทางกฎหมาย หรือการกุศลต่างๆ เพื่อลดจำนวนความยากจนลงแต่การให้ความช่วยเหลือของรัฐก็ยังไม่สามารถจะแก้ปัญหาความยากจนได้มากนัก

ต่อมาในปลายปีศตวรรษที่ 19 ได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายต่างๆ ที่มีคนยากจน คนอนาถาในแนวทางที่ดีขึ้น คนเป็นจำนวนมากเริ่มมองเห็นว่า ความยากจนเป็นปัจจัยหรือสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น ความเจ็บป่วยทางกายและจิต ปัญญาอ่อน หนีโรงเรียน อาชญากรรม และพยาธิสังคม และจิตใจอื่นๆ อีกมาก

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า การสังคมสงเคราะห์ก็มีการปรับเปลี่ยนมาสู่บทบาทที่สำคัญใหม่ก็คือ บทบาทของการสังคมสงเคราะห์เชิงรุกที่เน้นการปฏิบัติงานตามกรณีหรือตามลักษณะของผู้ประสบปัญหาแต่ละรายไป รวมไปถึงการสังคมสงเคราะห์เมื่อเกิดภัยพิบัติในพื้นที่นั้น นำมาซึ่งความเดือดร้อน ยากลำบาก และความเสียหายให้กับประชาชนโดยเฉพาะผู้ที่ประสบปัญหายากจนเป็นทุนเดิมทำให้ต้องแบกรับกับปัญหาที่อยู่อาศัย การดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ที่เพิ่มขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการรณรงค์ทางการสื่อสาร

กระบวนการสื่อสารและการเลือกใช้สื่อในการรณรงค์เพื่อการระดมทุนนั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการระดมทุนต้องการให้ประชาชนรับรู้วัตถุประสงค์ของการระดมทุนเป็นวงกว้าง ใน

เวลาอันรวดเร็ว เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งผู้รับสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และตัวผู้รับสาร ทั้งนี้ได้ศึกษาถึงแนวคิด การรณรงค์ประกอบการวิจัยเพื่อให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของความหมาย ลักษณะ และข้อปฏิบัติในการรณรงค์ในวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งด้วยเพื่อให้ผลการศึกษานั้นชัดเจนและแม่นยำมากขึ้น

ในปัจจุบันการรณรงค์ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ มากมายทั้งในระดับประเทศและระดับโลกโดยการรณรงค์เริ่มมีบทบาทครั้งแรกในประเทศโลกที่ 3 เมื่อศตวรรษที่ 19 (1960-1970) เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดแก่สมาชิกของสังคม ซึ่งอาจเป็นเพียงกลุ่มสังคม ชุมชนขนาดเล็ก ไปจนถึงประชากรทั้งหมดของประเทศ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต้องอาศัยพลังของมวลชนไม่เฉพาะปัจเจกบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การทำการรณรงค์จึงมีแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสารรองรับอยู่มากมาย (กิตติ กันภัย, 2543 อ้างใน ภูริดา เวงศักดิ์สงคราม, 2558)

ความหมายของการรณรงค์

Schramm (อ้างใน ภูริดา เวงศักดิ์สงคราม, 2558) กล่าวว่า เราต้องมองว่าการรณรงค์ทั้งมวลวางอยู่บนฐานของความเข้าใจชีวิต ความเชื่อ และทัศนคติของชาวบ้านรวมทั้งปัจจัยทางสังคมต่างๆ ที่มีส่วนกำหนดวิถีชีวิตของเขา ต้องวางแผนใช้การสื่อสารแบบเผชิญหน้า (face-to-face communication) โดยอาศัยทีมงานภาคสนาม (field workers) หรือคนอื่นๆ และต้องใช้ช่องทางการสื่อสารแบบผสมผสานที่แต่ละช่องทางต้องถูกกำหนดให้เกิดประโยชน์สูงสุดในแง่ของการกำหนดข้อมูลข่าวสารในแต่ละคราว

ณรงค์ สมพงษ์ (อ้างใน ภูริดา เวงศักดิ์สงคราม, 2558) กล่าวว่า การรณรงค์คือวิธีการดำเนินการที่จะสร้างความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อนำไปสู่การยอมรับวิถีปฏิบัติให้แพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง

เกศินี จุฑาวิจิตร (2548) กล่าวว่า การรณรงค์เป็นการสื่อสารประเภทหนึ่งที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอนโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การเปลี่ยนความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลในสังคม

Rogers (อ้างใน ภูริดา เวงศักดิ์สงคราม, 2558) กล่าวว่า การสื่อสารการรณรงค์ (Communication campaign) คือชุดของกิจกรรมการสื่อสารที่ถูกวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ได้รับการออกแบบขึ้นเพื่อเข้าถึงและจูงใจประชาชน โดยการใช้สาร (message) ที่มีความเฉพาะ การรณรงค์นั้นทำในช่วงเวลาสั้นๆ (ปกติคือ 1 สัปดาห์ ถึง 3 สัปดาห์) โดยมีวัตถุประสงค์เชิงทัศนคติและพฤติกรรม การรณรงค์ มักจะใช้สื่อหลากหลาย (multimedia approach) เสมอ

Raice and Atkin (อ้างใน ปารีชาติ สถาปิตานนท์, 2551) กล่าวว่า การรณรงค์ด้านการสื่อสารสาธารณะเป็นความพยายามซึ่งสะท้อนให้เห็นวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลโน้มน้าวใจและจูงใจ การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมให้เกิดขึ้นกับผู้บริโภคกลุ่มใหญ่ที่มีการระบุไว้ค่อนข้างชัดเจนและมักเป็นไปเพื่อประโยชน์ในด้านที่ไม่ใช่การค้าแต่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสังคมวงกว้าง

ประเภทของการรณรงค์

บุษบา สุธีธร (อ้างใน ภูริดา เวงศักดิ์สงคราม, 2558) ได้จัดประเภทของโครงการรณรงค์ที่มีการปฏิบัติกันอยู่มากในปัจจุบันโดยพิจารณาจาก 2 เกณฑ์ดังนี้ คือ

1. การจัดประเภทโครงการรณรงค์โดยใช้เกณฑ์เรื่องระยะเวลาการปฏิบัติงานของโครงการแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 โครงการรณรงค์เฉพาะกิจ เป็นโครงการที่มักจัดทำขึ้นเพื่อหวังผลที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มักเป็นโครงการรณรงค์ที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนด้านการตลาดขององค์กรภาคธุรกิจโดยใช้โครงการรณรงค์ทางการประชาสัมพันธ์ช่วยสนับสนุนโครงการด้านการโฆษณาหรืออาจจัดทำในลักษณะโครงการรณรงค์ทางการกุศลต่างๆ เมื่อได้ผลเป็นที่น่าพอใจแล้วก็ถือเป็นอันสิ้นสุดโครงการ และเนื่องจากการดำเนินการดำเนินงานระยะสั้นๆ วัตถุประสงค์ของโครงการรณรงค์ประเภทนี้จึงมักตั้งเป้าหมายในลักษณะของการสร้างการรับรู้ สร้างความสนใจในประเด็นใดประเด็นหนึ่งหรือกระตุ้นให้เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวเท่านั้น

1.2 โครงการรณรงค์แบบต่อเนื่อง โครงการประเภทนี้จะมีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมไปในแนวทางที่ต้องการอย่างค่อยเป็นค่อยไปด้วยการสร้างการรับรู้และความสนใจให้เกิดขึ้นในกลุ่มเป้าหมายก่อนแล้วจึงค่อยสร้างความต้องการให้เกิดขึ้นในการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่ต้องการ

2. การจัดประเภทโครงการรณรงค์โดยใช้เกณฑ์เรื่องประเภทขององค์กร แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะคือ

2.1 โครงการรณรงค์ที่จัดทำโดยหน่วยงานภาครัฐ มักจัดขึ้นในกรณีต่างๆ เช่น เมื่อเริ่มโครงการใดโครงการหนึ่งซึ่งประชาชนยังไม่เคยรับรู้มาก่อนและโครงการนั้นต้องการความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย หรือการจัดทำโครงการอันเป็นประโยชน์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีแก่ประชาชน ช่วยส่งเสริมหรือแก้ปัญหาของสังคม และเมื่อมีกฎหมาย กฎระเบียบราชการใหม่ๆ ที่ประชาชนจะต้องทราบและปฏิบัติตาม เป็นต้น

2.2 โครงการรณรงค์ที่จัดทำโดยหน่วยงานภาคธุรกิจเอกชน อาจจัดทำขึ้นในกรณีต่างๆ เช่น เพื่อเผยแพร่สินค้าหรือบริการขององค์กรที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือขยายสายของผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มากไปจากเดิมหรือจัดทำโครงการรณรงค์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดขึ้นแก่องค์กรโดยใช้การประชาสัมพันธ์ในลักษณะของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือที่เรียกว่าโฆษณาสถาบัน (corporate advertising) หรือการเข้าร่วมโครงการรณรงค์ซึ่งทางหน่วยงานราชการหรือองค์กรสาธารณกุศลได้จัดขึ้นโดยรับเป็นผู้อุปถัมภ์ด้านค่าใช้จ่ายหรือจัดโครงการในลักษณะที่เป็นสาธารณประโยชน์

2.3 โครงการรณรงค์ที่จัดทำโดยองค์กรสาธารณกุศลและวิชาชีพ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่แสวงหากำไรทางการค้า แต่เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มบุคคลที่ต้องการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมหรือสมาชิกขององค์กร ดังนั้นภารกิจสำคัญขององค์กรสาธารณกุศลและวิชาชีพจึงเกี่ยวข้องกับการรณรงค์ในเรื่องต่างๆ เช่น โครงการรณรงค์เพื่อระดมให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจและยอมรับเข้าร่วมในกิจกรรมอันเป็นสาธารณประโยชน์ ที่องค์กรจัดทำขึ้น โครงการรณรงค์เพื่อหารายได้หรือเงินบริจาคเข้าไปดำเนินกิจการขององค์กร โครงการรณรงค์เพื่อเพิ่มขยายจำนวนสมาชิกขององค์กรให้มากขึ้นเพื่อจะได้เก็บค่าบำรุงสมาชิกมากขึ้น และมีบุคลากรที่จะดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์กรได้มากขึ้น เป็นต้น

องค์ประกอบของการรณรงค์

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ (2546) ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการรณรงค์ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. องค์ประกอบเชิงบุคคล/องค์การรณรงค์ ได้แก่ แกนนำและกลุ่มพันธมิตร
2. องค์ประกอบเชิงการรณรงค์ ได้แก่ เป้าหมายในการรณรงค์ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลประเด็นในการรณรงค์ ช่องทางการสื่อสาร กลยุทธ์การสื่อสาร และการวิจัย นอกจากนี้องค์ประกอบเชิงกระบวนการรณรงค์ เป้าหมายในการรณรงค์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ กล่าวคือ เป้าหมายเปรียบเสมือนสภาพที่นักรณรงค์อยากให้เกิดขึ้น หลังจากดำเนินโครงการหรือหลังโครงการสิ้นสุดลง โดยเป้าหมาย แบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ เป้าหมายระดับบุคคลและเป้าหมายระดับโครงสร้าง โดยเป้าหมายระดับบุคคลสามารถสรุปได้ 4 ด้านคือ 1. การกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวต่อสภาพปัญหา 2. การปรับเปลี่ยนทัศนคติในทางที่เหมาะสม 3. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่พึงประสงค์ และ 4. การสร้างสำนึกหรือความภูมิใจ (self-esteem) ให้กับบุคคลเป้าหมาย ส่วนเป้าหมายระดับโครงสร้าง ได้แก่ การรณรงค์เพื่อผลักดันเชิงนโยบายหรือการปรับเปลี่ยนกฎหมาย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของระบบสังคมอย่างจริงจัง
3. องค์ประกอบเชิงระบบที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ ได้แก่ การพัฒนากลไกการเชื่อมประสานการสื่อสารรูปแบบต่างๆ ในระบบสังคม การพัฒนาระบบ ส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในการรณรงค์ในพื้นที่ และการร่วมมือกับกลุ่มพันธมิตรในการพัฒนามาตรการเชิงระบบอื่นๆ ในสังคม

ขั้นตอนการรณรงค์

เกศินี จุฑาวิจิตร (2548) ได้สรุปแนวทางการรณรงค์ไว้ว่า การรณรงค์ประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ 3 ขั้นตอน คือ การวางแผนโครงการ การดำเนินการรณรงค์ และการประเมินผลโครงการ

1 การวางแผนโครงการ

1.1 การศึกษาข้อมูล เป็นการศึกษาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่กำลังจะทำการรณรงค์ แยกแยะประเด็น แล้วจัดลำดับตามความสำคัญ ศึกษาตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สาเหตุของปัญหา ความรู้ความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรม การวิเคราะห์อย่างรอบด้านจะทำให้เรามีกรอบในการสร้างสารและผลิตสื่อ ประเด็นที่น่าเสนอก็จะชัดเจนมีทิศทาง นอกจากนี้ยังทำให้มองเห็นถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาตลอดจนทางออกที่เหมาะสมอีกด้วย ซึ่งการศึกษาข้อมูลสามารถทำได้โดยการวิจัย การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตพฤติกรรม การจัดเสวนากลุ่ม เป็นต้น

1.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดหรือตัดสินใจว่าในการรณรงค์เรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ต้องการให้เกิดอะไรขึ้นกับผู้รับสารเป้าหมาย ทั้งนี้ควรตัดสินใจให้แน่นอนว่าคาดหวังให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ในระดับใด ซึ่งวัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องมีความชัดเจนและมีความเป็นไปได้ในการกระทำตามภาวะเงื่อนไขของความเป็นจริงทางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้วัตถุประสงค์ที่ดีจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดเนื้อหาสาระของสารที่จะส่งไปยังกลุ่มเป้าหมายอีกด้วย

1.3 กลุ่มเป้าหมายของโครงการ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่โครงการต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายควรแบ่งการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ออกเป็นสองกลุ่มคือกลุ่มเป้าหมายหลักและกลุ่มเป้าหมายรองสามารถทำได้โดยการจำแนกกลุ่มตามลักษณะทางประชากร (demographic characteristics) เช่น อายุ เพศ การศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และศาสนา เป็นต้น

1.4 การกำหนดวิธีการประเมินผล เป็นการวางแผนสำหรับการประเมินผลโครงการ คือกำหนดวิธีประเมินผลตามวัตถุประสงค์ โดยกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน และวิธีการเฉพาะสำหรับตรวจสอบกระบวนการ การประเมินผลนี้ นอกจากจะเป็นการวัดความสำเร็จของโครงการรณรงค์ตามวัตถุประสงค์แล้ว ยังอาจใช้ผลที่ได้จากการประเมินเป็นแนวทางในการปรับปรุงงานด้วย

1.5 การเตรียมสาร การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายได้ถูกต้อง จะช่วยให้สร้างสารได้อย่างสอดคล้องและตรงกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาสาระของสารที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์ของผู้สร้างสาร

1.6 การผลิตสื่อ เป็นการเตรียมผลิตสื่อสำหรับการรณรงค์ เช่น สปอตวิทยุ สปอตโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่ทางสื่อมวลชน การผลิตสื่อเฉพาะกิจต่างๆ เช่น โปสเตอร์ ป้ายไม้อัด แผ่นผ้า แผ่นพับ หรือแม้แต่สื่อออนไลน์ เป็นต้น รวมไปถึงสื่อที่ใช้เป็นของที่ระลึก เช่น เสื้อยืด เข็มกลัด ปากกานาฬิกา ที่ทับกระดาษ กระดาษบันทึกข้อความ โดยอาจจะจัดรวบรวมสื่อเหล่านี้ไว้เป็นชุดที่เรียกว่า (campaign kit) สำหรับเป็นคู่มือให้กับผู้นำในระดับหมู่บ้าน หรือเป็นคู่มือให้กับโรงพยาบาลโรงเรียน หน่วยงานต่างๆ ไว้เพื่อเป็นแนวทางในการรณรงค์

1.7 การกำหนดตารางการรณรงค์ เป็นการเขียนแผนปฏิบัติการก่อนที่จะเริ่มดำเนินการโดยกำหนดประเด็นของเนื้อหาหรือข้อมูลเฉพาะการรณรงค์ การกำหนดกิจกรรม และสื่อต่างๆ ให้มีความต่อเนื่องกันส่งผลกระทบซึ่งกันและกันและสัมพันธ์กับช่วงระยะเวลาการเขียนแผนปฏิบัติการนี้อาจจะจัดทำให้อยู่ในรูปของปฏิทินการปฏิบัติงานหรือตารางการรณรงค์ซึ่งจะทำให้การกำหนดกิจกรรมและสื่อต่างๆ มีความต่อเนื่องกัน ส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน และสัมพันธ์กับช่วงระยะเวลา การเขียนแผนปฏิบัติการนี้อาจจะจัดทำให้อยู่ในรูปของปฏิทินการปฏิบัติงาน หรือตารางการรณรงค์ซึ่งจะทำให้งาน มีระบบมากขึ้น

1.8 การกำหนดงบประมาณ หน่วยงานหรือองค์กรที่ทำการรณรงค์จะต้องประเมินค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณด้วย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในภายหลัง ทั้งนี้ยังหมายรวมถึงการจัดสรรอัตรากำลังหรือบุคลากรต่างๆที่จะใช้ดำเนินการด้วย

โดยสรุปแล้ว แผนการรณรงค์ที่ดีควรมี 4 ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ

- ยืนยาว คือการมองด้วยวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมองแบบองค์รวมในระยะยาว
- ยืนยง คือ ทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความมั่นคงมั่นใจและเห็นความสำคัญของการวางแผน
- แยกแยะ คือ ความสามารถในการจัดลำดับเรื่องราวต่างๆ ตามความสำคัญของปัญหาและความเร่งด่วน

- ยืดหยุ่น คือ แผนที่ดีจะต้องมีความยืดหยุ่นในการปรับใช้ให้เหมาะสมตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2 การดำเนินการรณรงค์

เป็นขั้นตอนการเริ่มลงมือปฏิบัติการตามตารางการรณรงค์ แม้ว่าขั้นตอนการวางแผนจะดีอย่างไร ถ้าไม่มีการดำเนินการบริหารจัดการที่ดีตามแผนที่วางไว้ การรณรงค์เพื่อการพัฒนา ก็จะไม่ประสบประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ไปได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินการที่ดีจะต้องรู้จักการปรับใช้และการยืดหยุ่นด้วยเพราะเมื่อสถานการณ์บางอย่างเปลี่ยนแปลงไปก็ต้องปรับตัวเองให้ทันเข้ากับสถานการณ์ การดำเนินการรณรงค์ควรจะต้องจุดประกายความสนใจและใช้กิจกรรมต่างๆ ผสมผสานกันไปตามที่ได้วางแผนไว้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ การสร้างกระแส การประกาศจุดยืน การรักษากระแส และการปิดโครงการ

2.1 การสร้างกระแส เป็นขั้นตอนของการปูพื้นความรู้ความเข้าใจ ซึ่งประเด็นอันเป็นที่มาของการรณรงค์ เพื่อให้คนทั่วไปหรือสื่อมวลชนเกิดความตระหนักรู้ว่า เป็นขั้นตอนการแสวงหา “แนวร่วมในการรณรงค์” ส่วนกลุ่มพลังที่จะช่วยสร้างกระแสได้ดีที่สุดกลุ่มหนึ่งก็คือสื่อมวลชน ในขั้นนี้เราสามารถที่จะนำกิจกรรมทางการประชาสัมพันธ์และการโฆษณามาใช้ได้เป็นอย่างดี เช่น การจัดทำข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ (press release) การจัดประชุมแถลงข่าว (Press conference) การจัดทำทัศนศึกษาพาชมแหล่งที่มาของการรณรงค์ (press tour) เป็นต้น

2.2 การประกาศจุดยืน ขั้นตอนนี้ นับเป็นขั้นตอนของการเปิดตัวอย่างเป็นทางการของโครงการรณรงค์เป็นการบอกหรือประกาศให้ประชาชนทั่วไปทราบถึงหลักการเหตุผลวัตถุประสงค์ของการรณรงค์ตลอดจนวิธีการที่ประชาชนจะให้ความร่วมมือ

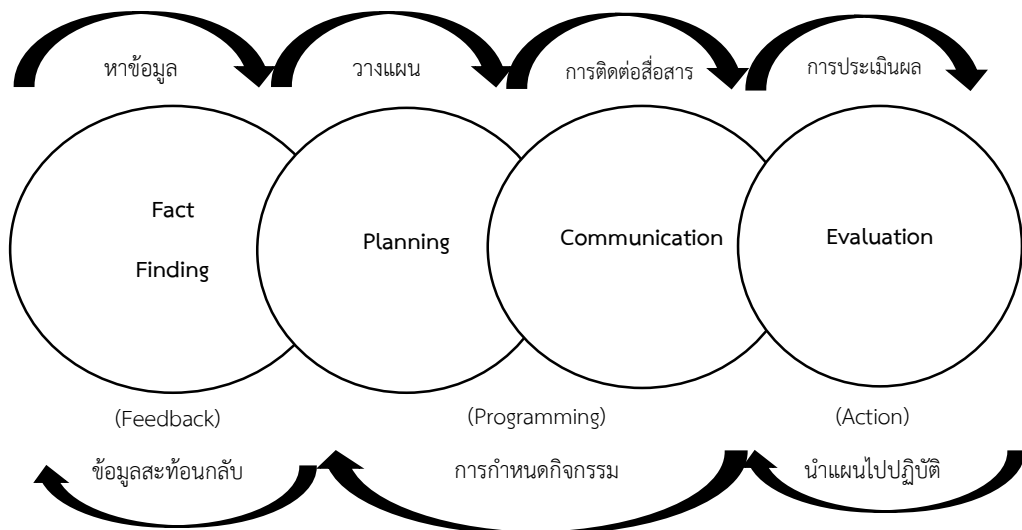
2.3 การรักษากระแส เป็นขั้นตอนของการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามที่ได้วางแผนไว้ เพื่อมุ่งให้ความรู้เปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อรักษาความสนใจของประชาชนที่เป็นแนวร่วมกิจกรรมในช่วงนี้ ได้แก่ การจัดประชุมทางวิชาการ การสาธิต การเยี่ยมบ้าน การจัดประกวดคำขวัญ ภาพถ่าย ภาพวาดตราสัญลักษณ์ของหน่วยงาน หรือของโครงการ การเขียนข่าว หรือบทความเพื่อรายงานความคืบหน้า และความเคลื่อนไหวของโครงการเผยแพร่ทางสื่อมวลชนต่างๆ การรักษากระแสจะต้องพยายามเตือนความสนใจของประชาชนไว้ให้ได้โดยตลอดจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ ซึ่งโดยทั่วไปโครงการต่างๆ มักจะมีลักษณะมาแรงหรือเป็นที่สนใจกันมากในช่วงแรก แต่พอช่วงต่อมาก็เจ็บบหาย ถ้าจับกระแสความสนใจของประชาชนมาเขียนเป็นเส้นกราฟในช่วงนี้ เส้นกราฟจะค่อยๆ ตกลงไปเป็นศูนย์ การที่จะยังคงรักษาเส้นกราฟให้อยู่ในระดับสูงต่อเนื่องกันไปได้นั้นทางโครงการจะต้องพยายามหาประเด็นหรือรูปแบบใหม่ๆ มานำเสนอ เช่น ผลวิจัยจากต่างประเทศ หรือเหตุการณ์ที่แสดงถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ต่างๆ เป็นต้น

2.4 การปิดโครงการ เมื่อถึงวันกำหนดสิ้นสุดโครงการก็เป็นโอกาสดีที่โครงการจะได้รายงานผลการดำเนินงานเช่นเดียวกับการเปิดตัวในช่วงของการประกาศจุดยืน โดยเชิญบุคคลสำคัญ กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนทั่วไป ตลอดจนสื่อมวลชนมาร่วมงาน โอกาสนี้สามารถใช้เป็นโอกาสในการขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมกับงาน หรือประกาศเกียรติคุณแก่ผู้นำในระดับหมู่บ้านด้วย

3. การประเมินผล

การติดตามและประเมินผลจะทำให้โครงการทราบว่าปัญหาหรืออุปสรรค ข้อขัดข้องประการใดเกิดขึ้นบ้างในระหว่างการดำเนินงาน และทราบว่าผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพราะเหตุใด การเก็บข้อมูลเพื่อนำมาประเมินผลนี้มีอยู่หลายวิธี ทั้ง อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ สามารถทำได้ทั้งในระหว่างการดำเนินการและกระทำเมื่อสิ้นสุดโครงการ

แผนภาพที่ 2-2 การแสดงวัฏจักรของการวางแผนประชาสัมพันธ์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าการประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายและเป็นจุดเริ่มต้นของการวางแผนหรือโครงการใหม่

ที่มา: Cottlip&Center, อ้างใน ภูริดา เซวงค์ศักดิ์สงคราม 2558

ในการประเมินผลโครงการนี้ (จิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ 2544 อ้างใน ภูริดา เซวงค์ศักดิ์สงคราม, 2558) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการวางแผนประชาสัมพันธ์หรือโครงการ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นจุดเริ่มต้นของการวางแผนและการทำงานใหม่ๆ ในอนาคตต่อไป การประเมินผลทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทราบว่าการดำเนินแต่ละกิจกรรมส่งผลดีหรือผลเสียอย่างไร ควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงาน การจัดรูปแบบกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ให้ดีขึ้นอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายในอนาคตได้

การรณรงค์มีขั้นตอนที่ชัดเจนและหลากหลาย ดังนั้นเพื่อให้การรณรงค์ในการระดมทุนบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทยนั้นมีความชัดเจนมากขึ้น และมีกรอบในการใช้สื่อเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจึงต้องศึกษาเรื่องกลยุทธ์การใช้สื่อควบคู่ไปด้วย

กลยุทธ์การใช้สื่อในการรณรงค์

การกำหนดกลยุทธ์ในการรณรงค์นั้น จำเป็นที่จะต้องใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายในการกำหนดช่องทางในการนำเสนอสารของโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

วิทยากร ท่อแก้ว (อ้างใน ภูริดา เขวงศักดิ์สงคราม, 2558) กำหนดกลยุทธ์การใช้สื่อไว้ว่า เกี่ยวกับการวิเคราะห์สื่อซึ่งมักพิจารณาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง โดยพิจารณาว่า สื่อใดที่ผู้รับสารเป้าหมายจะเข้าถึงได้ง่ายที่สุด
2. ด้านการครอบคลุมสื่อ หมายถึง ความสามารถหรือประสิทธิภาพของสื่อที่จะไปถึงผู้รับโดยพิจารณาจากการครอบคลุมพื้นที่หรือบริเวณที่ผู้รับสารอาศัยอยู่
3. ด้านประสิทธิผลของสื่อ พิจารณาได้จากการเรียกความสนใจ การให้ความเข้าใจ การชักจูงใจ และการสร้างการจดจำ
4. ความน่าเชื่อถือ โดยทั่วไปกล่าวกันว่า สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความน่าเชื่อถือในแง่ของข่าวมากที่สุด รองลงมาคือ สื่อหนังสือพิมพ์

การกำหนดกลยุทธ์การใช้สื่อจะเป็นการวิเคราะห์ว่าควรใช้สื่ออะไร ด้วยวิธีการนำเสนออย่างไร เมื่อไร จึงจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสารนั้นได้ การกำหนดกลยุทธ์การใช้สื่อต้องพิจารณา 2 ประเด็น (อ้างใน ภูริดา เขวงศักดิ์สงคราม, 2558) ดังนี้

- (1) สื่ออะไรที่ช่วยตอบสนองจุดมุ่งหมายข้อใดได้
- (2) สื่อที่ใช้มีกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากน้อยเท่าไร
- (3) ปัญหาในการผลิตสื่อ มีแหล่งสนับสนุนในกรณีที่ต้องการหรือไม่
- (4) ปัญหาด้านงบประมาณและระยะเวลาในการผลิตสื่อ
- (5) จำนวนสื่อที่จะผลิต
- (6) ปัญหาด้านการเก็บรักษา
- (7) ปัญหาอื่นๆ ที่ตามมาจากการนำสื่อไปใช้ปฏิบัติ
- (8) ช่องทางการเผยแพร่กระจายสื่อไปสู่กลุ่มเป้าหมาย
- (9) ความจำเป็นในการอบรมบุคลากรในการนำสื่อไปใช้

นอกจากนี้การกำหนดกลยุทธ์การใช้สื่อควรให้ความสำคัญกับประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีความจำเป็นที่ต้องกำหนดการใช้สื่อและเนื้อหาในสื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายยอมรับและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ มิเช่นนั้นอาจปฏิเสธเนื้อหา
2. ความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งภาษาที่จะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้
3. การบูรณาการสื่อเป็นแนวทางที่จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ แต่ควรระวังเนื้อหาของสื่อแต่ละประเภทขัดแย้งกันเอง และต้องมีความคงเส้นคงวาของเนื้อหาที่นำเสนอ

กลยุทธ์การใช้สื่อบูรณาการ

1. การใช้จุดเด่นของสื่อหนึ่งเพื่อลดข้อจำกัดของสื่อหนึ่ง เป็นการใช้สื่อร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมบูรณ์ หรือการใช้สื่อผสมผสานนำเสนอเนื้อหาได้อย่างครบถ้วน
2. การใช้สื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการใช้สื่อหลายประเภทให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มไม่รู้หนังสือ ใช้สื่อที่มีเสียงและภาพ เป็นต้น
3. การใช้สื่อให้กระจายข่าวสารครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่ม กลุ่มเป้าหมายอาจจะมีแหล่งที่อยู่กระจายกันออกไป
4. การใช้สื่อหลายประเภทเสริมแรงกระตุ้นและเรียนรู้เร็ว เป็นการใช้สื่อเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการตอบสนองได้หลายๆ ทาง

การเลือกใช้สื่อ

การเลือกใช้สื่อเป็นกลยุทธ์ของการวางแผนในการประชาสัมพันธ์เพื่อที่จะเข้าถึงประชาชนเป้าหมาย เมื่อทราบว่ากลุ่มเป้าหมายคือใครแล้ว การหาวิธีการและการวางแผนการใช้สื่อที่เหมาะสม จึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ (2554) อ้างใน ภูริดา เขวงศักดิ์สงคราม, 2558)

การเลือกใช้สื่อมีวิธีการแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้รับสาร โดยความแตกต่างของสื่อแต่ละประเภท สามารถแบ่งได้ ดังนี้ (ทริสุดา ปันทวนันท์ อ้างใน ภูริดา เขวงศักดิ์สงคราม, 2558)

1. สื่อบุคคล (อ้างใน ภูริดา เขวงศักดิ์สงคราม, 2558) เป็นการนำเอาบุคคลมาใช้เป็นตัวกลางในการส่งผ่านสารของโครงการไปยังกลุ่มเป้าหมาย โครงการรณรงค์หรือการระดมทุนส่วนมากใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคมหรือเจ้าหน้าที่ราชการเป็นผู้ที่จะนำข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับโครงการ ความต้องการในการระดมทุนไปถ่ายทอดกับกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยรูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารในกลุ่มย่อย โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างทัศนคติและโน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายให้มีพฤติกรรมไปในทิศทางที่โครงการต้องการ ทำให้สามารถเผยแพร่ข่าวสารได้โดยตรง มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ การซักถาม เพื่อสร้างความเข้าใจและรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย และยังสร้างความไว้วางใจจากกลุ่มเป้าหมายเพราะเกิดการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง

สื่อบุคคลสามารถปรับและยืดหยุ่นสาร รูปแบบการนำเสนอแก่กลุ่มเป้าหมายที่ต่างกันไป ที่สำคัญคือการปฏิบัติตามบุคคลที่เราไว้วางใจและมีความน่าเชื่อถือจะสร้างแรงจูงใจได้เป็นอย่างดี

2. สื่อมวลชน เป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็วหรือใกล้เคียงกัน มีประสิทธิภาพในการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนได้ดีถึงแม้จะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถที่จะเจาะจงหรือระบุผู้รับสารได้อย่างเด็ดขาดและได้รับการสื่อสารกลับซ้ำหรือไม่ได้เลย สื่อมวลชนเปรียบเสมือนสื่อบุคคลในแง่ของจำนวนกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารต่อครั้งและยังคงสามารถสร้างความน่าสนใจได้มากและสะดวกในการเปิดรับข่าวสารจากกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ยังนำเนื้อหาสาระอันเป็นประโยชน์สอดแทรกไปกับความบันเทิงในรูปแบบของการนำเสนอสาระผ่านความบันเทิงแบบ Edutainment ได้อีกด้วย

3. สื่อเฉพาะกิจ หมายถึง สื่อที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยมีเนื้อหาสาระที่เฉพาะเจาะจงและมีเป้าหมายหลักอยู่ที่ผู้รับสารเฉพาะกลุ่ม (เกตุณี จุฑาวิจิตร อ่างโน ภูริดา เขวงศักดิ์สงคราม, 2558) สื่อเฉพาะกิจที่พบในโครงการรณรงค์หรือการระดมทุนส่วนใหญ่ ได้แก่ จุลสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ ภาพทัศน์ เป็นต้น การเลือกใช้สื่อผสมเอื้ออำนวยให้ผู้ทำโครงการรณรงค์สามารถนำเสนอเนื้อหาของสารเฉพาะให้แก่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับข่าวสารโดยตรงและได้รับข้อมูลที่ถูกต้องอีกด้วย

อย่างไรก็ตามสื่อเฉพาะกิจเหล่านี้มีข้อจำกัดในการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายเพราะลักษณะ Passive คือถ้าไม่เปิดอ่านหรือเปิดรับก็ไม่สามารถสื่อสารข้อมูลใดๆ ออกไปได้และไม่เป็นผลต่อการระดมทุนในการบรรเทาภัยพิบัติที่ต้องการความรวดเร็วในการช่วยเหลือ ดังนั้น การเลือกใช้สื่อประเภทต่างๆ จึงต้องมีการวางแผนและศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเปิดรับสารของกลุ่มเป้าหมายอย่างรอบคอบด้วย

4. สื่อกิจกรรม เป็นสื่อที่นำมาใช้สนับสนุน หรือจัดการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้สิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกในกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งเป็นสื่อที่นับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมเผยแพร่ เนื่องจากได้เรียนรู้สิ่งเร้าหลายๆ ทางแล้ว กลุ่มเป้าหมายยังได้นำตัวเองไปสัมผัสถึงสิ่งเร้าเหล่านั้น ทำให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่เคยเห็นมาก่อนหรือเคยเห็นมาแล้วแต่ยังไม่เข้าใจดีพอ (ณรงค์ สมพงษ์ อ่างโน ภูริดา เขวงศักดิ์สงคราม, 2558)

5. สื่อใหม่ เป็นสื่อที่เกิดขึ้นจากการหลอมรวมเทคโนโลยีการสื่อสารภายใต้พัฒนาการของภาษาระบบตัวเลข กล่าวคือ เทคโนโลยีการสื่อสาร 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1.เทคโนโลยีด้านการพิมพ์ 2. เทคโนโลยีแพร่ภาพและกระจายเสียง 3.เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ เช่น หนังสือพิมพ์ออนไลน์ โปรแกรมสนทนา รวมถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่างๆ โดยสื่อใหม่มีจุดเด่นในการแพร่กระจายข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว จากผู้ส่งสาร 1 คนขยายไปถึงผู้รับสารทั่วโลกภายในเวลาเดียวกัน และมีลักษณะของข่าวสารข้อมูลที่สามารถใช้งานร่วมกันได้ระหว่างผู้เผยแพร่และผู้ใช้ข้อมูล ณัฐา สุวันทรัตน์ (2555)

ดังนั้น การเลือกใช้สื่อประเภทต่างๆ ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและช่วงเวลาจึงมีความสำคัญในการศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบและวิธีการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาเพื่อหาแนวทางการบูรณาการการระดมทุนระหว่างภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การระดมทุนเมื่อเกิดภัยพิบัติเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเหมาะสมกับประเทศไทยอย่างแท้จริง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร

เนื่องจากองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรแต่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเข้าไปมีบทบาทในการช่วยสร้างสรรค์สิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคมในด้านต่างๆ เช่น ด้านบำเพ็ญประโยชน์ การสังคมสงเคราะห์ การช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมอาศัยเงินทุนทั้งสิ้น ดังนั้น การดำเนินงานขององค์กรสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติจึงมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนหรือสาธารณชนได้รู้จักองค์กร ลักษณะการดำเนินงาน มีกิจกรรม-

สร้างสรรค์อย่างไรบ้าง โดยการแพร่ผ่านสื่อต่างๆ และจัดทำในรูปแบบบูรณาการ เพื่อการระดมทุนในการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

ฉะนั้นการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการบูรณาการ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยพิบัติต้องให้ความสำคัญกับการวางแผน หรือกลยุทธ์การสื่อสาร เนื่องจากกลยุทธ์การสื่อสารถือเป็นขั้นตอนหนึ่งในการเข้าถึงผู้รับสาร เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเกิดความเชื่อ เกิดความเข้าใจในสารที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อออกไป อันจะนำมาสู่ความเต็มใจและยินดีจะให้ความช่วยเหลือ และร่วมมือกับกิจกรรมของผู้ส่งสารต่อไป

เราสามารถจำแนกรูปแบบการสื่อสารได้ตามทิศทางการสื่อสาร โดยแบ่งออกเป็น 2 ทิศทาง คือ กวินดา วัชรสิงห์ (2544)

1. การสื่อสารทางเดียว (one-way communication) คือ การสื่อสารที่ผู้ส่งถ่ายทอดข่าวสารหรือคำสั่งไปยังผู้รับสาร มีลักษณะเป็นเส้นตรง ไม่มีการย้อนกลับหรือดูปฏิกิริยาของผู้รับสาร โดยทั่วไปการติดต่อสื่อสารแบบนี้จะเป็นในรูปแบบของนโยบาย คำสั่งของผู้บริหารระดับสูงในองค์กร ผู้ได้บังคับบัญชาและอาจผ่านสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวหรือรายงานขององค์กรต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น โดยการสื่อสารประเภทนี้เป็นการสื่อสารที่มุ่งในแง่ของการให้ข้อมูลความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล

2. การสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication) คือ การติดต่อสื่อสารที่ผู้ส่งสารสามารถตอบสนองต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันและกัน เพื่อสร้างความเข้าใจให้ทั่วถึงและลึกซึ้ง การสื่อสารสองทางผู้สื่อสารจะให้ความสนใจกับปฏิกิริยาโต้กลับของผู้รับสาร (feedback) ซึ่งนับเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากในการติดต่อสื่อสาร เป็นการเปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ และลดช่องว่างในการตีความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

นอกเหนือจากประเภทของการสื่อสารแล้ว รูปแบบลักษณะการไหลของข่าวสารก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องศึกษา พบว่าปัจจุบันคนมีการติดต่อสื่อสารกันได้ใกล้ชิดขึ้น สะดวกขึ้น มีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือต่างๆ เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกันเป็นจำนวนมาก คนสามารถใกล้ชิดกับสื่อได้มากขึ้น ส่งผลให้รูปแบบพฤติกรรมของมนุษย์เริ่มเปลี่ยนแปลงไป โครงสร้างของสังคมเริ่มมีการปรับเปลี่ยน ซึ่งสามารถจำแนกรูปแบบการสื่อสารโดยแบ่งตามลักษณะการใช้ได้ 2 ลักษณะดังนี้

1 การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (informal communication) เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นเองและเกิดขึ้นจากการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งไม่มีใครได้รับมอบหมายหรือบังคับให้ใช้ แต่การสื่อสารแบบนี้จะเกิดเมื่อสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างอิสระ และจะมีความรวดเร็วในการสื่อสาร แต่ข้อมูลข่าวสารอาจจะผิดจากความเป็นจริงได้ง่าย จากการศึกษาของ พัทธนี เขยจรยา และคณะ (2542) อ้างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544 พบว่า เมื่อเวลาผ่านไปเครือข่ายการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการจะค่อยๆ กลายเป็นแหล่งข้อมูลที่ไม่เป็นระเบียบในการแลกเปลี่ยนข่าวสารในเครือข่าย นอกจากนี้ได้มีผู้เสนอว่าในการปฏิบัติงานควรเริ่มจากการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการในระยะแรก เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกแล้วจึงตามด้วยการสื่อสารแบบเป็นทางการในภายหลังหรือใช้ควบคู่กันไป (กรชวล หอมไกรลาศ อ้างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544)

2 การสื่อสารแบบเป็นทางการ (formal communication) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งเกิดปฏิสัมพันธ์ในโครงสร้างที่มีแบบแผนกำหนดไว้อย่างแน่นอน สารจะถูกส่งออกไปตาม

ลำดับขั้นหรือตามลักษณะหน้าที่ของภารกิจ โดยจะไหลผ่านสายใยแห่งความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ดังนั้นในเรื่องของบทบาทและสถานภาพของบุคคลหรือสมาชิกจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาอย่างมาก นอกจากนี้ในเรื่องของรูปแบบการสื่อสาร Sven Windahl และคณะ (1992 น.46) ได้พิจารณาปฏิกริยาระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารว่า มีส่วนที่จะทำให้การสื่อสารนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ศึกษาถึงปฏิกริยาระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารใน 4 ลักษณะคือ

1. ผู้รับสารและผู้ส่งสารตื่นตัว จะทำให้เกิดสภาพการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
2. ผู้ส่งสารตื่นตัว แต่ผู้รับสารเป็นฝ่ายรับฝ่ายเดียว รูปแบบการสื่อสารจะเป็นลักษณะที่ผู้ส่งสารอย่างเดียวแต่ผู้รับสารไม่มีปฏิกริยาโต้ตอบใดๆ
3. ผู้ส่งสารเป็นฝ่ายรับอย่างเดียว แต่ผู้รับสารตื่นตัว คือผู้ส่งสาร มีข้อมูลข่าวสารอยู่แต่ไม่เผยแพร่ส่วนผู้รับสารจะเป็นประเภทที่อยากรู้อยากเห็นพยายามค้นหาข้อมูลเอง
4. ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารตั้งรับทั้งคู่ จะไม่เกิดผลอะไรขึ้นเพราะข้อมูลข่าวสารทุกอย่างจะถูกเก็บไว้

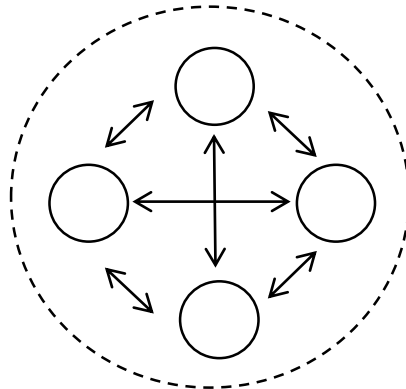
ดังนั้น ในการที่ประชาชนจะเข้ามาดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันและเกิดประสิทธิภาพในการสื่อสาร จึงควรที่จะสร้างความตื่นตัวทั้งผู้รับและผู้ส่งเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของสมาชิกในเครือข่าย

นฤมล นิราธร (2543) กล่าวถึงเครือข่ายว่าเป็นการทำงานที่เป็นรูปแบบความร่วมมือหรือการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ดังนั้น เครือข่ายจึงหมายถึงรูปแบบการประสานงานกลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันช่วยเหลือกัน โดยการติดต่อสื่อสาร อาจทำได้ทั้งการผ่านศูนย์กลางหรือแม่ข่าย และการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่ม ซึ่งมีการจัดรูปแบบหรือจัดระเบียบที่ยังคงความอิสระ โดยมีรูปแบบการรวมตัวกันแบบหลวมๆ ตามความจำเป็น หรือเป็นโครงสร้างที่มีความชัดเจนก็ได้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ (2543) อธิบายความหมายของคำว่าเครือข่าย ว่าคือสิ่งที่ปัจเจกบุคคลองค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใดๆ ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกิจกรรมต่างๆ เช่น การปฏิรูปการศึกษา การระดมทุนเพื่อแก้ปัญหาภัยพิบัติ การรณรงค์ลดใช้ถุงพลาสติก เป็นต้น โดยกลุ่มเครือข่าวนั้น ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้ ได้แบ่งการเชื่อมโยงเครือข่ายออกเป็น 3 ระดับ เนื่องจากเครือข่ายอาจเป็นการร่วมมือระหว่างปัจเจก กลุ่ม องค์กร ประเภทเดียวกัน หรืออาจเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มองค์กร ต่างประเภท ซึ่งจะมีหลายระดับ โดยสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ลักษณะโครงสร้างการเชื่อมโยงของปัจเจกต่อปัจเจก การเชื่อมโยงลักษณะนี้ มีความซับซ้อนน้อยที่สุด กล่าวคือ แต่ละคนเชื่อมโยงถึงกันและกันโดยตรงและถึงกันหมดโดยอาศัยการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ทำให้มีการติดต่อสื่อสารกันและมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงและทุกทิศทาง ซึ่งเหมาะกับการสื่อสารภายในเครือข่ายขนาดเล็กและมีสมาชิกไม่มาก

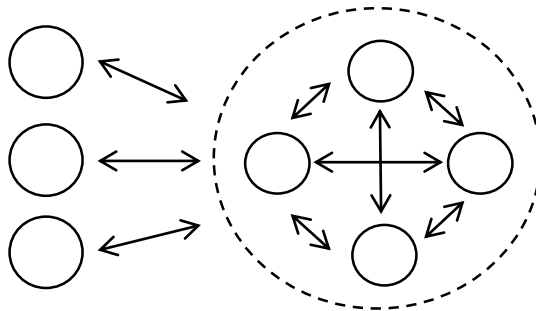
แผนภาพที่ 2-3 ภาพการเชื่อมโยงของปัจเจกต่อปัจเจก

ที่มา: เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ (2543)

2. ลักษณะการเชื่อมโยงของปัจเจกต่อกลุ่ม เป็นการเชื่อมโยงปัจเจกบุคคลเข้ากับกลุ่มเครือข่ายหนึ่ง ซึ่งบุคคลดังกล่าวมิได้เป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายที่ติดต่อด้วย แต่มีการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนกันและกัน การเชื่อมโยงลักษณะเช่นนี้ดำรงอยู่ในสังคมมานาน อาทิ หน่วยงานนอกเครือข่ายเข้ามาสนับสนุน กิจกรรมของเครือข่ายแต่ไม่ได้เป็นสมาชิกของเครือข่าย การสื่อสารระดับนี้จึงเป็นการสื่อสารแบบเป็นทางการและกึ่งทางการ ผสมผสานกันไปตามสถานการณ์และบริบทแวดล้อมที่เหมาะสม

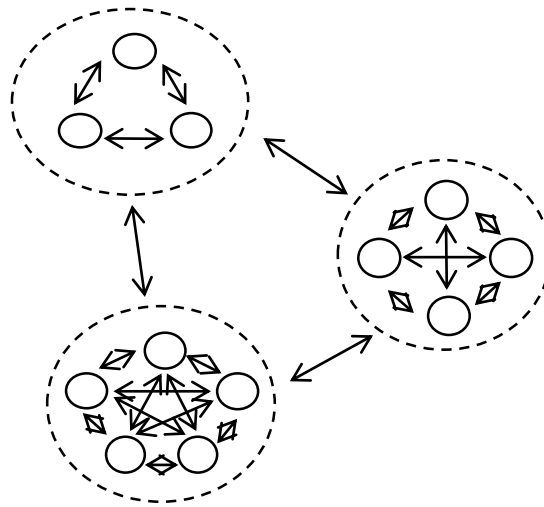
แผนภาพที่ 2-4 ภาพการเชื่อมโยงของปัจเจกต่อกลุ่ม

ที่มา: เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ (2543)

3. ลักษณะโครงสร้างการเชื่อมโยงกลุ่มต่อกลุ่ม การเชื่อมโยงของกลุ่มต่างๆ เกิดจากกลุ่มบุคคลแต่ละกลุ่มมาเชื่อมโยงกัน เพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง จำนวนสมาชิกของแต่ละกลุ่มมากหรือน้อยไม่เป็นอุปสรรคในการรวมเข้าเป็นภาคีเดียวกัน หากกลุ่มคนเหล่านี้มีเจตนาร่วมกันที่ชัดเจนในการรวมตัว โครงสร้างการเชื่อมโยงระดับนี้อาศัยการสื่อสารระหว่างกลุ่มที่อาจมีกิจกรรมเหมือนหรือแตกต่างกัน หรือเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างตัวแทนของแต่ละกลุ่ม รูปแบบการสื่อสารจึงเป็นทางการมากกว่าแบบการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลต่อกลุ่ม และแต่ละกลุ่มสามารถติดต่อกันได้อย่างทั่วถึง

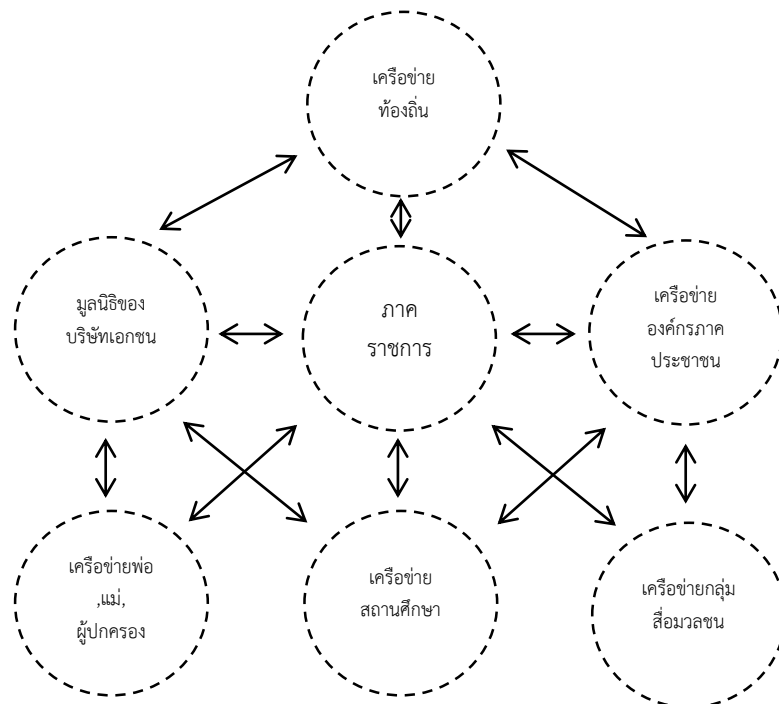
แผนภาพที่ 2-5 ภาพการเชื่อมโยงกลุ่มต่อกลุ่ม

ที่มา: เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ (2543)

4. ลักษณะโครงสร้างการเชื่อมโยงของเครือข่ายต่อเครือข่าย การเชื่อมโยงของเครือข่ายต่อเครือข่าย เป็นการเชื่อมโยงที่มีลักษณะซับซ้อนมากที่สุด ประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลต่างๆที่รวมตัวกันเป็นเครือข่ายหนึ่งและเชื่อมโยงเครือข่ายของตนเองกับเครือข่ายอื่นๆ ในสังคมที่มีอุดมการณ์ร่วมกัน การรวมตัวในระดับนี้ส่วนใหญ่เป็นการรวมตัวของเครือข่ายระดับมหภาค (Macro network) ที่สามารถสร้างพลังในการสื่อสารได้มากกว่าการเชื่อมโยงในระดับต้นๆ

แผนภาพที่ 2-6 ภาพการเชื่อมโยงของเครือข่ายต่อเครือข่าย

ที่มา: เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ (2543)

การเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่าย มีความหมายไกลกว่าเพียงการที่คนมา “รวมกัน” แต่ไม่ได้ “รวมกัน” ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้นการเชื่อมโยงเข้าหากันเป็นเครือข่ายนี้จึงมิใช่เพียงการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความสนใจร่วมกันในระดับเพียงแค่การพบปะ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น หรือร่วมสร้างสรรค์ด้วยกันเท่านั้น หากแต่จะต้องมีการพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันด้วย เป้าหมายร่วมกันด้วย

องค์ประกอบของเครือข่าย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ (2543) ได้จัดองค์ประกอบของเครือข่ายที่สำคัญไว้ 7 ประการ คือ

1. การรับรู้มุมมองเดียวกัน (Common perception) หมายถึง สมาชิกที่เข้าร่วมมาอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย เช่น การเข้าใจปัญหา การเข้าใจในบทบาทหน้าที่ร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นร่วมกัน

2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common Vision) หมายถึง การมองเห็นจุดมุ่งหมายร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยมีการรับรู้ทิศทางและเป้าหมายเดียวกันในขบวนการเคลื่อนไหวของเครือข่ายทำให้มีพลัง เกิดเอกภาพ

3. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual interest/benefits) หมายถึง การที่สมาชิกแต่ละคนมารวมกันบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันที่มากเพียงพอจะดึงดูดให้รวมกันเป็นเครือข่าย

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All stakeholders participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เนื่องจากเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ คิด ตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำ ดังนั้นสมาชิกเครือข่ายจึงมีลักษณะเท่าเทียมและในฐานะหุ้นส่วน (Partner) ของเครือข่าย และสานต่อความสัมพันธ์ในแนวนราบ (Horizontal relationship)

5. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary relationship) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมกระบวนการทำงานของกันและกัน โดยใช้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานประโยชน์ร่วมกันได้มากกว่าไม่รวมเป็นเครือข่าย

6. การพึ่งอิงร่วมกัน (Interdependence) หมายถึง การเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่าย เช่น ความรู้ กำลังคน เงินทุน ประสิทธิภาพของสมาชิกในเครือข่าย เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างให้กับสมาชิกและหุ้นส่วนซึ่งกันและกัน

7. การมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) หมายถึง การมีกิจกรรมร่วมกัน เช่น การประชุม พบปะ สัมมนาร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันและนำไปสู่การแลกเปลี่ยนภายในเครือข่ายตามมาด้วย

เมื่อมีการจัดกลุ่มเครือข่ายโดยมีวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งร่วมกันแล้ว จำเป็นที่จะต้องมีเครือข่ายการสื่อสาร เพื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเชื่อมโยงการทำงาน นั่นก็คือ การสื่อสารระหว่างกัน ดังนั้นแล้วในการวิเคราะห์การสื่อสารของภาคี หรือผู้มีบทบาทที่เกี่ยวข้องในการ

ระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติของประเทศไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะการสื่อสารถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่แทรกอยู่ในทุกกระบวนการของเครือข่าย

Everett Rogers (อ้างใน ภูริดา เวงศักดิ์สงคราม, 2558) ได้อธิบายเรื่องเครือข่ายว่า เครือข่ายการสื่อสาร (Communication Network) เกิดจากการติดต่อสื่อสารระหว่างกันจนเกิดรูปแบบ (Pattern) ขึ้นมา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่อยู่ในเครือข่าย โดยมีลักษณะการเชื่อมโยงหรือมีความเกี่ยวพันโดยรูปแบบการถ่ายทอดข่าวสารนั่นเอง

Harold J. Leavitt (อ้างใน ภูริดา เวงศักดิ์สงคราม, 2558) ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบของการจำแนกเครือข่ายการสื่อสารพบว่า การสื่อสารแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. การสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง (Central communication)

เป็นการสื่อสารที่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นศูนย์กลาง โดยที่สมาชิกทุกคนไม่มีการติดต่อกันโดยตรง แต่สามารถติดต่อผ่านตัวกลางได้ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.1 เครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ (The wheel network) มีลักษณะเป็นเครือข่ายการสื่อสารที่สมาชิกศูนย์กลางจะเป็นผู้รับข่าวสาร จากสมาชิกคนใดคนหนึ่งแล้วส่งต่อไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ซึ่งบุคคลที่อยู่ตรงกลางจะเป็นผู้มีอำนาจอย่างแท้จริงในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาและส่งข้อมูลกลับไปยังสมาชิก

1.2 เครือข่ายการสื่อสารแบบลูกโซ่ (chain network) มีลักษณะเป็นเครือข่ายการสื่อสารที่สมาชิกแต่ละคนจะต้องติดต่อไปยังสมาชิกคนอื่นที่อยู่ถัดไปเท่านั้นสมาชิกที่อยู่ในเครือข่ายจะส่งข่าวสารไปยังสมาชิกคนอื่นอื่นโดยผ่านคนกลางเท่านั้นไม่สามารถติดต่อกันได้โดยตรงเนื่องจากมีข้อจำกัดในแง่การประสานงานและติดต่อระหว่างสมาชิกในกลุ่มบางครั้งก็เป็นความยากลำบากที่กลุ่มจะทำงานให้สำเร็จได้ตามที่ต้องการ

1.3 เครือข่ายการสื่อสารแบบตัววาย (Y network) มีลักษณะเป็นเครือข่ายการสื่อสารที่มีสมาชิกอยู่ตรงกลางเพียงสองคน จะทำหน้าที่ประสานงานและส่งข้อมูลที่ได้รับจากสมาชิกคนอื่นๆ ที่อยู่รอบนอกการสื่อสารแบบนี้มีความเหมาะสมกว่าแบบลูกโซ่ ในแง่ที่ทำงานให้สำเร็จได้ดีกว่าเพราะข้อมูลสามารถผ่านทิศทางต่างๆ ได้มากกว่า รูปแบบการสื่อสารแบบตัวยานี้มักจะเกิดขึ้นในกลุ่มที่มีสมาชิกเพียงหนึ่งหรือสองคนเท่านั้นที่เต็มใจรับงานและรับผิดชอบต่อผลสำเร็จของงาน

โดยรูปแบบเครือข่ายการสื่อสารแบบนี้สมาชิกที่อยู่ศูนย์กลางเป็นผู้บังคับบัญชาทำให้ความสำเร็จของงานจะอยู่ที่ผลิตผล (product) มากกว่าประสิทธิภาพ หรือกระบวนการ (process) โดยที่สมาชิกในเครือข่ายที่อยู่บริเวณรอบนอกมีหน้าที่ทำตามคำสั่งโดยไม่มีโอกาสได้ตรวจสอบหรือย้อนกลับ

2. การสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized communication)

เป็นการสื่อสารที่สมาชิกในกลุ่มติดต่อกันโดยอิสระไม่มีใครตัดสินใจคนเดียว แต่ร่วมกันคิดร่วมกันแก้ไขปัญหา เป็นวิธีที่ใช้ได้ตรงกับกระบวนการกลุ่มเพราะทุกคนมีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) ผลที่ออกมาจะได้ทั้งผลิตผล (product) และกระบวนการ (process) ของกลุ่มการสื่อสารแบบกระจายอำนาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 เครือข่ายการสื่อสารแบบวงกลม (The circle network) มีลักษณะเป็นเครือข่ายการสื่อสารที่มีสมาชิกในกลุ่มทุกคนมีสถานะเท่าเทียมกันสามารถติดต่อกับสมาชิกที่อยู่ถัดจากตนได้ทั้ง

สองข้างในการแก้ปัญหาช่องทางของเครือข่ายการสื่อสารแบบนี้ สมาชิกทุกคนจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการตัดสินใจแต่จะหาคนรับผิดชอบไม่ได้เพราะไม่มีศูนย์กลางของกลุ่ม

2.2 เครือข่ายการสื่อสารแบบทุกช่องทาง (The all channel network) มีลักษณะเป็นเครือข่ายการสื่อสารที่สมบูรณ์ที่สุดซึ่งสมาชิกทุกคน สามารถติดต่อกับสมาชิกทุกคนในเครือข่ายได้โดยตรงไม่ต้องผ่านตัวกลางหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ทั้งในการรับและส่งข่าวสารจัดว่าเป็นการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีความสัมพันธ์ต่อกันและเกิดปฏิกริยาย้อนกลับ (feedback) สูงสุด

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจในการนำมาวิเคราะห์ในเรื่องของเครือข่ายการสื่อสาร คือ บทบาทของแต่ละบุคคลที่อยู่ในเครือข่าย (Harris, 1993 อ้างใน กวินดา วัชรสิงห์, 2544) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ผู้ประสานงาน (liaisons) ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับบุคคลต่างๆ ภายในกลุ่มโดยจะเป็นผู้รับความคิดเห็น ผลงานจากสมาชิกในกลุ่ม และจะนำไปแจกแจง หรือมอบหมายให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นได้ทำต่อ ดังนั้นผู้ประสานงานจึงเป็นผู้ที่รู้ข้อมูลต่างๆ ภายในกลุ่มเป็นอย่างดี และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ภายในกลุ่มได้ ผู้ประสานงานจึงเป็นที่คาดหวังว่าจะต้องเป็นบุคคลที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้ควบคุมการไหลของข่าวสาร (gatekeeper) เป็นผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารจากภายนอกเข้ามาเผยแพร่ภายในกลุ่มได้หรือไม่และมีหน้าที่สำคัญมากเช่นเดียวกัน เพราะถ้าผู้ควบคุมการไหลของข่าวสารไม่เปิดโอกาสให้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเข้ามาในกลุ่มก็จะทำให้ขาดข้อมูลในส่วนนั้นไป

3. ผู้นำความคิด (opinion leadership) เป็นจุดรวมของการสื่อสารภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม และเป็นผู้ที่จะมีแนวโน้มที่มีความคิดก้าวไกล เป็นที่ยอมรับ นับถือ และมีอิทธิพลเหนือสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม

4. ผู้ที่ติดต่อกับบุคคลภายนอก (cosmopolite) คือ ผู้ที่มีการติดต่อหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก มีบทบาทในการหาข้อมูล ข่าวสารใหม่ๆ ให้กับกลุ่ม และนำข้อมูลข่าวสารของกลุ่มที่ต้องการเผยแพร่ไปเผยแพร่ให้กับบุคคลภายนอกได้รับทราบอย่างถูกต้อง

5. ผู้ที่แยกตนเอง (isolate) คือผู้ที่มีแนวโน้มที่จะไม่ติดต่อกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม และไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม ซึ่งสาเหตุมาจาก การไม่เข้าร่วมในการตัดสินใจบางอย่างเพราะคิดว่าตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือคิดว่างานบางอย่างควรเป็นไปอย่างอิสระ ไม่ควรมีหน้าที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งผลจากการที่บุคคลในกลุ่มบางคนแยกตัวออกมาจะทำให้การไหลของข้อมูลขาดช่วงไป และการขาดข้อมูลนี้เองทำให้เป็นการยากที่จะดูแลและปรับปรุงกลุ่มการสื่อสาร หรือร่วมกันทำกิจกรรมภายในกลุ่ม และอีกประการหนึ่งคือ คนกลุ่มนี้จะไม่กระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม เพราะตนเองปิดการรับรู้ข่าวสารข้อมูลของกลุ่ม

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

การสื่อสารเป็นกลยุทธ์หรือกระบวนการหรือเครื่องมือที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในการติดต่อและการทำงานร่วมกันของบุคคลในเครือข่ายเพื่อบรรลุเป้าหมาย แต่หากไม่เรียนรู้และเข้าใจความต้องการของตนเอง และ วัตถุประสงค์ จุดเป้าหมายของการสร้างเครือข่าย ถ้าไม่เข้าใจผู้อื่นแล้ว

ไม่ว่าจะมีกระบวนการสื่อสารที่ดีและมีอุปกรณ์สื่อสารที่ทันสมัยเพียงใดก็ไร้คุณค่า (วิโรจน์ โสวัณณะ, 2545) นอกจากนี้การสื่อสารจำเป็นจะต้องเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล หน่วยงาน องค์กร เมื่อมีความแตกต่างกันการสื่อสารที่ดีจึงต้องใช้ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีควบคู่กันไปด้วยจึงจะทำให้การสื่อสารนั้นประสบผลสำเร็จ

1. การเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร (improving organizational communication) เนื่องจากการสื่อสารที่ผิดพลาดจะส่งผลกระทบต่อการบรรลุประสิทธิภาพของการประสานงานในเครือข่ายเสมอ การสร้างระบบการสื่อสารภายใต้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของผู้นำเครือข่าย คือ การจัดระบบการสื่อสารตลอดจนการไหลของข้อมูลข่าวสารในเครือข่ายและลดความผิดพลาดหรืออุปสรรคในการสื่อสาร ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี สรุปได้ดังนี้ (Szilagyi & Wakkace, 1990 อ้างใน วันชัย มีชาติ, 2548)

2. การติดตามผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ (follow-up and feedback) เป็นวิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลที่ส่งไปว่าผู้รับเข้าใจตรงกับผู้ส่งเพียงไร วิธีการนี้จะทำให้กระบวนการสื่อสารเป็นแบบ two-way ซึ่งอาจเกิดขึ้นในการพบปะกันหรือหากเป็นการใช้เอกสารติดตามผลและข้อมูลย้อนกลับอาจตรวจสอบได้จากการโต้ตอบ การแสดงออกของผู้รับสารจะทำให้เราทราบว่า การสื่อสารมีความถูกต้องเพียงไร

3. การใช้การสื่อสารหลายวิธี (parallel channels and repetition) การใช้วิธีการสื่อสารและช่องทางการสื่อสารหลายวิธีทำให้การติดต่อสื่อสารมีความถูกต้องยิ่งขึ้น เช่น มีการส่งการด้วยเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว และยังมีการประชุมและสั่งการด้วยวาจาและใช้อีกาสพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการด้วย ก็จะทำให้การสื่อสารถูกต้องมากยิ่งขึ้น

4. ระยะเวลา (timing) ปัญหาด้านระยะเวลาเป็นสาเหตุหนึ่งของการสื่อสารที่เบี่ยงเบนไปทั้งในแง่ของความกดดันด้านเวลาและความไม่เหมาะสม ในการสื่อสารเวลาหนึ่งๆ สมาชิกกลุ่มเครือข่ายต้องมีมาตรฐานด้านเวลาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวได้ เช่น ระบุไว้ล่วงหน้าว่าจะทำงานหนึ่งให้เสร็จเมื่อใดเพื่อเป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่งเวลาและติดต่อระหว่างกันในการรายงานและสั่งการในเครือข่าย

5. ให้ความสนใจกับภาษา (attention to language) ในการสื่อสารนั้น การเลือกใช้ศัพท์ ระดับของคำ และความหมายของคำ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะลดความผิดพลาดในการสื่อสารได้ การเลือกใช้คำและระดับของภาษานี้จะเกี่ยวข้องกับทำความเข้าใจกับผู้ที่เราจะสื่อสารด้วยว่าควรจะใช้ภาษาในระดับใด

6. ศูนย์กลางข้อมูล (information communication and information centers) การสื่อสารโดยวิธีการนี้จะเป็นการสื่อสารที่รวดเร็วและยืดหยุ่น และมีความถูกต้องของข้อมูลมาก ซึ่งเครือข่ายอาจใช้ศูนย์กลางข้อมูลเป็นแหล่งกระจายข่าวโดยไม่ผ่านช่องทางที่เป็นทางการของเครือข่าย ก็อาจจะทำให้การสื่อสารมีความถูกต้องและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

7. การให้รู้เท่าที่จำเป็น (the exception principle and the need to know) เป็นการวางระบบในการสื่อสารในเครือข่ายให้มีการสื่อสารในกรณีพิเศษและให้มีการรับข้อมูลเฉพาะที่จำเป็น โดยการเสนอข้อมูลไปยังฝ่ายบริหารเฉพาะที่ฝ่ายบริหารต้องการ ในขณะที่เดียวกันฝ่ายบริหารก็ให้ข้อมูลหรือสื่อสารกับสมาชิกเฉพาะสิ่งที่สมาชิกจำเป็นต้องรู้เท่านั้น ซึ่งจะทำให้การสื่อสารไม่มีข้อมูลมากเกินไป

8. การใช้ธรรมเนียมปฏิบัติในการสื่อสาร (communication etiquette) เป็นความพยายามที่จะวางระบบในการสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์ ให้ใช้สื่อสารเฉพาะในเรื่องที่จำเป็นและเร่งด่วน ซึ่งการใช้เครื่องมือโดยไม่จำเป็นอาจจะทำให้การสื่อสารผิดพลาดหรือมีมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น การสร้างธรรมเนียมปฏิบัติที่เหมาะสมจึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสื่อสารได้

9. การฟังอย่างตั้งใจ (listen actively) เป็นการลดความผิดพลาดจากการสื่อสาร การตั้งใจฟังจะทำให้ข้อมูลจากผู้ส่งสารต้องการจะส่งถึงผู้รับสารครบถ้วน ในขณะที่เดียวกันการฟังอย่างตั้งใจนั้นผู้รับสารสามารถคิดต่อและไตร่ตรองสิ่งที่ได้ฟังและอาจมีการสอบถามหรือทำความเข้าใจข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น นอกจากนี้การฟังอย่างตั้งใจจะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีระหว่างผู้ที่สื่อสารและเกิดการยอมรับกัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาาระบบความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรภายในองค์กรตามมาด้วย

จากการที่ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีกลยุทธ์การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสารนั้นเพื่อที่ผู้วิจัยจะได้เข้าใจปัจจัยของการสร้างเครือข่ายในบริบทของหน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ องค์กรสาธารณประโยชน์ หรือองค์กรสาธารณกุศล ที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องในการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทย รวมไปถึงเครือข่ายการสื่อสารที่จะส่งผลให้การสร้างเครือข่ายนั้นเข้มแข็งและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบของการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติในอนาคตต่อไป

พระราชบัญญัติแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่าสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ในพระราชบัญญัตินี้ “สาธารณ ภัย” หมายความว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาด สัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณชน ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือ ความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานกลางของรัฐ ในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเสนอ กปภ.ช. เพื่อขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี
2. จัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหามาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ

3. ปฏิบัติการ ประสานการปฏิบัติ ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และให้ การสงเคราะห์เบื้องต้น แก่ผู้ประสบภัย ผู้ได้รับภัยอันตราย หรือผู้ได้รับความเสียหายจากสาธารณภัย

4. แนะนำให้คำปรึกษา และอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแก่ หน่วยงาน ของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน

5. ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทา สาธารณ ภัยในแต่ละระดับ

6. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นหรือตาม ที่ผู้ บัญชาการ นายกรัฐมนตรี กปก.ช. หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย เมื่อ คณะรัฐมนตรีอนุมัติแผนการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติแล้วให้ หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ เกี่ยวข้องปฏิบัติการ ให้เป็นไปตามแผนดังกล่าว ใน การจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แห่งชาติ ให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและตัวแทน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทมาปรึกษาหารือและจัดทำ ทั้งนี้จะจัดให้หน่วยงาน ภาคเอกชนเสนอข้อมูลหรือความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาใน การจัดทำแผนด้วยก็ได้ เพื่อ ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จะจัดให้มีศูนย์ป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยขึ้น ในบางจังหวัดเพื่อปฏิบัติงานในจังหวัดนั้นและจังหวัดอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกันได้ตามความ จำเป็น และจะให้มีส่วนงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดขึ้น เพื่อกำกับดูแล และสนับสนุน การปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัด หรือตามที่อยู่อาศัยการจังหวัดมอบหมายด้วย ก็ได้

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติตามมาตรา 11 อย่างน้อยต้องมี สาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. แนวทาง มาตรการ และงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธาณ ภัย อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. แนวทางและวิธีการในการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น เฉพาะหน้า และระยะยาวเมื่อเกิดสาธารณภัย รวมถึงการอพยพประชาชน หน่วยงานของรัฐ และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย การดูแลเกี่ยวกับการสาธารณสุข และการ แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารและการสาธารณสุข

3. หน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการดำเนินการและ วิธีการให้ได้มาซึ่งงบประมาณเพื่อการดำเนินการดังกล่าว

4. แนวทางในการเตรียมพร้อมด้านบุคลากร อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้และ จัดระบบ การปฏิบัติการในการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงการฝึกบุคลากรและ ประชาชน

5. แนวทางในการซ่อมแซม บำรุง ฟื้นฟู และให้ความช่วยเหลือประชาชนภายหลังที่ สาธารณภัยสิ้นสุด

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดตามมาตรา 15 อย่างน้อยต้องมี สาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น โครงสร้างและผู้มีอำนาจสั่งการ ด้านต่างๆ ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
2. แผนและขั้นตอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และยานพาหนะ เพื่อใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
3. แผนและขั้นตอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดให้มีเครื่องหมายสัญญาณ หรือสิ่งอื่นใด ในการแจ้งให้ประชาชนได้ทราบถึงการเกิดหรือจะเกิดสาธารณภัย
4. แผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
5. แผนการประสานงานกับองค์การสาธารณสุข ในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตกรุงเทพมหานคร มาตรา 32 ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้อำนวยการ กรุงเทพมหานครรับผิดชอบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตกรุงเทพมหานคร และมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร ซึ่งต้องสอดคล้องกับแผนการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ
2. กำกับดูแลการฝึกอบรมอาสาสมัครของกรุงเทพมหานคร
3. จัดให้มีวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ และสิ่งอื่น เพื่อใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามที่กำหนดในแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร
4. ดำเนินการให้การสงเคราะห์เบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัยหรือผู้ได้รับภัยอันตราย หรือเสียหายจาก สาธารณภัย รวมตลอดทั้งการรักษาความสงบเรียบร้อย และการปฏิบัติการใดๆ ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
5. สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีพื้นที่ติดต่อหรือใกล้เคียง ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้บัญชาการและผู้อำนวยการกลางมอบหมาย เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้อำนวยการกรุงเทพมหานครมี อำนาจสั่งการส่วนราชการและหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งประสานกับหน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้เป็นไปตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร และมีอำนาจสั่งการ ควบคุม และกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน และอาสาสมัครของกรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานครตามมาตรา 32 อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญตามมาตรา 12 และสาระสำคัญอื่นดังต่อไปนี้

1. การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น โครงสร้างและผู้มีอำนาจสั่งการ ด้านต่างๆ ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
2. แผนและขั้นตอนในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และยานพาหนะเพื่อใช้ในการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

3. แผนและขั้นตอนในการจัดให้มีเครื่องหมายสัญญาณ หรือสิ่งอื่นใด ในการแจ้งให้ประชาชนได้ ทราบถึงการเกิดหรือจะเกิดสาธารณภัย
4. แผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตกรุงเทพมหานคร
5. แผนการประสานงานกับองค์การสาธารณกุศลในเขตกรุงเทพมหานคร

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มีการประกาศและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายหลักในการบริหารจัดการสาธารณภัยในปัจจุบัน ซึ่งได้กำหนดขอบเขตการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยครอบคลุมสาธารณภัยทุกประเภท มีองค์กระดบนโยบายคือ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ หรือ กปภ.ช. ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ บูรณาการพัฒนาระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ให้คำแนะนำปรึกษาและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ฯลฯ ปฏิบัติการอื่นใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย มีการกำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับต่างๆ เพื่อวางแผนแนวทาง มาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตั้งแต่ช่วงก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ ข้อกำหนดสุดท้ายผู้ทำหน้าที่บัญชาการ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย) และผู้อำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทุกระดับเพื่อทำหน้าที่ควบคุม อำนวยการ สั่งการ และบัญชาการเหตุการณ์

การศึกษาพระราชบัญญัติแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2550 นั้นมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ของ องค์กร หน่วยงาน รวมไปถึงองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีบริบทของการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบการบูรณาการในการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทยว่าควรนำเสนอในรูปแบบ ลักษณะใด เพื่อให้การสื่อสาร และการปฏิบัติงานด้านการระดมทุนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 เป็นการนำแนวคิดการพัฒนาระบบ การป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการสร้างภูมิคุ้มกันโดยพัฒนาภูมิความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็ง ระดับชุมชน ในการเฝ้าระวังและรับมือกับสาธารณภัย การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและการสร้างภูมิคุ้มกันด้านทาน ให้แก่ชุมชนตามแนวทาง "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" รวมทั้งการนำแนวคิดการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย เพื่อป้องกันภัยตามหลักสากลคือ "รู้รับ - ปรับตัว - ฟื้นเร็วทั่ว - อย่างยั่งยืน" (Resilience) โดยเสริมสร้าง ความตระหนักในการลดความเสี่ยงตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย และกำกับการดำเนินการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามกรอบ

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และสอดคล้องกับ กรอบการดำเนินงาน เชนไตเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 - 2573 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030) ยุทธศาสตร์การดำเนินงานตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ประกอบด้วย การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction : DRR) การบูรณาการ การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน (Build Back Better and Safer) และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย เป็นแนวทางหลักในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของแผน และนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการความเสี่ยง จากสาธารณภัยซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน (ประวิตร วงษ์สุวรรณ, 2558)

คณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2558 อนุมัติแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ตามที่คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) เสนอ เพื่อใช้เป็นแผนหลักในการบริหารจัดการสาธารณภัยของชาติ และมีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

1. มอบหมายให้กระทรวง ทบวง กรม องค์กรและหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ จังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคส่วนอื่นๆ ปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558
2. มอบหมายให้สำนักงบประมาณ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการป้องกันและลดผลกระทบ การเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุ และการจัดการในภาวะฉุกเฉิน รวมถึงการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน
3. มอบหมายให้หน่วยงานแต่ละระดับ จัดทำแผนปฏิบัติการรองรับยุทธศาสตร์และบรรจุแผนงานและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ไว้ในแผนปฏิบัติราชการประจำปีด้วย

วัตถุประสงค์ของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558

1. มีลักษณะเป็นแนวคิดการปฏิบัติ หรือ Concept of Operations หรือ CONOPS ในการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศ โดยยึดแนวคิด การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction) และแนวทางการฟื้นฟูที่ดีกว่าเดิมและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer)ภายใต้การพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อนำไปสู่การจัดการภัยพิบัติอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับหลักสากล(รู้รับ-ปรับตัว-ฟื้นเร็ว-อยู่อย่างยั่งยืน : Resilience)
2. เป็นกรอบแนวทางปฏิบัติให้แก่หน่วยงานทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศนำไปพิจารณาดำเนินการอย่างบูรณาการ เป็นระบบและสอดคล้องรับกัน (ซึ่งเกิดจากการประมวลทิศทางและแนวทางปฏิบัติในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่นานาประเทศใช้ประยุกต์กับบริบทของประเทศไทย)

3. เป็นการจัดทำแผนที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 -2559) ยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2557-2561 และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และสอดคล้องกับถ้อยแถลงของนายกรัฐมนตรีในการประชุมสหประชาชาติระดับโลกว่าด้วยการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2558 ณ เมืองเซนได ประเทศญี่ปุ่น

ยุทธศาสตร์การดำเนินการประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

1. การมุ่งเน้นการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย เน้นการป้องกัน การลดผลกระทบและการเตรียมความพร้อมเป็นแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันดำเนินการในกิจกรรมลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย โดยมีการผนวกหลักการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้เป็นนโยบายของรัฐ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

2. การบูรณาการจัดการในภาวะฉุกเฉิน การเผชิญเหตุ การบัญชาการเหตุการณ์ และการบรรเทาทุกข์ เน้นเรื่องมาตรฐาน เอกภาพ และความยืดหยุ่นของโครงสร้างองค์กรในภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งได้กำหนดแนวทางของการจัดตั้งองค์กรปฏิบัติในการจัดการภาวะฉุกเฉิน ตลอดจนการกำหนดให้มีแนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.)

3. การเพิ่มประสิทธิภาพการฟื้นฟูอย่างยั่งยืน การฟื้นฟูสภาพการซ่อมสร้างและการพัฒนาให้ดีกว่าเดิมและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) เป็นการดำเนินงานภายหลังจากที่ภาวะฉุกเฉินจากสาธารณภัยได้บรรเทาลงหรือได้ผ่านพ้นไปแล้ว เพื่อดำเนินการฟื้นฟูโดยการปรับสภาพระบบสาธารณูปโภค การดำรงชีวิตและสภาวะวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติ หรือพัฒนาให้ดีกว่าเดิมและปลอดภัยกว่าเดิม

4. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการสาธารณภัย โดยการพัฒนาศักยภาพการจัดการสาธารณภัยตามหลักสากล การประสานความช่วยเหลือและการปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมบทบาทของประเทศในฐานะแกนนำด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย

นอกจากนี้ยังมีคำสั่งกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ที่4/2559 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างแผนระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) ด้วย โดยในแผนได้แบ่งระบบสนับสนุนในด้านต่างๆ ทั้งนี้ได้กำหนดส่วนงานงบประมาณและการบริจาคในการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไว้ด้วย ซึ่งมี หน่วยงาน องค์กร ที่เป็นภาคเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ผู้แทนกระทรวงการคลัง	หัวหน้าคณะทำงาน
2. ผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	คณะทำงาน
3. ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	คณะทำงาน
4. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ	คณะทำงาน
5. ผู้แทนกรมบัญชีกลาง	คณะทำงาน
6. ผู้แทนสำนักงบประมาณ	คณะทำงาน
7. ผู้แทนสภาอากาศไทย	คณะทำงาน

8. ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์	คณะทำงาน
9. ผู้แทนบริษัท อสมท จำกัด (มหาชน)	คณะทำงาน
10. เจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงการคลังที่ได้รับมอบหมาย	เลขานุการคณะทำงาน
11. เลขานุการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	ผู้ช่วยเลขานุการ
12. เจ้าหน้าที่กองคลังกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	ผู้ช่วยเลขานุการ

การศึกษาแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 เป็นการนำแนวคิดการพัฒนาระบบ การป้องกัน การเตรียมความพร้อม ในด้านต่างๆ รวมถึงการระดมทุนเพื่อเปิดรับบริจาคความช่วยเหลือจากประชาชนไปยังผู้ประสบภัยพิบัติ ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะได้สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง คณะทำงาน เพื่อนำข้อมูลรูปแบบการระดมทุนมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ และนำมากำหนดรูปแบบเพื่อหาแนวทางรูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทยต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

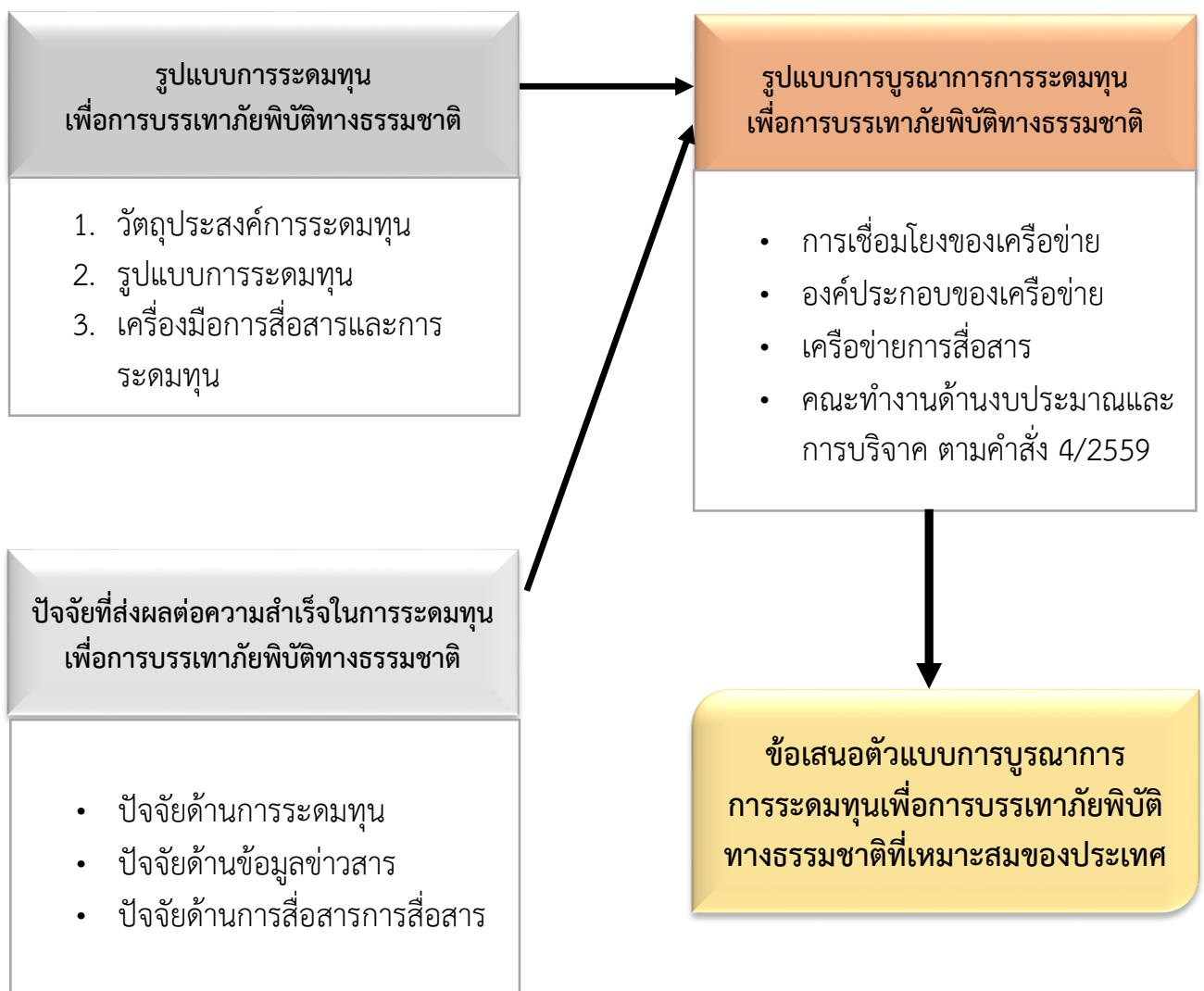
กวินดา (2544) ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม พบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทยเกิดขึ้นจากการเห็นความสำคัญของสภาพปัญหา และดำเนินการจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์กลุ่มแกนนำมีการสื่อสารรูปแบบต่างๆ อาทิ การพูดคุย การแสวงหาพันธมิตร การเรียนรู้ร่วมกัน และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนชุมชน และกลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคมแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ (1) ระยะจัดตั้ง (2) ระยะดำเนินการ (3) ระยะที่ได้รับการยอมรับ โดยกลยุทธ์ทางการสื่อสารในระยะที่มีการจัดตั้งประกอบด้วย การใช้หลักศาสนา การเชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์ การใช้เครือข่ายคนรู้จัก การนำเสนอตนเองให้เป็นที่รู้จัก การใช้ของมีค่าหรือรางวัล และการใช้วิธีการขายตรง กลยุทธ์ทางการสื่อสารประกอบด้วย การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน การประสานพันธมิตรร่วม และการจัดระบบฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่กลยุทธ์ทางการสื่อสารในระยะที่ได้รับการยอมรับ ประกอบด้วย การเน้นความเป็นแม่แบบหรือสถาบันหลัก และการใช้สื่อมวลชนผสมผสานกับสื่อบุคคล

ณัฐนรี (2551) ศึกษาเรื่องแนวทางส่งเสริมการระดมทุนในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์ พบว่า องค์กรสาธารณประโยชน์มีวิธีการระดมทุนในการจัดสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีวิธีระดมทุนทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ วิธีการระดมทุนทางตรงโดยการพูดคุยเกี่ยวกับการขอรับบริจาคกับเพื่อนร่วมงานมากที่สุด และน้อยที่สุด คือ การจัดแพ็คเกจการกุศลสำหรับวิธีการระดมทุนทางอ้อมโดยการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ มากที่สุดและน้อยที่สุด คือ การจัดคอนเสิร์ตการกุศลทางโทรทัศน์ และรัฐควรส่งเสริมสนับสนุนการระดมทุนในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์โดยกำหนดมาตรการส่งเสริมการระดมทุนจากภาคธุรกิจ องค์กรเอกชน และภาคประชาชนในรูปแบบต่างๆ และทักษะการระดมทุนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภุริดา (2558) ศึกษาเรื่อง เครือข่าย ขั้นตอนการรณรงค์และกลยุทธ์การสื่อสารของโครงการสวนผักคนเมือง ผลการวิจัยพบว่า โครงการสวนผักคนเมือง มีการวางแผนโครงการในการ

รณรงค์ และมีการหาแนวร่วม โดยการชักชวนเครือข่ายและผู้มีประสบการณ์ด้านการทำเกษตรในเมือง มาร่วมมือกันรณรงค์ร่วมกัน และมีการรักษากระแส ได้แก่ การจัดกิจกรรมและประชาสัมพันธ์ โครงการอย่างต่อเนื่อง ลักษณะเครือข่ายการสื่อสารของโครงการสวนผักคนเมือง เป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบวงล้อ เครือข่ายการสื่อสารแบบทุกช่องทาง และเครือข่ายการสื่อสารแบบวงกลม โดยรูปแบบความร่วมมือของเครือข่ายโครงการสวนผักคนเมือง ประกอบด้วย การร่วมมือกันแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และข้อมูลเชิงวิชาการ แลกเปลี่ยนและระดมทรัพยากรระหว่างกัน ผลักดันประเด็นใหม่ๆ และเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ โดยในส่วนใหญ่ปัจจัยในการตัดสินใจเข้ามาเข้าร่วมของสมาชิกโครงการขนาดเล็ก

ตารางแผนภาพ 2-7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุป

การศึกษาในรูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทยนั้นได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การศึกษารูปแบบการระดมทุนเมื่อครั้งที่ประเทศไทยประสบปัญหา ความยากลำบากจากมหาอุทกภัย ปี 2554 ที่ผ่านมานั้น ได้แสดงให้เห็นถึงน้ำใจ ความร่วมแรงร่วมใจของประชาชน หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่มีภารกิจโดยตรงในการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ หรือองค์กรที่มีความประสงค์จะช่วยเหลือผู้ประสบภัยแม้จะไม่มีภารกิจโดยตรงก็ตาม ดังนั้น จากมหาอุทกภัยปี 2554 จึงนำมาสู่การศึกษาเพื่อเสนอรูปแบบการบูรณาการการระดมทุนที่เหมาะสมของประเทศไทย เพื่อให้เกิดการระดมทุนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการระดมทุน ทั้งนี้จึงได้ศึกษา แนวคิดทฤษฎีเพื่อนำไปสู่การศึกษาและวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ต่างๆ ดังต่อไปนี้

แนวคิดเรื่องการระดมทุน อธิบายถึงความสำคัญ ลักษณะของการระดมทุน เครื่องมือ และจริยธรรมของการระดมทุน เพื่อเป็นพื้นฐานของการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบของการระดมทุน ประกอบกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์และองค์กรสาธารณประโยชน์ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ต่างประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาเพื่อหารูปแบบขององค์กรสาธารณประโยชน์ทั้งของภาครัฐ เอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีส่วนร่วมในการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการรณรงค์ทางการสื่อสาร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร อธิบายถึงการใช้สื่อประเภทต่างๆ องค์ประกอบของการรณรงค์ในการสื่อสาร กลยุทธ์การใช้สื่อในการรณรงค์ รวมถึงกลยุทธ์การสื่อสาร การรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่าย และการสื่อสารแบบต่างๆ ในเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษา และวิเคราะห์ การสื่อสารภายในเครือข่ายและปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการเสนอรูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

การศึกษาพระราชบัญญัติแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2550 และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558 เพื่อศึกษาและสร้างความเข้าใจเรื่องภัยพิบัติ บทบาท หน้าที่ ของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในแต่ละด้าน ทั้งนี้หมายรวมถึงส่วนงานงบประมาณและการบริจาคในการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ ซึ่งมีการแต่งตั้งคณะทำงาน ทั้งสิ้น 12 ตำแหน่ง มาจากภาคส่วนที่มีบทบาท ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการเงินและการระดมทุนทั้งสิ้น ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษา วิเคราะห์ รูปแบบ เครือข่าย และลักษณะการสื่อสาร จากภัยพิบัติมหาอุทกภัยปี 2554 ที่ผ่านมา ซึ่งจะเป็นบทเรียนนำไปสู่การเสนอรูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

บทที่ 3

รูปแบบการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ

กรณีศึกษาเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554

การศึกษานี้ต้องการหารูปแบบการบูรณาการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทย โดยวิเคราะห์จากข้อมูล เอกสารอ้างอิงที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนเปิดรับบริจาคช่วงอุทกภัยปี 2554 และศึกษาจากเอกสารระบบการรับบริจาคเพื่อให้การช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลังจากเกิดเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554 ทั้งรูปแบบการระดมทุน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และการกำหนดรูปแบบการบูรณาการในการระดมทุน ดังนี้

จากการศึกษาเอกสารพบว่า เมื่อครั้งเกิดเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 มีหน่วยงานที่เปิดระดมทุนขอรับบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นจำนวนมาก ทั้งหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทโดยตรงในการเปิดรับบริจาค และภาคเอกชนที่แม้จะไม่มีบทบาทรับบริจาคโดยตรงก็เปิดรับบริจาคเพื่อเป็นช่องทางรับการช่วยเหลือจากประชาชนไปสู่ผู้ประสบภัยจากนั้นจึงส่งมอบเงินให้หน่วยงานภาครัฐ หรือผู้มีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชนโดยตรงต่อไป อาทิ สำนักนายกรัฐมนตรี เปิด “กองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักนายกรัฐมนตรี” สภากาชาดไทย เปิดบัญชี “สภากาชาดไทย เพื่อภัยพิบัติ” กองทัพบก โดยสถานีวิทยุโทรทัศนกองทัพบก (ททบ.5) เปิดบัญชี “ททบ.ช่วยภัยน้ำท่วม” กองทัพอากาศ จัดตั้งศูนย์รับบริจาคเงิน ณ หน่วยงานภายในของกองทัพอากาศ กรุงเทพมหานครจัดตั้งศูนย์รับบริจาคช่วยเหลือและเปิดบัญชีรับบริจาคเงิน หรือกลุ่มสื่อสารมวลชน อาทิ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ร่วมกับมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย ซึ่งเปิดรับบริจาคทั้งสิ่งของและเงิน สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 โดยครอบครัวข่าว 3 สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี เปิดบัญชี อสมท ร่วมใจ ช่วยภัยน้ำท่วม นอกจากนี้ยังมี สถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ องค์กรภาคเอกชน ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดอีกจำนวนมาก นำมาซึ่งความสับสนให้กับผู้บริจาค เนื่องจากไม่มีศูนย์กลางการรับบริจาคอย่างแท้จริง โดยแต่ละหน่วยงานตั้งเป็นศูนย์รับบริจาค เปิดบัญชีระดมทุนขอรับบริจาคทั้งเงินและสิ่งของ หน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนที่มีกำลังพลและความพร้อมด้านยานพาหนะ หรือมีการประชาสัมพันธ์เพื่อขอรับอาสาสมัครก็จะดำเนินการลำเลียงความช่วยเหลือส่งตรงลงพื้นที่ให้กับผู้ประสบภัยโดยตรง สำหรับหน่วยงานขนาดเล็กและไม่มีสรรพกำลัง ความพร้อม ก็เลือกที่จะเปิดบัญชีระดมทุนขอรับบริจาคเมื่อครบตามกำหนดเวลาก็จะนำเงินและสิ่งของที่ได้รับบริจาคมาส่งมอบต่อให้กับหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ดำเนินการแทนตนต่อไป ในบริบทของหน่วยงานภาครัฐ มีการกำหนดรูปแบบ แนวทางทางการรับบริจาค โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติ ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2557 ระบุว่าเมื่อเกิดสาธารณภัยหรือภัยพิบัติและมีความจำเป็นต้องรับบริจาคจากสาธารณะเพื่อนำไปให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย หน่วยงานภาครัฐให้ดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้

1.1 ส่วนกลาง ให้จัดตั้งศูนย์รับบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย และดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1.1 รวบรวมข้อมูลหน่วยงานที่รับบริจาค เช่น ชื่อหน่วยงานที่รับบริจาค สิ่งของหรือเงินที่ได้รับบริจาค สถานที่จัดเก็บสิ่งของที่รับบริจาค

1.1.2 หน่วยงานที่ได้รับสิ่งของบริจาคหรือเงินบริจาค เป็นผู้ดูแลเก็บรักษาสิ่งของและเงินบริจาค และแจ้งจำนวนให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทราบ

1.1.3 ให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหารือร่วมกันในการกำหนดระเบียบ การเก็บรักษาเงินบริจาค สถานที่เก็บรักษาสิ่งของบริจาค และวิธีการแจกจ่ายเงินและสิ่งของบริจาคเพื่อให้เกิดเอกภาพและเป็นประโยชน์แก่ผู้ประสบภัยอย่างทันเหตุการณ์และเสมอภาค

1.2 ส่วนภูมิภาค ให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางในการรับสิ่งของและเงินบริจาค เก็บรักษาและแจกจ่ายสิ่งของและเงินบริจาค โดยจัดตั้งศูนย์รับบริจาคและประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดสถานที่เก็บรักษาสิ่งของบริจาค และวิธีการแจกจ่ายสิ่งของและเงินบริจาค

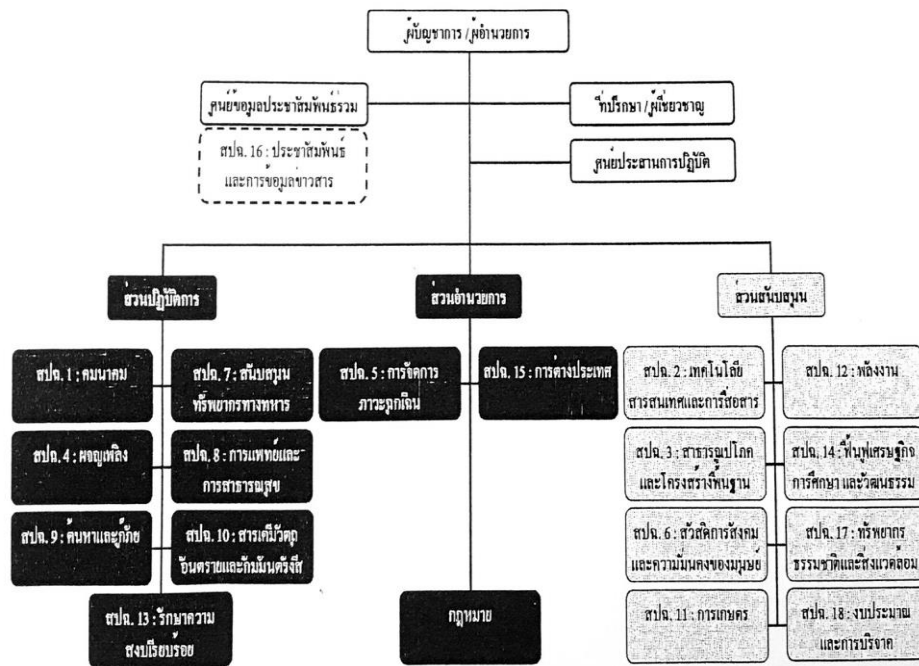
1.3 หน่วยงานที่จะนำสิ่งของไปบริจาค ให้ประสานกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและจังหวัดแล้วแต่กรณี ด้วยระบบสื่อสารและ/หรือหนังสือเพื่อกำหนดพื้นที่สำหรับการจัดเก็บและแจกจ่ายสิ่งของบริจาคให้แก่ผู้ประสบภัย

ทั้งนี้การดำเนินการเปิดรับบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยในช่วงเหตุการณ์อุทกภัยปี 2554 หน่วยงานภาครัฐที่เปิดรับนอกจากจะดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ของการเป็นช่องทางเปิดรับความช่วยเหลือจากประชาชนเพื่อความสะดวกในการบริจาคแล้ว ยังเป็นการแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน อีกทั้งยังได้เผยแพร่ภารกิจ บทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมให้กับประชาชนได้รับทราบอีกด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตามรูปแบบการระดมทุนในปี 2554 นั้น หลายหน่วยงานดำเนินการตามนโยบายของแต่ละหน่วยงาน และปฏิบัติตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยไม่ได้ดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2557 ที่กำหนดไว้

2. กลไกการสนับสนุนการทำงานของรัฐ หลังจากมีการทบทวนระบบการระดมทุนเปิดรับบริจาคเงินเมื่อเกิดภัยพิบัติเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติให้กับประชาชนผู้ประสบภัย โดย ลงวันที่ 28 กรกฎาคม 2559 มีคำสั่งกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ที่ 4/2559 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างแผนระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) กำหนดแนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน โดยให้กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติสถาปนาการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) เข้าร่วมการสนับสนุนการจัดการสาธารณภัย ตามความจำเป็นของแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อประสานงานระหว่างส่วนราชการ และหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบภารกิจด้านใดด้านหนึ่ง เป็นการเฉพาะเพื่อเป็นการลดความซ้ำซ้อนในการช่วยเหลือ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ส่วนงานงบประมาณและการบริจาค (สปฉ.18) เป็นหนึ่งในคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) ถือเป็นส่วนสนับสนุน มีผู้แทนกระทรวงการคลังเป็นหัวหน้าคณะทำงาน มีคณะทำงาน 18 หน่วยงาน ประกอบด้วย ผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนสภาอากาศไทย ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์ ผู้แทนบริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) และมีเจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงการคลังที่ได้รับมอบหมาย เป็นเลขานุการคณะทำงาน ด้านเลขานุการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เจ้าหน้าที่กองคลัง กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นผู้ช่วยเลขานุการ ขึ้นตรงกับผู้บัญชาการ/ผู้อำนวยการที่ได้รับการแต่งตั้ง ซึ่งอธิบายโครงสร้างในแผนภาพที่ 3-1

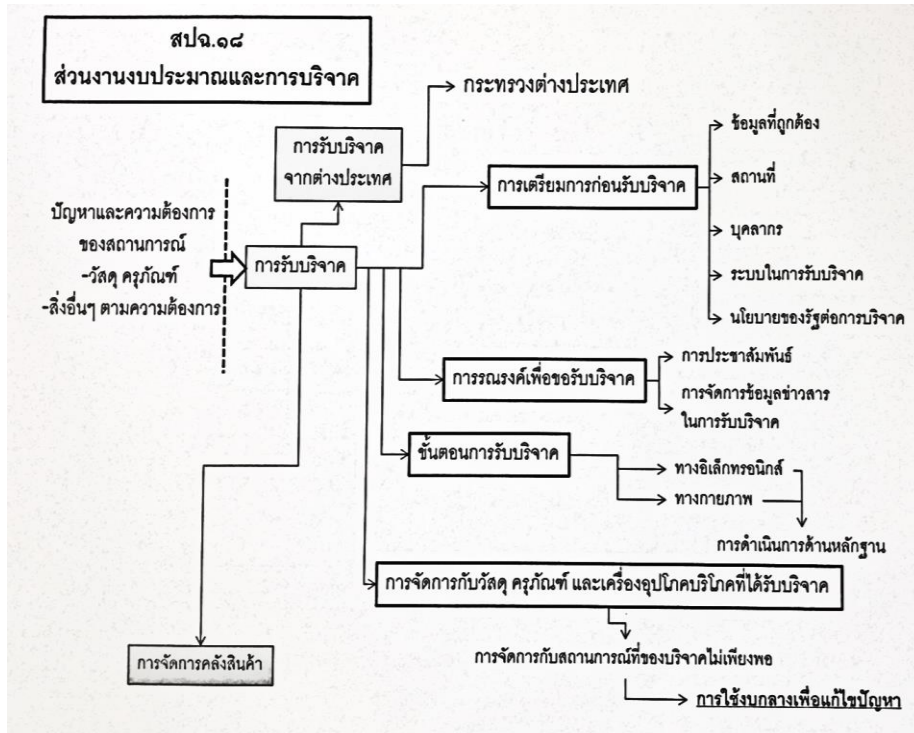
แผนภาพที่ 3-1 โครงสร้างการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.)

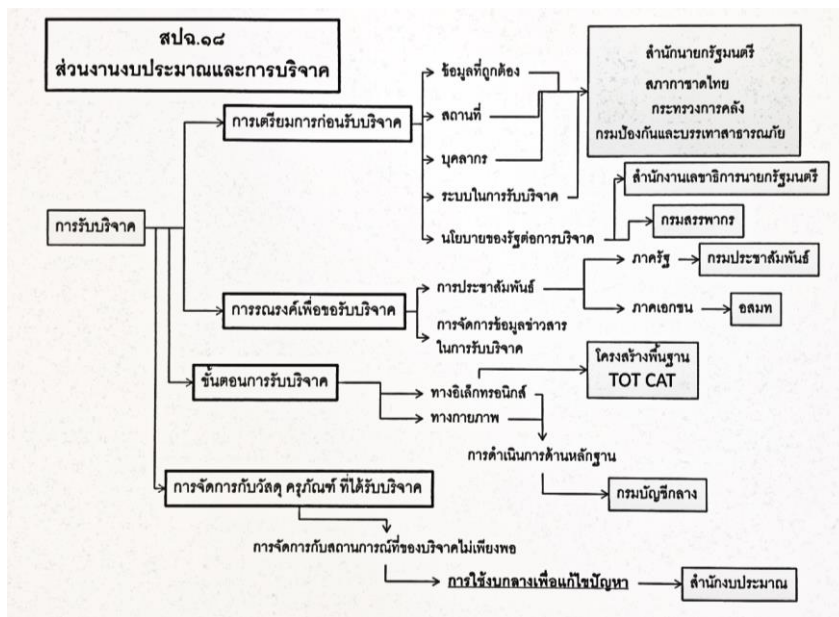
โครงสร้างการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) กรณีที่มีการเรียกใช้เต็มรูปแบบ (Fully Activated)

นอกจากนี้ยังได้กำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานของ สปฉ.18 ส่วนงานงบประมาณและการบริจาค ซึ่งได้อธิบายรายละเอียดและการไหลของการดำเนินงานตามแผนภาพที่ 3-2 และแผนภาพที่ 3-3

แผนภาพที่ 3-2 สปฉ.18 ส่วนงานงบประมาณ

แผนภาพที่ 3-3 สปฉ.18 ส่วนงานงบประมาณ

ที่มา: ร่างแผนปฏิบัติการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.)

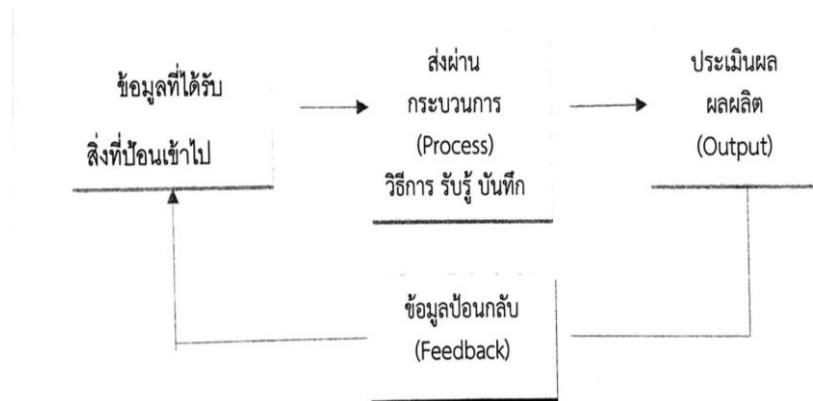
ขอบเขตหน้าที่การทำงานของ สปฉ.18 นั้น ประกอบด้วย

1. ติดตามและรายงานสถานะของแหล่งงบประมาณเพื่อการจัดการสาธารณภัยหรือภัยพิบัติ และงบประมาณเพื่อการฟื้นฟู
2. ให้ข้อเสนอแนะ กรณีที่จำเป็นต้องใช้เงินอุดหนุนราชการเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน หรืองบกลางจากรัฐบาล
3. ดำเนินการรับบริจาคเงิน สิ่งของ เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย
4. ประสานการควบคุมและตรวจสอบยอดเงิน ธุรกรรมทางการเงิน ของเงินบริจาคในบัญชีธนาคารที่หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล เปิดบัญชีไว้และแจ้งให้ประชาชนบริจาคเงิน

จากเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554 แสดงให้เห็นว่ามีประชาชนร่วมบริจาคเงินให้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กร มูลนิธิ ต่างๆ มากมาย ทั้งในรูปแบบของการใช้เงินตนเองเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ การสนับสนุนเงินของตนเองเพื่อให้ผู้อื่นไปดำเนินการแทน การใช้เงินของตนเองและระดมทุนเพิ่มเติมจากเอกชนรายอื่นๆ และการระดมทุนของตนเองและเอกชนรายอื่นๆ เพื่อให้ผู้อื่นไปดำเนินการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติให้กับผู้ประสบภัยในพื้นที่ต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าจำนวนเงินบริจาคจะหลั่งไหลมาจากช่องทางใดก็ยังไม่มีการสรุปยอดเงินการรับบริจาคทั้งหมด ผลการช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรมจากศูนย์กลางที่มีบทบาทในการดำเนินการรับบริจาคโดยตรง มีเพียงยอดสรุป หรือผลการช่วยเหลือที่ทำในระดับหน่วยงาน แต่ไม่ส่งผลในภาพใหญ่ของการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติในปี 2554 ที่เกิดขึ้น

3. ระบบการระดมทุนเปิดรับบริจาคเพื่อบรรเทาภัยพิบัติช่วยเหลือผู้ประสบภัย สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปี 2559 จากการศึกษาพบว่าหลังจากที่มีการทบทวนถอดบทเรียนเรื่องรูปแบบการระดมทุนในเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554 สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งถือเป็นเจ้าภาพหลักในการกำหนดกรอบแนวทางและจัดทำระบบการรับบริจาคให้เหมาะสม มีความเป็นเอกภาพ เกิดการบูรณาการอย่างแท้จริง จึงได้ยกเลิกแผนปฏิบัติการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแบบบูรณาการระดับกระทรวง 17 ด้าน โดยให้ใช้แนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) ตามแผนการป้องกันสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558 ซึ่งสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในฐานะที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดทำระบบการรับบริจาคเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยหรือภัยพิบัติ ตามแนวคิดระบบการบริจาคอย่างเป็นขบวนการ และเป็นแนวทางให้ดำเนินการร่วมกับคณะบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นเอกภาพ สอดคล้อง และบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญตามแผนภาพ 3-4

แผนภาพ 3-4 แนวคิดระบบการรับบริจาค

คำอธิบายภาพ : นำข้อมูลที่ได้รับผ่านกระบวนการ วิธีการ การรับรู้ บันทึก และดำเนินการตามขั้นตอนของการดำเนินงาน และประเมินผลการดำเนินงาน

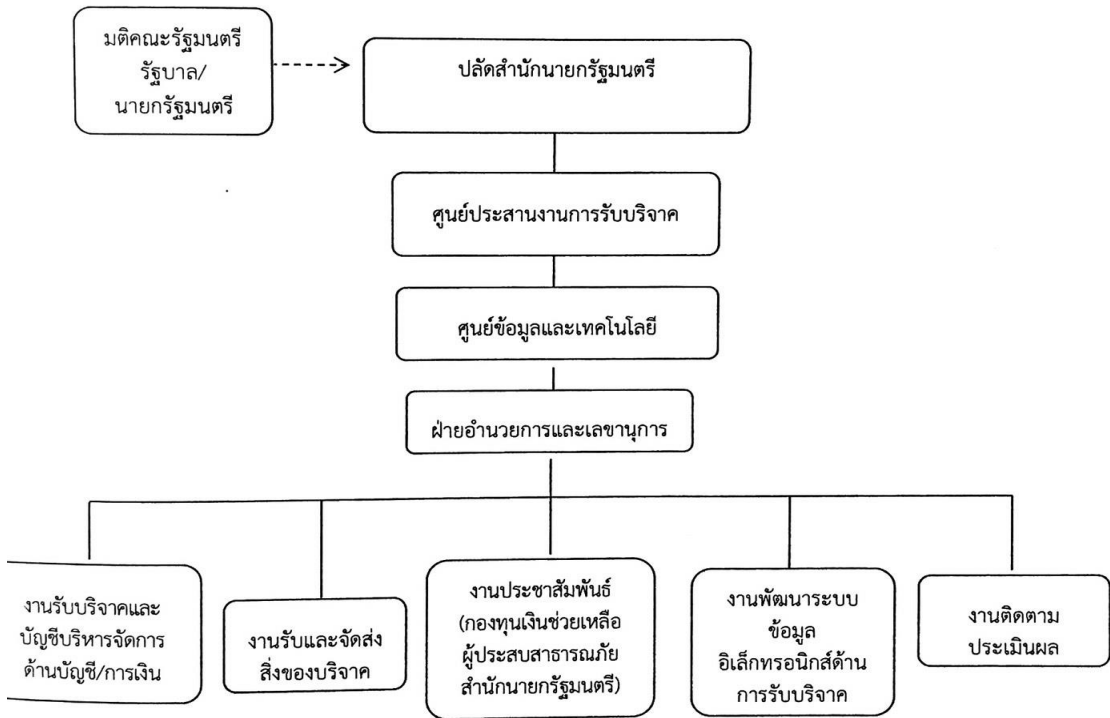
ที่มา: ระบบการรับบริจาคเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยฯ, 2559

วัตถุประสงค์ของการกำหนดระบบการรับบริจาคเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย

1. เพื่อให้มีระบบการรับบริจาคเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัย สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
2. เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการรับบริจาคและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยหรือภัยพิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการควบคุม เรังรัด และประสานการปฏิบัติงานกับส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน ในการรับบริจาคเงินและสิ่งของต่างๆ รวมทั้งการดำเนินงานการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยกับส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ประสบสาธารณภัยได้รับความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว ทั่วถึง และไม่ซ้ำซ้อนกัน
4. เพื่อให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางด้านการรับบริจาคเงินและสิ่งของ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยขึ้นที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
5. เพื่อให้ภาคเอกชน และมูลนิธิการกุศลได้เข้ามามีส่วนร่วมกับส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐในการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบสาธารณภัยในลักษณะของการบูรณาการ
6. เพื่อให้ทุกหน่วยงาน รวมถึงภาคเอกชน มูลนิธิ และประชาชนมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่และภารกิจในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย
7. เพื่อใช้เป็นแผนหลักในการรับบริจาคเงินและสิ่งของอีกทั้งยังได้กำหนดเป้าหมายของระบบการรับบริจาคไว้ดังนี้ เพื่อให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ ทรัพยากร กระบวนการ ขั้นตอนวิธีการปฏิบัติการ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การบริหารจัดการมีความเป็นเอกภาพ และการปฏิบัติงานหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ประสบสาธารณภัยได้รับความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสุดท้ายเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามแนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน

ทั้งนี้มีการจัดการองค์กรในการบริหารงานตามระบบการรับบริจาคเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตามแผนภาพ 3-5 ดังนี้

แผนภาพ 3-5 ผังการจัดการองค์กรตามระบบการรับบริจาค

ที่มา: ระบบการรับบริจาคเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยฯ, 2559

โครงสร้างระบบการรับบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานการรับบริจาคเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ซึ่งตั้งโดยคำสั่งตามมติคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีหรือปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ดำเนินการตามกรอบแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ แนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน โดยยึดโยงและดำเนินการด้านการบริจาคตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับบริจาคและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยคณะกรรมการประกอบด้วยรองนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ และอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำเป็นกรรมการ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการสำนักตรวจราชการ และผู้อำนวยการกองคลัง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ ซึ่งคณะกรรมการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับบริจาคและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. อนุมัติการจ่ายเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักนายกรัฐมนตรี
2. ควบคุมดูแลการรับเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้กองทุน
3. ควบคุม เร่งรัด และประสานงานการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ผู้ประสบสาธารณภัยได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วและทั่วถึง รวมทั้งไม่ซ้ำซ้อนกัน
4. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติงานในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการรับบริจาคและการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย
5. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการใดๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานด้านการรับบริจาคขึ้นที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือสถานที่อื่นตามความเหมาะสม ขึ้นกับสถานการณ์ของภัยที่เกิดขึ้น ตามที่คณะกรรมการฯ คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลกำหนด เพื่อทำหน้าที่ในการรับและแจกจ่ายสิ่งของบริจาค ขณะที่เกิดภัยพิบัติหรือสาธารณภัยอีกด้วย

แผนตาราง 3-1 การกำหนดผู้รับผิดชอบภายในศูนย์ประสานงานด้านการรับบริจาค

ฝ่าย/งาน	หน้าที่รับผิดชอบ	หน่วยงานหลัก	หน่วยสนับสนุน
1. ฝ่าย อำนวยการ และ เลขานุการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประสาน ส่งข้อสั่งการ และติดตามเร่งรัดการดำเนินการด้านการรับบริจาคและแจกจ่ายสิ่งของรับบริจาคแก่ผู้ประสบภัยโดยมีสำนักงานเป็นหน่วยดำเนินการ 2. เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา/อุปสรรคและข้อขัดข้องเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 3. พิจารณาการแจกจ่ายสิ่งของบริจาคตามประเภทและชนิดต่างๆ ไปยังพื้นที่ประสบภัย โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความจำเป็นเร่งด่วนของภัยที่เกิดขึ้น 	สปน. สปน. ICT	ทุก หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง
2. ฝ่ายข้อมูล ระบบ สารสนเทศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นศูนย์ข้อมูลกลางในการรับบริจาคเงินและสิ่งของทั้งภาครัฐและเอกชน 2. เป็นศูนย์กลางในการตรวจสอบเรื่องที่ประชาชนขอรับความช่วยเหลือที่แจ้งเข้ามาในระบบ 3. ช่องทางในการยื่นขอรับความช่วยเหลือของผู้ประสบภัยที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ 	สปน. กปส. ICT	

ฝ่าย/งาน	หน้าที่รับผิดชอบ	หน่วยงานหลัก	หน่วยสนับสนุน
3. ฝ่ายรับบริจาคและบัญชี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประสานการปฏิบัติงานกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน ในการรับบริจาคเงินและสิ่งของต่าง ๆ ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ (โดยบริจาคเงินเข้ากองทุนช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักนายกรัฐมนตรี หรือบัญชีที่เปิดเผยภารกิจ) รวมทั้งการประสานการช่วยเหลือผู้ประสบภัย จัดเจ้าหน้าที่ดำเนินการรับบริจาคตามจุดรับบริจาคของทุกหน่วยงาน ภาครัฐ และภาคเอกชน ทั้งแบบถาวร และแบบชั่วคราว 2. ออกใบเสร็จรับเงิน และใบรับสิ่งของให้แก่ผู้บริจาค เพื่อนำไปหักลดหย่อนภาษี 3. จัดทำบัญชีการเงินและสิ่งของที่ได้รับบริจาค รายงานยอดเงินบริจาคให้นายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการกองทุนฯ และ คณะกรรมการกองทุนทราบเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง 		
4. ฝ่ายรับและจัดสิ่งของบริจาค	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดำเนินการรับและจัดส่งสิ่งของที่ได้รับบริจาคให้แก่ผู้ประสบภัยในพื้นที่ 	สปน. ปภ.	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ฝ่าย/งาน	หน้าที่รับผิดชอบ	หน่วยงานหลัก	หน่วยสนับสนุน
5. ฝ่ายประชาสัมพันธ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดำเนินการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์อำนวยการด้านการรับบริจาค 2. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของกองทุนฯ ทั้งการรับบริจาคและการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย 3. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์สาธารณภัย การบริหารจัดการภัยพิบัติของหน่วยงานของรัฐ โดยสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 4. ประชาสัมพันธ์เชิญชวนประชาชนร่วมบริจาคเงินเข้ากองทุนฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศผ่านคนไทยในต่างประเทศ หรือองค์กรในต่างประเทศ 	สปน. กปส. อสมท. กต.	ทุก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. ฝ่ายระบบข้อมูล (การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางด้านการรับบริจาค)	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดทำระบบฐานข้อมูลของผู้ประสบภัย/ข้อมูลการรับบริจาคและการช่วยเหลือ 2. จัดทำ Website ของผู้ประสบภัยเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการรับบริจาค และการตรวจสอบการช่วยเหลือ 3. จัดทำช่องทางในการยื่นขอรับความช่วยเหลือของผู้ประสบภัยที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ 4. รวบรวมข้อมูลของหน่วยงานที่จะรับบริจาค ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น หน่วยงานที่มอลงทะเบียนการบริจาค และรับบริจาค 	สปน. ICT	ทุก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
7. ฝ่ายติดตามประเมินผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. การติดตามความก้าวหน้าในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย 2. ประเมินผลการดำเนินงานและจัดทำรายงานปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะ เสนอคณะกรรมการเตรียมความพร้อมแห่งชาติเพื่อทราบ 	สปน. ปภ. พม. สด.	ทุก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ที่มา : ระบบการบริจาคเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยฯ, 2559

แนวทางปฏิบัติ

1. การบริหารจัดการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยการดำเนินงานตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ด้านการบริจาคของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน โดยยึดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับบริจาคและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการกองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักนายกรัฐมนตรีเป็นหลัก การดำเนินการให้ความช่วยเหลือจะพิจารณาจากการประกาศความรุนแรงของภัย ในระดับที่ 3 ซึ่งกำหนดให้เป็นภัยขนาดใหญ่มีผลกระทบรุนแรง กว้างขวาง มีผู้อำนวยการกลางและ/หรือผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเข้าควบคุมสถานการณ์ และความรุนแรงของภัยระดับ 4 เป็นภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง มีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี / รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายควบคุมสถานการณ์ หรือ กรณี คณะกรรมการ หรือรัฐบาลมีคำสั่งให้ดำเนินการ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงานดังนี้

ขั้นก่อนเกิดภัย (การเตรียมการ)

1. ประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการเชิญชวนให้ประชาชนในประเทศร่วมบริจาคเงินและสิ่งของเข้ากองทุนสำหรับช่วยเหลือผู้ประสบภัยในต่างประเทศประชาสัมพันธ์ผ่านคนไทยในต่างประเทศหรือองค์กรในต่างประเทศทั่วโลกโดยผู้บริจาคจะได้รับใบเสร็จสำหรับใช้ในการยกเว้นภาษีเงินบริจาค

1.1 กรณีประชาสัมพันธ์โดยสม่ำเสมอ ประกอบด้วยการประชาสัมพันธ์เป็นข้อความอักษรวิงทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยและสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (National Broadcasting of Thailand: NBT) กรมประชาสัมพันธ์องค์กรเอกชนและทางวารสาร / เอกสาร / สื่อสิ่งพิมพ์ของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีที่เผยแพร่สู่สาธารณะ

1.2 กรณีรณรงค์เพื่อรับบริจาคทางสถานีโทรทัศน์ในโอกาสพิเศษเช่นวันครบรอบสถาปนาสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

1.3 ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยมีสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงาน

2. ให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดตามสถานการณ์หรือแนวโน้มการเกิดสาธารณภัยเพื่อนำเสนอคณะกรรมการพิจารณากำหนดแนวทางการปฏิบัติในการรับบริจาคและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยรวมทั้งการกำหนดสถานที่ในการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการรับบริจาคกรณีเกิดภัยร้ายแรง

3. จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในการรับบริจาคและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและคู่มือสำหรับประชาชนทั่วไปรวมทั้งให้มีการทบทวนคู่มือการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

4. การเตรียมกำลังอาสาสมัครด้านการบริจาคโดยมีคำสั่งแต่งตั้งอาสาสมัครปฏิบัติงานด้านการบริจาคของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีและมีการอบรมให้ความรู้ในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันตามขั้นตอนที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนเกิดภัย (การปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติ)

1. ให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในฐานะฝ่ายเลขานุการนำเสนอคณะกรรมการพิจารณาเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการสำรวจความเสียหาย และแจ้งขอความช่วยเหลือต่อคณะกรรมการกองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักนายกรัฐมนตรี

2. ให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี นำเสนอคณะกรรมการกองทุนฯ พิจารณาจัดตั้งศูนย์ประสานงานการรับบริจาคขึ้นเป็นศูนย์เฉพาะกิจ โดยมีปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและกิจกรรมพิเศษ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นเลขานุการศูนย์ฯ และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมประจำศูนย์ฯ อย่างน้อยประกอบด้วย ผู้แทนกระทรวงกลาโหม ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงคมนาคม ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์ ผู้แทนกรมศุลกากร ผู้แทนบริษัท อสมท จำกัด(มหาชน) องค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริมและประสานงานด้านการรับบริจาค กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการแจกจ่ายและกำกับสิ่งของบริจาคเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย รวมทั้งเป็นศูนย์ข้อมูลกลางเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยของกองทุน ทั้งนี้ศูนย์ประสานงานการรับบริจาคจะประกอบด้วย 7 ฝ่ายดังนี้

2.1 ฝ่ายอำนวยความสะดวกและเลขานุการ ทำหน้าที่ในการประสานงาน ส่งข้อสั่งการ และติดตามเร่งรัดการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการบริจาค เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้อง รวมทั้งพิจารณาการขอรับบริจาคในการแจกจ่ายสิ่งของบริจาคตามประเภท และชนิดต่างๆ ไปยังพื้นที่ที่ประสบภัย ตามหลักเกณฑ์ที่ศูนย์อำนวยความสะดวกกำหนดโดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความจำเป็นเร่งด่วนของภัยที่เกิดขึ้น เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยมีสำนักงานเป็นหน่วยดำเนินการ

2.2 ฝ่ายข้อมูลระบบสารสนเทศ เป็นศูนย์ระบบสารสนเทศในการรับบริจาคเงิน และสิ่งของทั้งภาครัฐและเอกชน มีระบบการยื่นขอรับความช่วยเหลือของผู้ประสบภัย ระบบการตรวจสอบการขอรับความช่วยเหลือของผู้ประสบภัย ระบบการแจ้งเตือนเรื่องหลักของการดำเนินงานแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทั่วไป ศูนย์กลางในการตรวจสอบข้อมูลของหน่วยงานที่จะรับบริจาคทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น หน่วยงานที่มัลงทะเบียนการบริจาคและรับบริจาค เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการรับบริจาค

2.3 ฝ่ายรับบริจาคและบัญชี ทำหน้าที่ในการประสานการปฏิบัติงานกับส่วนราชการ หน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน ในการรับบริจาคเงินและสิ่งของต่างๆ ทั้งจากภายในและต่างประเทศ จัดเจ้าหน้าที่ดำเนินการรับบริจาคตามจุดรับบริจาค ของทุกหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนทั้งแบบถาวรและชั่วคราว ออกใบเสร็จรับเงินและใบรับสิ่งของให้แก่ผู้บริจาคเพื่อนำไปหัก

ลดหย่อนภาษี จัดทำบัญชีการเงินและสิ่งของที่ได้รับบริจาค รายงานยอดเงินบริจาคให้นายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนทราบเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

2.4 ฝ่ายรับและจัดส่งสิ่งของบริจาค ทำหน้าที่ในการดำเนินการรับสิ่งของบริจาค ที่มีผู้ประสงค์จะบริจาคเข้ากองทุน และจัดส่งสิ่งของบริจาคประเภท/ชนิดต่าง ๆ ให้แก่ผู้ประสบสาธารณภัยในพื้นที่

2.5 ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ดำเนินการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ อำนวยการ ดำเนินการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์อำนวยการ และกองทุน ทั้งการรับบริจาค. และการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับ สถานการณ์สาธารณภัย การบริหารจัดการภัยของหน่วยงานของรัฐ โดยมีสถานีวิทยุโทรทัศน์ แห่งประเทศไทย ช่อง 11 และทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี เป็นหลัก ประชาสัมพันธ์เชิญชวน ประชาชนร่วมบริจาคเงินและสิ่งของเข้ากองทุนทั้งภายในประเทศและสำหรับต่างประเทศผ่านคนไทย ในต่างประเทศหรือองค์กรในต่างประเทศทั่วโลก

2.6 ฝ่ายระบบข้อมูล (การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางด้านการบริจาค) ทำหน้าที่ในการ เป็นศูนย์ข้อมูลกลางในการรับบริจาคเงินและสิ่งของทั้งภาครัฐและเอกชน และศูนย์ข้อมูลกลาง เกี่ยวกับกองทุนโดยจัดทำระบบฐานข้อมูลของผู้ประสบภัย ข้อมูลการรับบริจาคและการช่วยเหลือ และจัดทำเว็บไซต์ของผู้ประสบภัย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ รวมถึงจัดทำ ช่องทางในการยื่นขอรับความช่วยเหลือของผู้ประสบภัยที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ

2.7 ฝ่ายติดตามประเมินผล ทำหน้าที่ในการติดตามความก้าวหน้าในการให้ ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ประเมินผลการดำเนินงาน และจัดทำรายงานปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ เสนอคณะกรรมการ และคณะกรรมการเตรียมพร้อมแห่งชาติเพื่อทราบและพิจารณา

3. ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมดำเนินการให้การบริจาคและแจกจ่ายสิ่งของ บริจาค ณ ศูนย์อำนวยการตามที่คณะกรรมการกำหนด โดยจัดทำบัญชีจำแนกประเภทสิ่งของที่ได้รับ บริจาคเพื่อให้สะดวกต่อการบริหารจัดการ โดยจำแนกเป็น 5 ประเภทหลักได้แก่

3.1 เงิน

3.2 เครื่องอุปโภค เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

3.3 เครื่องบริโภคน้ำ เช่น อาหาร น้ำ นม ยารักษาโรค เป็นต้น

3.4 ที่พักอาศัยชั่วคราว เช่น บ้าน knocked-down เต็นท์ ที่พักชั่วคราว เป็นต้น

3.5 อื่นๆ เช่น เรือ เสื้อชูชีพ แพ สุขุเคลื่อนที่ โลงศพ ผ้าห่อศพ เป็นต้น

ในกรณีการรับบริจาคทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่เงิน ในกรณีที่ส่วนราชการในส่วนกลางเป็นผู้รับมอบให้ส่วนราชการนั้นจัดส่งไปยังสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีโดยเร็ว เพื่อนำไปจัดเก็บที่ ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในกรณีที่ส่วนราชการในส่วนภูมิภาค เป็นผู้รับมอบให้ส่วน ราชการนั้นเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินที่ได้รับบริจาคไว้และรายงานจำนวนทรัพย์สินที่ได้รับบริจาคต่อ สำนักงานจังหวัด ที่มีเขตรับผิดชอบอยู่ในพื้นที่นั้น เพื่อรวบรวมรายงานยอดรวมไปยังสำนักงานปลัด สำนักนายกรัฐมนตรีโดยเร็ว

4. หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ตามที่ กำหนดไว้ เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เพื่อแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบถึงจุดรับ

บริจาค วิธีการบริจาคและสิ่งของจำเป็นที่ต้องใช้หรือขาดแคลนในสถานการณ์เร่งด่วน รวมทั้งแจ้งให้ผู้ประสบภัยทราบถึงช่องทางในการยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ

5. ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและกองทุนต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชนในการจัดสรรความช่วยเหลือในพื้นที่ประสบภัยตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

6. ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการขนส่งและหน่วยงานที่รับบริจาคในการส่งสิ่งของที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ให้แก่ผู้ประสบสาธารณภัยเบื้องต้นโดยดำเนินการดังนี้

6.1 กระทรวงคมนาคมในการสนับสนุนยานพาหนะ พนักงานประจำยานพาหนะ และอุปกรณ์การขนส่ง ตลอดจนการจัดเตรียมน้ำมันเชื้อเพลิงรวมถึงเตรียมการและจัดให้มีเส้นทางสำรอง หรือทำทางชั่วคราว และซ่อมหรือดัดแปลงแก้ไขสิ่งอำนวยความสะดวกในการขนส่ง

6.2 กองทัพอากาศจะเตรียมอากาศยาน พร้อมสำหรับการลำเลียงสิ่งของที่ได้รับบริจาคเพื่อนำไปแจกจ่ายให้ประชาชนที่ประสบภัยในทั่วทุกพื้นที่

6.3 กองทัพบก กองทัพเรือ สนับสนุนยานพาหนะประเภทรถยนต์และเรือ เพื่อใช้ในการรับและขนส่งสินค้าของบริจาคนำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่

7. จัดประชุมคณะกรรมการเพื่อดำเนินการจัดสรรเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือ

8. ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการลงพื้นที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยเบื้องต้น และรายงานผลการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแก่คณะกรรมการทราบ

ชั้นหลังเกิดภัย (การฟื้นฟู)

1. ดำเนินการติดตามความก้าวหน้าเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยใช้กลไกการตรวจราชการแบบบูรณาการ และจัดทำรายงานเสนอแก่คณะกรรมการเป็นระยะ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน เพื่อให้การให้ความช่วยเหลือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทัวถึงและเป็นธรรม

2. ดำเนินการจัดทำระบบฐานข้อมูลผู้ประสบภัยแต่ละครั้ง ประกอบด้วย ข้อมูลของผู้ประสบภัย สถานที่เกิดภัย ความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยประมาณ เช่น จำนวนบ้านเรือนที่เสียหาย ทรัพย์สินที่เสียหาย แล้วค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น จำนวนผู้บาดเจ็บและจำนวนผู้เสียชีวิต รวมถึงข้อมูลการให้ความช่วยเหลือที่ได้ดำเนินการแล้วพร้อมทั้งจัดทำเป็นเว็บไซต์เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

3. จัดทำช่องทางเพื่อให้ผู้ประสบภัยที่ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือสามารถยื่นขอรับความช่วยเหลือได้ โดยการให้ความช่วยเหลือต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงช่องทางดังกล่าวด้วย

ขั้นตอนการปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่

เพื่อให้การปฏิบัติงานในขั้นการเตรียมการ การช่วยเหลือ และการฟื้นฟูความเสียหายมีแนวทางและวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน ถูกต้อง ให้เจ้าหน้าที่สำนักงาน เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์อำนวยความสะดวก

และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีคำสั่งให้ช่วยปฏิบัติงานต้องปฏิบัติงานในขั้นตอนต่างๆ โดยเคร่งครัด ที่กำหนดไว้ในคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่

การดำเนินงานตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี

เพื่อให้การบริหารจัดการงานเตรียมพร้อมแห่งชาติ ด้านการบริจาคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2553 โดยมีสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และสำนักงบประมาณเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการ รวมทั้งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน ได้แก่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมประชาสัมพันธ์ และสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ โดยได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน และบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานระหว่างหน่วยงานดังกล่าวเป็นเอกภาพ สอดคล้องกัน บรรลุเป้าหมาย และสนองนโยบายของนายกรัฐมนตรีในเรื่องของการพัฒนาระบบงานเตรียมความพร้อมแห่งชาติ และการรับบริจาคในรูปแบบของตัวเงินและสิ่งของจากหน่วยงานภายในและภายนอกประเทศอย่างเป็นระบบและคุ้มค่า สามารถนำมาใช้ได้อย่างทันท่วงทีเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดมาตรการในการดำเนินงานที่สำคัญ 3 มาตรการ ครอบคลุมขั้นตอนการดำเนินการด้านภัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนเกิดภัย (การเตรียมการ) ขั้นตอนขณะเกิดภัย (การปฏิบัติเมื่อเกิดภัย) และขั้นตอนหลังเกิดภัยพิบัติ (การฟื้นฟู) ดังนี้

มาตรการที่ 1 ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ด้านการรับบริจาค เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลกลางในการรับบริจาคเงิน และสิ่งของ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยขึ้นที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล เพื่อเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลด้านการรับบริจาค จัดทำระบบฐานข้อมูลของการรับบริจาค จัดทำ Website ของผู้ประสบภัย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการรับบริจาคและตรวจสอบได้ และรวบรวมข้อมูลของหน่วยงานที่จะรับบริจาคทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น หน่วยงานที่มัลงทะเบียนการบริจาคและรับบริจาค สถานที่ ที่ให้ความช่วยเหลือ และการดำเนินการประชาสัมพันธ์ทั้งในภาวะปกติ และภาวะวิกฤต เป็นต้น รวมทั้งเป็นศูนย์ข้อมูลกลางเกี่ยวกับกองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักนายกรัฐมนตรี

มาตรการที่ 2 จัดตั้งสำนักงาน เพื่อทำหน้าที่ในการประสานการจัดการในเรื่องการบริจาคของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นหน่วยงานประสานการปฏิบัติงานกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน ในการรับบริจาคเงินและสิ่งของต่างๆ ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ โดยบริจาคเงินเข้ากองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งกองทุนนี้จะเป็นศูนย์รับบริจาคของประเทศ โดยจัดหาบุคลากรและเจ้าหน้าที่ตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อดำเนินงาน นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนในการดำเนินงานด้านการบริจาค ดังนี้

2.1 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ให้ความร่วมมือ คำแนะนำ ประสานการปฏิบัติงาน และความช่วยเหลือในด้านการบริจาค และสถานที่เก็บสิ่งของต่างๆ ที่มีผู้มาบริจาค ตลอดจนการขนย้ายสิ่งของ และในช่วงภาวะปกติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กระทรวงมหาดไทย ให้การสนับสนุนเป็นศูนย์ข้อมูลและรายงานสถานะ กองทุนช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยสำนักนายกรัฐมนตรี การให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบสาธารณภัย รวมทั้งกระทรวงกลาโหม กระทรวงคมนาคม และสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานด้านการรับบริจาคด้วย

2.2 กระทรวงการต่างประเทศ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการประสานการรับความช่วยเหลือ จากต่างประเทศ ประสานงานกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในกรณีต่างประเทศมอบความช่วยเหลือประสบภัยและฟื้นฟูบูรณะสภาพพื้นที่ประสบสาธารณภัย และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการบริจาคเงิน สนับสนุนการจัดตั้งและบริหารงานของศูนย์อำนวยการไปยังต่างประเทศ หรือ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือจากประเทศสมาชิกอาเซียนหรือประเทศสมาชิกอาเซียนที่ประสงค์จะมอบความช่วยเหลือ โดยมีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานหลักในการประสานดำเนินการรวบรวมข้อมูลองค์กร มูลนิธิ ของต่างประเทศ ที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ และให้ข้อมูลประเทศที่มีความชำนาญเรื่องภัยพิบัติรูปแบบต่างๆ เช่น แผ่นดินไหว โคลนถล่ม และติดต่อขอความช่วยเหลือหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความชำนาญในเรื่องการค้นหา คนหาย การให้ความช่วยเหลือ พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์การรับบริจาคเงินเข้ากองทุน ผ่านคนไทยในต่างประเทศ หรือ องค์กรในต่างประเทศทั่วโลก

2.3 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการเป็นเครือข่ายของศูนย์อำนวยการ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยดำเนินการรับบริจาค ในกรณีที่มีผู้มาบริจาคผ่านศูนย์รับบริจาคของกระทรวง และจัดหาหาสถานที่เก็บสิ่งของที่ได้รับการบริจาค รวมทั้ง รณรงค์ให้ภาครัฐที่ประสงค์จะจัดตั้งศูนย์รับบริจาค ประชาสังคมที่จะร่วมพัฒนาการให้ความช่วยเหลือประชาชน และประสานในเรื่องของข้อมูลการรับบริจาค พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์การรับบริจาคของกองทุน เผยแพร่ข้อมูล สร้างความเข้าใจให้กับประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ให้ได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการรับบริจาคหรือหน่วยงานจะได้รับรู้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร มีหน้าที่และบทบาทอย่างไรกับการดำเนินงานของศูนย์การรับบริจาค รวมทั้งมีการมอบหมายผู้ประสานงาน กำหนดสถานที่รับบริจาค ตลอดจนการประสานข้อมูล การรับบริจาคกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรการที่ 3 การประชาสัมพันธ์กองทุนเงินช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยสำนักนายกรัฐมนตรี อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการเชิญชวนให้ประชาชน หรือหน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน ร่วมบริจาคเงินเข้ากองทุน สำหรับช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยบริจาคจะได้รับใบเสร็จสำหรับใช้ในการหักลดหย่อนภาษีได้ ประกอบด้วย

3.1 สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานฯ ดำเนินการจัดทำข่าวประชาสัมพันธ์กองทุนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในยามปกติ และในยามที่มีสาธารณภัยเกิดขึ้น

3.2 กรมประชาสัมพันธ์ และ อสมท. ให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์การรับบริจาคของกองทุนฯ ทั้งในยามปกติและในยามที่มีสาธารณภัยอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ของชาติ การบริหารจัดการของรัฐในเรื่องภัยธรรมชาติ ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 และทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี เพื่อแจ้งให้ประชาชน หรือหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนได้ทราบถึงจุดรับบริจาค วิธีการบริจาค และสิ่งของที่จะต้องใช้

หรือขาดแคลนในสถานการณ์เร่งด่วน รวมทั้งแจ้งให้ผู้ประสบภัยทราบถึงช่องทางในการยื่นคำขอรับความช่วยเหลือ รวมทั้งเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้เกี่ยวกับวิกฤตการณ์ของชาติ การบริหารจัดการของรัฐในเรื่องภัยธรรมชาติให้กับประชาชนที่สนใจ

การกำหนดผู้รับผิดชอบ

เมื่อเกิดสาธารณภัย สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จะดำเนินการและประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องตามที่กำหนดผู้รับผิดชอบไว้ในแผนปฏิบัติการ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยฉบับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมประชาสัมพันธ์และการจัดการข่าวสารกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเรื่องการขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เป็นต้น

ในส่วนของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดให้หน่วยงานต่างๆ ภายในสำนักงานสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีรับผิดชอบภารกิจต่างๆ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้รับผิดชอบฝ่ายเลขานุการ

- 1.1 ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและกิจการพิเศษสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- 1.2 ผู้อำนวยการกองคลัง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- 1.3 ผู้อำนวยการศูนย์บริการประชาชนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

2. ผู้รับผิดชอบงานรับบริจาคและบัญชี

- 2.1 ผู้อำนวยการกองคลัง สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- 2.2 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กรมสรรพากร เป็นต้น
- 2.4 ผู้รับผิดชอบฝ่ายประชาสัมพันธ์ กองทุนช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย
- 2.5 ผู้อำนวยการกองกลางสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

3. กรมประชาสัมพันธ์

- 3.1 บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน)
- 3.2 กระทรวงการต่างประเทศ

4. ผู้รับผิดชอบฝ่ายระบบข้อมูลการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านการรับบริจาค

- 4.1 ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- 4.2 หน่วยงาน ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- 4.3 หน่วยงาน สำนักแผนงานและกิจการพิเศษสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- 4.4 หน่วยงาน สำนักตรวจราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- 4.5 หน่วยงาน กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

5. ผู้รับผิดชอบฝ่ายติดตามประเมินผล

- 5.1 ผู้อำนวยการสำนักตรวจราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- 5.2 ผู้อำนวยการศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
- 5.3 ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและกิจการพิเศษ
- 5.4 หน่วยงานกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 5.5 หน่วยงานกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การทบทวนระบบ

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี พิจารณาหรือทบทวนระบบการรับบริจาค เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยหรือภัยพิบัติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีที่อยู่ในความรับผิดชอบ ในกรณีที่ได้รับมอบหมายจากมติคณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีสั่งการให้ดำเนินงานและเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวกับสาธารณภัยที่เกิดขึ้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปและได้พบปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการด้านการรับบริจาครวมทั้งกิจกรรมที่ต่อเนื่องตามความเหมาะสม

สรุป

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารราชการและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติในเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554 พบว่า หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภัยเปิดระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามภารกิจและบทบาทของการช่วยเหลือ และมีการทบทวน ถอดบทเรียนจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554 การกำหนดโครงสร้างการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) และแต่งตั้งคณะทำงานส่วนงานงบประมาณและการบริจาค (สปฉ.18) โดยมีหน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ ร่วมเป็นคณะทำงานในการบูรณาการการรับบริจาค ทั้งนี้ ได้กำหนดบทบาท ภารกิจของแต่ละหน่วยงานในการปฏิบัติงานร่วมกัน แต่คณะทำงานดังกล่าว ยังไม่มีการกำหนดกลไกการรับบริจาคเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนระบบการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการรับบริจาคอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากยังไม่มีภัยพิบัติครั้งใหญ่เกิดขึ้นในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสามารถนำแนวทางการกำหนดระบบการรับบริจาค และการแต่งตั้งคณะทำงานมาเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญในการเสนอตัวแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทยต่อไป

บทที่ 4

วิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

การวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยนำผลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องจากส่วนราชการ องค์กรสาธารณกุศล องค์กรการกุศลระหว่างประเทศ ภาคเอกชน และสื่อมวลชน มาประกอบข้อมูล เอกสารอ้างอิงที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนเปิดรับบริจาคในเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554 พบว่า มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศล ภาคเอกชน ในบริบทของการปฏิบัติงาน การช่วยเหลือผู้ประสบภัยเมื่อเกิดภัยพิบัติทั้งในภาวะเร่งด่วน การฟื้นฟูที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม แต่ทั้งนี้ การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศล ภาคเอกชน สื่อมวลชน ในด้านการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ ยังไม่ปรากฏภาพที่ชัดเจน ขาดความเป็นเอกภาพ ในแง่ของบทบาท และการบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ทั้งนี้การนำแนวทางในแผนการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) ตามแผนการป้องกันสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558 และแนวคิดระบบการรับบริจาคที่มีการทบทวน ซึ่งถูกกำหนดโดยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ.2559 ยังไม่มีการนำมาปฏิบัติจริง เนื่องจากยังไม่มีเหตุการณ์ภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉินเกิดขึ้นในประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำแนวทางดังกล่าวไปศึกษาเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย จากผู้เกี่ยวข้องจำนวน 6 หน่วยงาน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1.หน่วยงานภาครัฐ ผู้แทนจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย 2.องค์กรสาธารณกุศลสงเคราะห์ ประกอบด้วย ผู้แทนจากสภาประชาชาติไทย และผู้แทนจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR) 3.ภาคเอกชน ผู้แทนบริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด มหาชน และ 4.ภาคองค์กรสื่อสารมวลชน ได้แก่ ผู้แทนสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 มูลนิธิครอบครัวข่าว 3 และผู้แทนสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มูลนิธิไทยพีบีเอส ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์และนำมาสู่ข้อเสนอตัวแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทยได้ ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้ง 6 หน่วยงาน พบว่า เมื่อเกิดภัยพิบัติครั้งใหญ่ของประเทศไทยนั้น หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทและภารกิจโดยตรงกับการระดมทุนหรือบรรเทาปัญหาภัยพิบัติจะเปิดบัญชีระดมทุน และตั้งเป็นศูนย์กลางการรับบริจาคทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากนั้นส่งต่อการช่วยเหลือไปยังพื้นที่ประสบภัยผ่านการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่นภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทยตามลำดับ หรือมีคำสั่งมอบหมายให้หน่วยงานที่มีภารกิจหลัก ได้แก่ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย เป็นผู้นำหน้าทีในการเปิดระดมทุน จากนั้นนำเงินส่งกลับไปที่กระทรวงมหาดไทยเพื่อดำเนินการตามลำดับขั้นตอน และกรมป้องกันและ

บรรเทาสาธารณภัยจะเป็นผู้รับการมอบหมายจากกระทรวงมหาดไทยตามลำดับ ในส่วนภูมิภาค กระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางในการระดมทุนขอรับความช่วยเหลือภายในจังหวัด โดยจัดตั้งศูนย์รับบริจาคและประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน หรืองบประมาณไม่เพียงพอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดทำโครงการและเสนอมาที่ กระทรวงมหาดไทยตามลำดับต่อไป

องค์กรสาธารณกุศลอย่างสภาอากาศไทยที่มีภารกิจในการบรรเทาทุกข์ให้ประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ มีสำนักงานจัดหารายได้ เป็นหน่วยงานที่เปิดระดมทุนหลักของสภาอากาศไทยเมื่อเกิดภัยพิบัติ และเงินระดมทุนดังกล่าวสภาอากาศไทยจะจัดสรรลงไปตามภารกิจของการช่วยเหลือ อาทิ ช่วยผู้ประสบภัยในกรณีเร่งด่วน การช่วยเหลือทางการแพทย์ การฟื้นฟูหลังประสบภัย งานด้านอาสาสมัคร ซึ่งสภาอากาศไทยมีอำนาจในการบริหารจัดการการระดมทุนและการลงพื้นที่ช่วยเหลือได้ทันที โดยไม่ต้องรอคำสั่งจากหน่วยงานของรัฐ มีความเป็นปัจเจกในการบริหารจัดการและบรรเทาปัญหาภัยพิบัติด้วยตนเอง อีกทั้งมีขั้นตอนการปฏิบัติงานเมื่อเกิดภัยพิบัติทั้งการช่วยเหลือ และการระดมทุนอย่างเป็นรูปธรรม ด้านสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR) แม้จะไม่มีภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัยโดยตรง แต่ก็ตอบแทนประชาชนคนไทยด้วยการร่วมสมทบทุนบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยผ่านกระทรวงมหาดไทยและให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การดำรงชีวิตในภาวะฉุกเฉิน เป็นต้น

ผลการสัมภาษณ์ผู้แทนภาคเอกชน บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด มหาชน พบว่า เมื่อเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ในประเทศไทย แม้จะไม่มีภารกิจโดยตรงในการระดมทุน หรือช่วยเหลือประชาชนตามพันธกิจของการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ เมื่อเกิดภัยพิบัติไม่ว่าจะขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก อย่างเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554 ย่อมต้องช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ตามหลักมนุษยชาติ เมื่อเกิดภัยพิบัติแม้องค์กรจะไม่ได้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายโดยตรง แต่บุคลากร เจ้าหน้าที่ การประสานงานติดต่อทางธุรกิจ ย่อมได้รับผลกระทบ ดังนั้นจึงมีการระดมทุนภายในองค์กรรูปแบบต่างๆ โดยเริ่มจากขั้นตอนประเมินสถานการณ์ นำเสนอผู้บริหารและร่วมกันจัดกิจกรรมระดมทุนจากบุคลากรภายในองค์กร จากนั้นนำจำนวนเงินดังกล่าวไปส่งต่อความช่วยเหลือผ่านหน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงในการบรรเทาภัยพิบัตินั้นๆ อาทิ หน่วยงานของรัฐ กระทรวงมหาดไทย สำนักนายกรัฐมนตรี สภาอากาศไทย หรือองค์กรสื่อมวลชนที่กำหนดบทบาทของการเป็นตัวแทนในการลงพื้นที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยขึ้นมาอย่างชัดเจนเป็นที่ประจักษ์ต่อประชาชนในวงกว้าง

ด้านองค์กรสื่อสารมวลชน ผู้แทนสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 มูลนิธิครอบครัวข่าว 3 และผู้แทนสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มูลนิธิไทยพีบีเอส ให้ข้อคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า การระดมทุนบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ ในเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 นั้นเกิดจากการลงพื้นที่เพื่อไปปฏิบัติงานและเห็นข้อเท็จจริงเมื่อเกิดภัยพิบัติ ความเดือดร้อนเสียหายของประชาชนในพื้นที่ จึงเปิดบัญชีระดมทุน เพื่อนำไปจัดซื้อสิ่งของในถุงยังชีพมอบให้กับผู้ประสบภัย ซึ่งทราบดีว่าประชาชนในพื้นที่ประสบภัยมีความจำเป็นต้องใช้สิ่งใด ในปริมาณเท่าไร และได้ประสานขอความร่วมมือไม่ว่าจะเป็นสิ่งของที่เป็น สิ่งของที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานลงพื้นที่ กับหน่วยงานพันธมิตรหลายหน่วยงานเพื่อสนับสนุนการช่วยเหลือ ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี และการดำเนินงานในบริบทของความเป็นสื่อมวลชน เท่ากับลงพื้นที่จริงเผยแพร่ข่าวสารตามข้อเท็จจริง เหตุการณ์ พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติอย่างแท้จริง และการได้นำสิ่งของเข้าไปช่วยเหลือทำให้ประชาชนเห็นว่าสิ่งของ

และเงินที่ร่วมบริจาคมาได้ส่งต่อถึงมือผู้ประสบภัยอย่างแน่นอน มีการรายงานยอดบริจาคและการใช้จ่ายทุกวัน ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการระดมทุนและการช่วยเหลือ จึงทำให้บทบาทขององค์กรโดดเด่นมีความชัดเจนในเรื่องของการระดมทุน ช่วยเหลือผู้ประสบภัยในเหตุการณ์ดังกล่าว อย่างไรก็ตามการเปิดรับบริจาคในภาคเอกชนก็มีข้อจำกัดในเรื่องของการออกใบเสร็จรับเงินบริจาคให้กับประชาชน จึงจำเป็นต้องนำส่งรายชื่อ และจำนวนเงินที่ผู้บริจาคประสงค์จะออกใบเสร็จ ส่งมอบต่อให้กับหน่วยงานภาครัฐที่สามารถเปิดระดมทุนได้ถูกต้องตามระเบียบและออกใบเสร็จเพื่อนำไปลดหย่อนภาษีให้ประชาชนได้ เป็นผู้ดำเนินการต่อไป

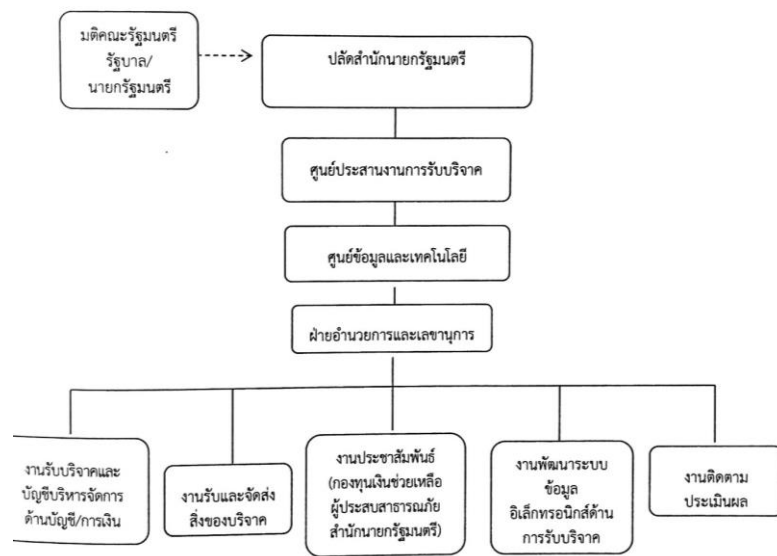
นอกจากนี้ผลการสัมภาษณ์พบว่า การเปิดระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ ในมุมมองของผู้ปฏิบัติทั้งภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศล ภาคเอกชน องค์กรสื่อมวลชน ที่เกี่ยวข้อง ให้ข้อสังเกตว่า การเปิดระดมทุนร่วมกันจากหลายหน่วยงานไม่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อน แต่เป็นโอกาสของประชาชนที่จะได้ช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างทั่วถึง เนื่องจากประชาชนผู้บริจาคจะเป็นผู้เลือกที่จะบริจาคด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความน่าเชื่อถือของหน่วยงานที่เปิดระดมทุน ภารกิจการช่วยเหลือระบบบริหารจัดการ และการสะท้อน รายงานให้เห็นจริงว่าเมื่อบริจาคกับหน่วยงานเหล่านั้นแล้ว ผู้ประสบภัยจะได้รับการช่วยเหลืออย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศล ภาคเอกชน และองค์กรสื่อมวลชน พบว่า การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างแผนระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) ตามคำสั่งกองบัญชาการและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ฉบับที่ 4/2559 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2559 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการ สปฉ.18 ส่วนงานงบประมาณและการบริจาค มีความเหมาะสมตามกรอบภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนที่สมควรแล้ว โดยคณะกรรมการประกอบด้วย

1. ผู้แทนกระทรวงการคลัง	หัวหน้าคณะทำงาน
2. ผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	คณะทำงาน
3. ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	คณะทำงาน
4. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ	คณะทำงาน
5. ผู้แทนกรมบัญชีกลาง	คณะทำงาน
6. ผู้แทนสำนักงบประมาณ	คณะทำงาน
7. ผู้แทนสภาอากาศไทย	คณะทำงาน
8. ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์	คณะทำงาน
9. ผู้แทนบริษัท อสมท. จำกัด (มหาชน)	คณะทำงาน
10. เจ้าหน้าที่สังกัดกระทรวงการคลัง
ที่ได้รับมอบหมาย	เลขานุการคณะทำงาน
11. เลขานุการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	ผู้ช่วยเลขานุการ
12. เจ้าหน้าที่กองคลัง
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	ผู้ช่วยเลขานุการ

ด้านการบริหารงานตามระบบการรับบริจาคเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตามแผนภูมิการจัตตงค์กร ที่กำหนดในระบบการรับบริจาคเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมีความเหมาะสมทางด้านการบริหารจัดการ ตามกรอบบทบาทหน้าที่ และการกำหนดกระบวนการทำงาน ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 6 หน่วยงาน ให้ข้อเสนอเพิ่มเติมว่า ถ้ามีการกำหนดหน่วยงาน องค์กร ที่มีหน้าที่ดังกล่าวประกอบด้วยจะทำให้ระบบการบริหารจัดการมีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะหัวใจของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ นอกจากมีระบบดำเนินการที่ดีแล้ว ยังต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์อย่างแท้จริง เข้ามาเป็นผู้ดูแลและดำเนินการในแต่ละขั้นตอนอย่างมืออาชีพด้วย

แผนภาพ 4-1 การจัดการองค์กรในการบริหารงานตามระบบการรับบริจาคเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

ปัญหา และอุปสรรค

ผลการสัมภาษณ์ ผู้แทนจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ผู้แทนจากสภากาชาดไทย ผู้แทนจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR) ผู้แทนบริษัท เอสซี (ประเทศไทย) จำกัด มหาชน ผู้แทนสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 มูลนิธิครอบครัวข่าว 3 และผู้แทนสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มูลนิธิไทยพีบีเอสมีความเห็นสอดคล้องกันว่าเหตุการณ์มหาอุทกภัยปีพ.ศ. 2554 ขาดศูนย์กลางการให้ข้อมูลข่าวสารการระดมทุนที่แท้จริง ทำให้หน่วยงาน องค์กรหรือบุคคลที่มีความประสงค์จะช่วยเหลือไม่ทราบว่าต้องติดต่อหน่วยงานหรือประสานไปที่หน่วยงานใดเป็นหลัก และต้องขอรับข้อมูลความเสียหาย ความต้องการการช่วยเหลือ ทั้งเงินและสิ่งของในแต่ละพื้นที่ หรือในการปฏิบัติภารกิจบรรเทาปัญหาภัยพิบัติจากหน่วยงานใด ซึ่งแต่ละหน่วยงานสามารถให้ข้อมูลได้เฉพาะบางส่วนที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบเพียงเท่านั้น ด้านองค์กรเอกชนประสบปัญหาเรื่องการประสานงานขอรับข้อมูล เนื่องจากไม่ทราบว่าควรประสานงานที่

หน่วยงานใดเป็นหลัก ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย จึงแก้ไขปัญหาโดยการประสานงานที่หน่วยงานหลักของรัฐบาล สภากาชาดไทย และองค์กรสื่อมวลชนเป็นหลัก เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือและเห็นความชัดเจนในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ที่ประสบปัญหา เป็นต้น

ด้านผู้แทนผู้แทนจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ให้ความช่วยเหลือเห็นถึงปัญหา อุปสรรคด้านการประเมินสถานการณ์และการสั่งการ ดังนี้ การประเมินสถานการณ์ และการรออำนาจสั่งการจากหน่วยงานต้นสังกัดของการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติมีความล่าช้า เป็นลำดับขั้นตอนในลักษณะของการสื่อสารจากบนลงล่าง รอการตัดสินใจ รอข้อมูลจากหลายฝ่าย ซึ่งบางครั้งผู้บริจาครอคอยมาทันทีเมื่อทราบว่าเกิดภัยพิบัติ เจ้าหน้าที่ที่อยู่ส่วนรับเรื่องยังไม่สามารถให้คำตอบกับผู้บริจาได้ในทันที เนื่องจากต้องรอการประเมินสถานการณ์จากหน่วยงานและรอคำสั่งก่อนถึงจะให้ข้อมูลการเปิดระดมทุน หรือให้ข้อมูลอื่นๆ กับผู้บริจาครได้

ขาดความชัดเจน ความโปร่งใส ในการติดตาม และรายงานผลการช่วยเหลือในแต่ละภาคส่วนโดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐ

การสำรวจแนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) ตามแผนการป้องกันสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558 และแนวคิดระบบการรับบริจาคที่มีการทบทวนและกำหนดโดยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ.2559 จากผู้แทนทั้ง 6 หน่วยงานให้ข้อคิดเห็นเช่นเดียวกันว่าโครงสร้างของคณะทำงานและแนวคิดการรับบริจาคเมื่อเกิดภัยพิบัตินั้นมีความเหมาะสมอยู่แล้วในการกำหนดบทบาทหน้าที่ และลำดับในการปฏิบัติงาน แต่ปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงคือ การคัดสรรหน่วยงาน องค์กร บุคลากรที่มีบทบาทตามภารกิจและที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงสร้างการบริหารงานตามระบบการรับบริจาคเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ นับเป็นหัวใจสำคัญโดยที่หน่วยงาน องค์กรดังกล่าว ต้องมีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในการรับบริจาคอย่างแท้จริง มีบทบาทหน้าที่หลักในการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติอย่างมืออาชีพ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้แทนทั้ง 6 หน่วยงานมีแนวทางและความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันถึงข้อบ่งชี้ที่จะนำไปสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. กำหนดให้หน่วยงาน องค์กร ที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์อย่างมืออาชีพ และเป็นที่ยอมรับของประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการระดมทุนตามระบบการรับบริจาคเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ

2. หน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้อง กำหนดบุคคลหรือทีมงานที่พร้อมจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ เนื่องจากตัวบุคคลจะนำมาซึ่งความมีประสิทธิภาพของแนวทางและระบบการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ

3. กำหนดขั้นตอนการทำงาน (work process) ตั้งแต่การประเมินสถานการณ์ ไปจนถึงการรายงานผลการดำเนินงาน และระบุหน่วยงาน องค์กร ที่รับผิดชอบเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมีลำดับขั้นตอนที่เห็นพ้องต้องกันและสามารถปฏิบัติงานได้จริงเมื่อเกิดภัยพิบัติ

4. มีการบูรณาการข้อมูล ข่าวสาร จากแหล่งข้อมูลต่างๆ และคัดกรองข้อมูลเพื่อเผยแพร่อย่างมีระบบ กำหนดให้เป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารเพียงช่องทางเดียว โดยหน่วยงาน
5. องค์กร ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดทำ web portal เฉพาะกิจ เพื่อให้ประชาชน หน่วยงาน องค์กร สามารถติดตามข้อมูล การระดมทุน การช่วยเหลือ ได้อย่างถูกต้อง
6. กำหนดฝ่ายประสานงานส่วนกลางที่ให้ข้อมูลต่างๆ ที่ถูกต้องและชัดเจนได้
7. กำหนดอำนาจการตัดสินใจให้หน่วยงาน องค์กร ที่เป็นศูนย์กลางในเรื่องนั้นๆ ได้ดำเนินการได้ทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจ ลดทอนขั้นตอนเพื่อให้การปฏิบัติงานทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น หรือกำหนดกรอบเพื่อรองรับในกรณีเร่งด่วน
8. กำหนดบทบาท และหน่วยงาน องค์กรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร เพื่อเผยแพร่ข้อมูลการระดมทุนขึ้นเปิดระดมทุน ระหว่างการระดมทุน และการช่วยเหลือ ให้ประชาชน รับประทานอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อความโปร่งใส และดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ มีความน่าสนใจ เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง สามารถตรวจสอบได้
9. กำหนดมาตรฐานของกระบวนการเปิดระดมทุน (Set standard) อาทิ เวลาเปิด – ปิด การระดมทุน การรายงานยอดการระดมทุน การรายงานค่าใช้จ่าย และการช่วยเหลือ ให้เป็นรูปธรรม มีความโปร่งใส

แนวทางการบูรณาการ

ผลการสัมภาษณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง 6 หน่วยงานให้ข้อคิดเห็นที่สอดคล้องกันถึงแนวทางการบูรณาการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมว่าควรมีข้อพิจารณา ดังนี้

1. ควรค้นหาจุดเชื่อมโยงจากภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนของภาครัฐ องค์กร สาธารณกุศล และภาคเอกชนตามที่คณะทำงานแต่งตั้งขึ้นเพื่อนำไปสู่การบูรณาการการระดมทุนที่เหมาะสมและลดความทับซ้อนในการระดมทุน
2. ภาครัฐ และองค์กรสาธารณกุศลที่มีภารกิจด้านการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย ต้องปฏิบัติงานคู่ขนานกันอย่างเป็นรูปธรรม
3. กำหนดบทบาทตามความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ขององค์กร หน่วยงาน ที่อยู่ในคณะทำงาน เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

สรุป

การวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการระดมทุนในเหตุการณ์มหาอุทกภัย ปี 2554 จากผู้แทนจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ผู้แทนจากสภาอากาศไทย ผู้แทนจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR) ผู้แทนบริษัท

เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด มหาชน ผู้แทนสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 มูลนิธิครอบครัวข่าว 3 และผู้แทนสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มูลนิธิไทยพีบีเอส สรุปได้ว่า การระดมทุนในปี 2554 ที่ผ่านมานั้น เป็นภัยพิบัติขนาดใหญ่ในรอบ 70 ปี ของประเทศไทย ประชาชน บ้านเรือนได้รับความเสียหายจำนวนมาก ทำให้หน่วยงานทุกภาคส่วนไม่ว่าจะมีบทบาท ภารกิจในการระดมทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยหรือไม่ก็พร้อมและยื่นมือเข้ามาช่วยระดมทุนโดยถือเป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ตามหลักมนุษยธรรม ทั้งนี้ในการระดมทุนทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ต่างดำเนินการและแก้ปัญหาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยยังไม่มีมีการกำหนดการปฏิบัติงานแบบบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมในการดำเนินการช่วยเหลือ ร่วมมือ สนับสนุนในรูปแบบของเครือข่าย พันธมิตรทางด้านการค้าหรือความสัมพันธ์ทางธุรกิจ และความเชื่อถือศรัทธาที่มีต่อหน่วยงานของรัฐ องค์กรสาธารณกุศลเป็นหลัก จากข้อมูลในการสัมภาษณ์สามารถนำมาวิเคราะห์และจำแนกออกเป็น ปัญหา อุปสรรค ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และแนวทางในการบูรณาการ ซึ่งข้อคิดเห็นที่ได้ี้้นมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยนำข้อคิดเห็นเหล่านั้นนำไปสู่การวิเคราะห์เสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทยเพื่อนำไปสู่การพิจารณาในเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติการ และเชิงวิชาการต่อไป

จัดทำร่างแผนระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน
(สปลจ.) 4/2559 ที่นำมาซึ่งข้อเสนอตัวแบบการบูรณาการ
การระดมทุนเพื่อปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสม
ของประเทศไทย

ภัยพิบัติ

หมายถึง ภัยธรรมชาติมหาอุทกภัยปี พ.ศ. 2554

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาเรื่องรูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทย กำหนดขอบเขตของการศึกษาเฉพาะเรื่องการระดมทุน โดยนำเหตุการณ์มหาอุทกภัยครั้งสำคัญในประเทศไทยในปี พ.ศ.2554 เป็นกรณีศึกษาในการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย จากการศึกษาเอกสารอ้างอิง และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ดังกล่าว จำนวน 6 หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรสาธารณกุศล และองค์กรสื่อมวลชน เพื่อวิเคราะห์หารูปแบบการบูรณาการการระดมทุน และปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทย ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้

1. เหตุการณ์มหาอุทกภัยของประเทศไทยในปี พ.ศ.2554 เป็นภัยพิบัติครั้งใหญ่ของประชาชนชาวไทยที่ได้รับผลกระทบในวงกว้าง มีพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายจำนวนมาก จากเหตุการณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งความช่วยเหลือจากทุกภาคส่วนทั้งที่มีภารกิจ บทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยโดยตรง องค์กรสาธารณกุศล หรือแม้แต่หน่วยงานภาคเอกชน องค์กรสื่อมวลชนทุกสำนักต่างก็มีส่วนสำคัญในการระดมทุนและเผยแพร่ข่าวสารการระดมทุนให้กับประชาชนได้รับทราบ โดยดำเนินการตามนโยบายและการตัดสินใจของแต่ละหน่วยงานเป็นสำคัญ ซึ่งวัตถุประสงค์รูปแบบของการระดมทุน ที่ปรากฏนั้นก็มีความแตกต่างกันวัตถุประสงค์เพื่อต้องการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทั้งในระยะเร่งด่วนระหว่างเกิดภัย และการฟื้นฟูหลังเกิดภัย โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการตามนโยบายของแต่ละองค์กร ด้านภาครัฐ หน่วยงานที่มีบทบาทในการระดมทุน เปิดบัญชีระดมทุนและช่วยเหลือตามขั้นตอนในการดำเนินงาน องค์กรสาธารณกุศลอย่างสภาอากาศไทย เปิดบัญชีระดมทุนตามภารกิจเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยตรงผ่านการทำงานของสภาอากาศไทย เหล่ากาชาดจังหวัด ด้านหน่วยงานภาคเอกชน มีการจัดกิจกรรมระดมทุนภายในองค์กร หรือภายในกลุ่มเครือข่ายของหน่วยงานจากนั้นนำเงินมอบผ่านหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรสาธารณกุศล เพื่อส่งต่อเงินช่วยเหลือไปยังผู้ประสบภัยในพื้นที่ต่อไป

เห็นได้ว่า ในปี พ.ศ.2554 ยังไม่มีการบูรณาการด้านการระดมทุนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม มีหน่วยงานจำนวนมากเปิดบัญชีระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย หน่วยงานภาคเอกชนบางหน่วยงานดำเนินการช่วยเหลือด้วยตนเอง บางหน่วยงานเลื่อมอบเงินผ่านหน่วยงานภาครัฐและองค์กรสาธารณกุศลที่มีภารกิจในการบรรเทาสาธารณภัยโดยตรงและมีความน่าเชื่อถือมายาวนานเป็นสำคัญ

2. จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ ต้องประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านการระดมทุน ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยด้านการสื่อสาร กล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านการระดมทุน เป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติงานด้านการระดมทุน พบว่า คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ กำหนดแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558 แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างแผนระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) ตามคำสั่งกองบัญชาการและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ฉบับที่ 4/2559 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2559 ได้แต่งตั้งคณะทำงาน สปฉ.18 ส่วนงานงบประมาณและการบริจาค จำนวน 10 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกำหนดระบบการรับบริจาค การบริหารจัดการตามระบบการบริจาคตามกรอบภารกิจของหน่วยงานในคณะทำงานมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แต่ทั้งนี้ยังไม่มี การดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเนื่องจากยังไม่เกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ขึ้นในประเทศไทยหลังจาก เหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554

2.2 ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร พบว่า จากเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554 ยังไม่พบศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารเรื่องการบริหารจัดการภัยพิบัติ การช่วยเหลือ การขอรับการช่วยเหลือและการเปิดรับการระดมทุนอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรม ทำให้ประชาชน หน่วยงานที่ประสงค์จะติดต่อขอรับข้อมูลเพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือขาดข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

2.3 ปัจจัยด้านการสื่อสาร พบว่า จากเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554 หน่วยงานภาครัฐยังขาดการรายงานจำนวนตัวเลขการรับบริจาค การใช้จ่ายเพื่อการช่วยเหลือในส่วนของเงินระดมทุนอย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา การรายงานต่างๆ มีความล่าช้า ไม่ทันกับเหตุการณ์ความเร่งด่วนที่เกิดขึ้น

ปัจจัยดังกล่าวทั้ง 3 ด้าน ข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษามา กำหนดเป็นข้อเสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทย ดังนี้

ข้อเสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสารอ้างอิงที่เกี่ยวข้อง และบทสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนในเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 2554 ทั้งภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศล ภาคเอกชน และองค์กรสื่อมวลชน มาประกอบการนำเสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทยเพื่อเสนอเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับภารกิจ บทบาทขององค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในคณะทำงานส่วนงบประมาณและการบริจาค (สปฉ.18) สามารถอธิบายตามแผนภาพ 5-1 ได้ดังนี้

แผนภาพ 5-1 ข้อเสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทย

แนวทางการบูรณาการตามแผนภาพ 5-1 ข้อเสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทย

1. อ่างอิงการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างแผนระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) ตามคำสั่งกองบัญชาการและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ฉบับที่ 4/2559 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2559 ได้แต่งตั้งคณะทำงาน สปฉ. 18 ส่วนงบประมาณและการบริการ เป็นคณะทำงานในข้อเสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทยเป็นคณะทำงานตามเดิม ทั้งนี้ขอเสนอให้เพิ่มบทบาทของสภากาชาดไทยในการร่วมระดมทุน และขอเสนอให้เพิ่มองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยร่วมเป็นคณะทำงานในส่วนของการประชาสัมพันธ์เพื่อความคล่องตัวและเข้าถึงประชาชนในการรายงาน ประสานงาน การช่วยเหลือประชาชนในการระดมทุนให้มีความชัดเจนและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

2. กำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ควบคุมการบูรณาการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยกระทรวงมหาดไทย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงการคลัง และสภากาชาดไทย เป็นผู้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ณ

ขณะนั้น นำส่งยังศูนย์ข้อมูล ร้องขอ ประสานงานและรายงานการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ

3. จัดตั้งศูนย์ข้อมูล ร้องขอ ประสานงานและรายงานการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติขึ้นทันทีเมื่อเกิดภัยพิบัติและมีความจำเป็นต้องเปิดรับการระดมทุน กำหนดผู้รับผิดชอบศูนย์ฯ ดังกล่าว ซึ่งศูนย์ฯ นี้จะเป็นศูนย์กลางการบูรณาการข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชน หน่วยงาน ภาคส่วนต่างๆ ที่มีความประสงค์จะขอรับข้อมูล ประสานงาน และให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ อาทิ ข้อมูลการร้องขอจากผู้ประสบภัยในพื้นที่ ข้อมูลจำนวนเงินบริจาค ข้อมูลการใช้จ่ายเงินบริจาคในแต่ละวัน ข้อมูลการช่วยเหลือจากเงินบริจาค เป็นต้น โดยข้อมูลที่ได้รับการเผยแพร่ต้องเป็นข้อมูลที่ผ่านการคัดกรอง ตรวจสอบความถูกต้องจากคณะทำงานที่เกี่ยวข้องเรียบร้อยแล้ว

4. จัดตั้งศูนย์ระดมทุนของหน่วยงานภาครัฐ 1 ส่วน และศูนย์ระดมทุนของสภาการศึกษาไทย 1 ส่วน เปิดระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติคู่ขนานกันไป โดยผู้วิจัยขอเสนอให้กำหนดวัตถุประสงค์ของการเปิดระดมทุนตามปัจจัยของความจำเป็นในการช่วยเหลือตามกรอบของความเชี่ยวชาญ ความคล่องตัวในการปฏิบัติภารกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือระยะภัยของการช่วยเหลือ อาทิ หน่วยงานภาครัฐ เปิดระดมทุนเพื่อนำเงินไปช่วยเหลือการอพยพ เคลื่อนย้ายเร่งด่วน และการเปิดระดมทุนเพื่อสนับสนุนด้านอาหาร ครุภัณฑ์อื่นที่ เป็นต้น ด้านสภาการศึกษาไทย เปิดระดมทุนในวัตถุประสงค์ของการจัดซื้อของยังชีพเร่งด่วนที่จำเป็น ระดมทุนจัดซื้อยา เวชภัณฑ์ทางการแพทย์ ระดมทุนเพื่อฟื้นฟูที่อยู่อาศัยและสุขภาพ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและสภาการศึกษาไทย อีกทั้งยังสร้างความชัดเจนในการเปิดระดมทุน การใช้เงิน ระดมทุน ไม่ก่อให้เกิดความสับสนกับประชาชน หน่วยงานที่ประสงค์จะร่วมบริจาคทั้งเงินและสิ่งของที่ เกี่ยวข้องกับการกิจการช่วยเหลือที่แบ่งหมวดหมู่การช่วยเหลือตามความเร่งด่วน หรือแบ่งตามระยะของการช่วยเหลือ เป็นต้น

5. ศูนย์ระดมทุนของภาครัฐและสภาการศึกษาไทย เมื่อเปิดระดมทุนแล้วต้องกำหนดช่วงเวลาที่จะปิดการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ และต้องรายงานจำนวนยอดการระดมทุน การใช้จ่าย แบบวันต่อวันให้ประชาชนได้รับทราบตัวเลขที่แท้จริงกลับมายังศูนย์กลางข้อมูลการระดมทุน

6. การประชาสัมพันธ์รณรงค์เพื่อขอรับบริจาคตามวัตถุประสงค์และการรายงานการระดมทุนการใช้จ่ายและการช่วยเหลือ นั้น เป็นหัวใจสำคัญที่ผู้บริจาคทั้งภาคองค์กร หน่วยงาน ประชาชน ต้องการทราบ จึงจำเป็นต้องมีการรายงาน ทั้งนี้ในคณะทำงานส่วนงบประมาณและการบริจาคมีหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชน 2 หน่วยงาน ได้แก่ กรมประชาสัมพันธ์ และ บริษัท อสมท. เป็นผู้รับผิดชอบบทบาทในการประชาสัมพันธ์ ติดตามและรายงานความช่วยเหลือให้ผู้บริจาคทราบ ทั้งนี้ ผู้วิจัย ขอเสนอให้องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย เข้ามามีส่วนร่วมกับคณะทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากองค์การฯ ดังกล่าว เป็นองค์การไม่แสวงหาผลกำไร มีประการณ์การช่วยเหลือ และบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอเมื่อครั้งเกิดภัยพิบัติ มหาอุทกภัยในปี พ.ศ.2554 ได้เป็นที่ประจักษ์ รวมถึงมีพื้นที่สื่อในการรายงานเหตุการณ์ การระดมทุน ตัวเลข การช่วยเหลือจากการระดมทุน ตามเวลาจริง ผ่านช่องทางเครือข่ายสาธารณะขององค์การ โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ทางการค้า

7. เมื่อข้อมูลจากทุกส่วนไหลกลับเข้าไปที่ศูนย์กลางข้อมูลการระดมทุน หน่วยงานในคณะทำงานฯ สามารถนำข้อมูลดังกล่าวที่ผ่านการคัดกรองแล้วไปเผยแพร่ต่อยังช่องทาง การประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้วิจัยค้นพบข้อเสนอแนะ 3 มิติ ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงไปสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของรูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัตินั้น ผู้วิจัยขอเสนอให้เพิ่มบทบาทของสภาวิชาชีพในการเปิดระดมทุนรับบริจาคคู่ขนานไปกับหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากพบว่า สภาวิชาชีพเป็นองค์กรสาธารณกุศลสงเคราะห์ มีภารกิจหลักในการบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ การบริการทางการแพทย์ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการบริการโลหิต ถือเป็นองค์กรที่ช่วยเหลือประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติอย่างมีระบบ มีความยืดหยุ่น เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีเครือข่ายจากกาชาดสากลกว่า 190 ประเทศทั่วโลก ในการแบ่งปันข้อมูล ประสบการณ์ และความรู้ในการระดมทุนและบริหารจัดการกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ พร้อมทั้งมีเครือข่ายในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ทั้ง 76 จังหวัด จึงขอเพิ่มบทบาทของสภาวิชาชีพในคณะทำงานส่วนงบประมาณและการบริจาคที่จะเปิดระดมทุนคู่ขนานกับภาครัฐเพื่อบูรณาการร่วมกันอย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ขอเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการบูรณาการการระดมทุนและการบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ เข้าถึงผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็ว มีเจ้าหน้าที่กระจายตัวในทุกพื้นที่ ดังนั้นเพื่อให้การบริหารจัดการงบประมาณ เงินบริจาค สิ่งของ ไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการแจกจ่ายสิ่งของหรือการช่วยเหลือพื้นที่ซ้ำซ้อน และยังสามารถรายงานผลให้ผู้บริจาคได้รับทราบผ่านศูนย์กลางข้อมูลการระดมทุนได้อย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย อีกทั้งขอเสนอให้ธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคารสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเปิดระดมทุนรับการช่วยเหลือจากประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติกับหน่วยระดมทุนของรัฐบาลเพื่อเพิ่มช่องทางและความสะดวกให้กับประชาชนด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ จัดให้มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร เจ้าหน้าที่ ส่วนราชการที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ส่วนของการระดมทุนอยู่เสมอ รวมถึงการเตรียมความพร้อมของระบบปฏิบัติงานเมื่อเกิดภัยพิบัติ มีการซักซ้อมระบบ บุคลากร ระบบรับ-ส่งข้อมูลสารสนเทศ การจัดตั้งศูนย์กลางข้อมูล เพื่อให้ปฏิบัติงานได้ทันทีเมื่อเกิดภัยพิบัติ มีการปฏิบัติงานของคณะทำงานส่วนงบประมาณและการบริจาคอย่างเป็นรูปธรรม มีการกำหนดรูปแบบการบูรณาการที่ปฏิบัติงานได้จริงและสามารถเปิดระดมทุนได้ตามข้อเสนอตัวแบบบูรณาการไม่ว่าจะเป็นภัยขนาดเล็กหรือภัยขนาดใหญ่เพื่อให้ผู้ประสบภัยเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ เสนอให้มีการถอดบทเรียนจากการระดมทุนเมื่อเกิดภัยพิบัติ ขนาดต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสร้างองค์ความรู้ในการระดมทุนเพื่อบรรเทา ปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทยต่อไป ทั้งนี้สภาวิชาชีพไทยมีประสบการณ์และมีความ เชี่ยวชาญทั้งด้านการระดมทุนและการช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ สามารถที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับ ผู้เกี่ยวข้องในการระดมทุนได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษารูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทาง ธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการระดมทุน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการระดมทุน ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยด้านการสื่อสาร ใน การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวแบบการบูรณาการการระดมทุนซึ่งตัวแบบดังกล่าวพบว่า การ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการระดมทุนนั้นเป็นปัจจัยสำคัญของการบูรณาการในการบริหารจัดการความ ช่วยเหลือทั้งการร้องขอจากผู้ประสบภัยในพื้นที่โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การชี้แจงข้อมูลข่าวสารให้ ประชาชนผู้ต้องการให้ความช่วยเหลือในการระดมทุนทั้งภาคเอกชนและบุคคลได้รับทราบข้อมูล ความต้องการการระดมทุนจากศูนย์กลางข้อมูลเป็นแหล่งข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มี การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของ ประเทศไทย” ต่อไปเพื่อต่อยอดปัจจัยความสำเร็จในด้านการสื่อสารให้เกิดประสิทธิภาพและทันต่อ เหตุการณ์ ทั้งช่วงระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย นอกจากนี้การศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการข้อมูล ข่าวสารเพื่อการระดมทุนเมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ” ก็นับเป็นหัวข้อที่น่าสนใจและมีความจำเป็น อย่างยิ่ง เนื่องจากเมื่อเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ย่อมมีข่าวสาร ข้อเท็จจริงจากหลากหลายช่องทางส่งตรง ถึงประชาชนทั้งที่ผ่านการคัดกรองแล้วจากหน่วยงานของรัฐ หรือแม้แต่ข่าวเท็จจากการส่งต่อในสื่อ สังคมออนไลน์ที่สร้างความตื่นตระหนกหรือการให้ข้อมูลที่ผิดพลาดกับประชาชนโดยไม่รู้ต้นสาย ปลายทางของข่าวดังกล่าว ดังนั้นเพื่อป้องกันข่าวสารการระดมทุนที่เป็นเท็จ จึงจำเป็นต้องมีการ บริหารจัดการ คัดกรองข้อมูลข่าวสารที่ตรวจสอบแหล่งที่มาได้จากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและมีขั้นตอน การบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม รวดเร็วและมีความถูกต้องแม่นยำ โดยมีการกำหนดบทบาทของ หน่วยงาน ผู้เกี่ยวข้องที่จะร่วมกันบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2553 - 2557. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2552.
- คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2558.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. แผนแม่บทการป้องกันและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากอุทกภัย วาตภัย และโคลนถล่ม (ระยะ 5ปี). กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2550.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สถาบันวิจัยสังคม. องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2548.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. การสื่อสารประเด็นสาธารณสุขและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. การสื่อสารสุขภาพ ศักยภาพของสื่อมวลชนในการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2546.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์. การจัดการเครือข่าย กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชัคเชส มีเดีย, 2543.
- นฤมล นิราทร. การสร้างเครือข่ายการทำงาน ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- ราชบัณฑิตสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน 2542. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2542.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

- กวินดา วัชรสิงห์. “กลยุทธ์การสื่อสารในการระดมทุนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำงานเพื่อสังคม” นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544
- ณัฐนรี สุพรรณพงศ์. “แนวทางส่งเสริมการระดมทุนในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์” สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- จิรวรรณ ภักดีบุตร. “การระดมทุนกรณีศึกษาโครงการกิจกรรมโดยเสด็จพระราชกุศล” ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2554.
- พัทธมน ผลิพัฒน์. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมระดมทุนของผู้บริจาค กรณีศึกษาสำนักงานจัดหารายได้ สภาอากาศไทย” สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ภูริดา เขวงศักดิ์สงคราม. “เครือข่าย ขั้นตอนการรณรงค์และกลยุทธ์การสื่อสารของโครงการสคนเมือง” วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

กฎหมาย

“พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550”. ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 124 ตอนที่ 5 ก, 7 กันยายน 2550.

“ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริจาคและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม”. ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 116 ตอนที่ 46 ง, 10 มิถุนายน 2542.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

สำนักงานแผนงานและกิจกรรมพิเศษ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. “ระบบการรับบริจาค เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี”. 2559

กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, กระทรวงมหาดไทย. “แต่งตั้งคณะทำงาน จัดทำร่างแผนระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.)”. คำสั่งที่ 4/2559 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2559.

กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ, กระทรวงมหาดไทย. “แผนปฏิบัติการการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน”.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

โครงการสุขภาพคนไทย.2556. ปรับจาก 18 ภัยพิบัติ ความเสียหายที่คนไทยต้องเจอและวิธีบริหารความเสี่ยง. 12 ตุลาคม 2555 สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2561
บันทึกเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 54. 2554. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2561

ภาษาต่างประเทศ

Kiok, Domonic Y. Why do donors give. Malaysia : Paper Presented at The Third South East Asian Fundraising Workshop, 18-20 March 1996.

Rogers, Everett M. Diffusion of Innovation. New York : The Free Press, 1987.

Stenbeck, Per. Fundraising for A Better World. Malaysia : Paper Presented at The Third South East Asian Fundraising Workshop, 18-20 March 1996

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางจันทร์ประภา วิชิตชลชัย
วัน เดือน ปีเกิด	23 สิงหาคม 2507
การศึกษา	ปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตบางแสน ปริญญาโท นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการโฆษณา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ประวัติการทำงานโดยย่อ	2530 – 2541 ทำงานหลากหลายสาขาวิชาชีพกับบริษัทเอกชนที่มีชื่อเสียง หลายบริษัท 2542 – 2555 หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานจัดหารายได้ สภากาชาดไทย 2555 – 2558 ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานจัดหารายได้ สภากาชาดไทย 2559 – ปัจจุบัน รองผู้อำนวยการสำนักงานจัดหารายได้ สภากาชาดไทย

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

ผู้วิจัย นางจันทร์ประภา วิชิตชลชัย **หลักสูตร** วปอ **รุ่นที่** 61

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานจัดหารายได้ สภากาชาดไทย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Natural Disaster) เป็นสิ่งที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ คงมีแต่เพียงการป้องกันและบรรเทาที่มีประสิทธิภาพจึงจะสามารถทำให้สถานการณ์คลี่คลายและให้ลดผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ ทรัพยากรที่ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาภัยพิบัตินั้นหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้เพื่อจัดการกับสถานการณ์ ให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ได้ ในการนี้จึงมุ่งเน้นทรัพยากรในรูปของตัวเงินเป็นสำคัญ ซึ่งตัวเงินสนับสนุนจากนอกส่วนราชการเกิดจากการที่ภาคเอกชนต่างร่วมใจกันเสียสละทรัพยากรของตนเพื่อช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้อื่น หากแต่ด้วยข้อจำกัดจึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเอง จึงมีแนวโน้มบริจาคเงินให้กับบุคคลหรือองค์กรที่ไว้ใจไปดำเนินการแทนตนเอง

กรณีมหาอุทกภัยครั้งใหญ่ของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2554 มีพื้นที่ประสบภัยกระจายตัวในทุกภาคของประเทศไทย ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน 4,039,459 คน (บันทึกเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี 54, ออนไลน์ 2562) หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวได้มีคำสั่งกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติที่ 4/2559 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำร่างแผนระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) หนึ่งในนั้นคือคณะทำงานส่วนงบประมาณและการบริจาค หรือ สปฉ.14 ประกอบด้วย ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้แทนสำนักงานงบประมาณ ผู้แทนสภากาชาดไทย ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์ ผู้แทนบริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) และเลขานุการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยคณะทำงานดังกล่าวได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อระดมทุนเปิดรับบริจาคเมื่อเกิดภัยพิบัติ แต่ทั้งนี้คณะทำงานดังกล่าวยังไม่มีมีการปฏิบัติงานแบบบูรณาการเต็มรูปแบบเนื่องจากยังไม่เกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ขึ้นอีกครั้

จึงเป็นความสำคัญที่ผู้วิจัยศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย” โดยศึกษารูปแบบการเปิดระดมทุนจากเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554 นำไปสู่การสังเคราะห์ และข้อเสนอตัวแบบการบูรณาการการระดมทุนให้เป็นรูปธรรมและเพิ่มขีดความสามารถในการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติของประเทศไทยในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย
3. เพื่อเสนอตัวแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 วิเคราะห์ข้อมูลภัยที่เกี่ยวข้องกับมหาอุทกภัยปี พ.ศ. 2554
 - 1.2 ศึกษาแนวคิด วิเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิ รวบรวมเนื้อหา เอกสารข่าว การบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงแนวคิด ทฤษฎี ข้อกฎหมาย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุน
2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ด้านการระดมทุน เพื่อเตรียมรับมือ ดูแล ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในสถานการณ์ฉุกเฉินมหาอุทกภัย ปี พ.ศ. 2554
 - 2.1 ผู้แทนจากส่วนราชการ ได้แก่ ผู้แทนจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย
 - 2.2 ผู้แทนจากองค์กรสาธารณกุศล ประกอบด้วย ผู้แทนจากสภากาชาดไทย และผู้แทนจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR)
 - 2.3 ผู้แทนจากภาคเอกชน ได้แก่ ผู้แทนบริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด มหาชน
 - 2.4 ภาคองค์กรสื่อสารมวลชน ได้แก่ ผู้แทนสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 มูลนิธิครอบครัวข่าว 3 และผู้แทนสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มูลนิธิไทยพีบีเอส

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

- ระยะที่ 1 การศึกษารูปแบบการระดมทุนในประเทศไทย กรณีมหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554
- ระยะที่ 2 การสังเคราะห์ตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย
- ระยะที่ 3 การศึกษาการยอมรับของตัวแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย

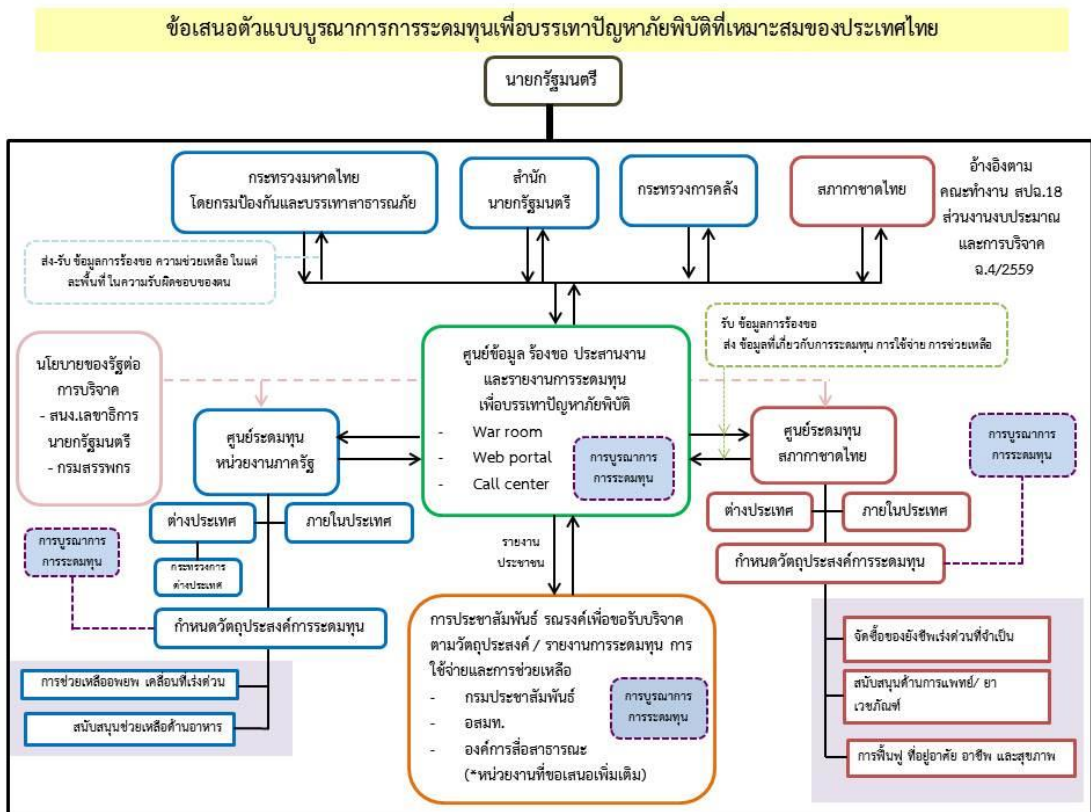
ผลการวิจัย

การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรสาธารณกุศล ภาคเอกชน สื่อมวลชน ในด้านการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ ยังไม่ปรากฏภาพที่ชัดเจนในแง่ของบทบาท และการบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

การศึกษารูปแบบการระดมทุนในประเทศไทย กรณีมหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554	
ภาครัฐ	<p>เปิดบัญชีระดมทุนและตั้งเป็นศูนย์กลางการรับบริจาคทั้งในประเทศและต่างประเทศ และส่งต่อการช่วยเหลือไปยังพื้นที่ประสบภัยโดยผ่านการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่นภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทยตามลำดับ</p> <p>ส่วนภูมิภาคกระทรวงมหาดไทยมีคำสั่งให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางในการระดมทุนภายในจังหวัด โดยจัดตั้งศูนย์รับบริจาคและประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับต่อไป</p>
องค์กร สาธารณกุศล	<p>สภากาชาดไทยมีสำนักงานจัดการรายได้ เป็นหน่วยงานเปิดระดมทุนหลักเมื่อเกิดภัยพิบัติ เงินระดมทุนดังกล่าวถูกจัดสรรตามภารกิจของการช่วยเหลือ ผ่านการดำเนินงานของเหล่ากาชาดจังหวัด อาสาสมัคร และเครือข่าย</p> <p>สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR) แม้จะไม่มีภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัยโดยตรง แต่ก็ร่วมสมทบทุนบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยผ่านกระทรวงมหาดไทยและให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การดำรงชีวิตในภาวะฉุกเฉิน</p>
ภาคเอกชน	<p>มีการระดมทุนภายในองค์กรรูปแบบต่าง ๆ โดยเริ่มจากขั้นตอนประเมินสถานการณ์ นำเสนอผู้บริหารและร่วมกันจัดกิจกรรมระดมทุนจากบุคลากรภายในองค์กร จากนั้นส่งต่อผ่านหน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรง อาทิ หน่วยงานของรัฐ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานรัฐมนตรี สภากาชาดไทย หรือองค์กรสื่อมวลชนที่มีบทบาทเป็นตัวแทนในการลงพื้นที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างชัดเจนเป็นที่ประจักษ์</p>
องค์กร สื่อสารมวลชน	<p>การระดมทุนเกิดจากการลงพื้นที่ปฏิบัติงานเห็นข้อเท็จจริงในพื้นที่จึงเปิดบัญชีระดมทุน และการลงพื้นที่ทำให้ประชาชนเห็นว่าสิ่งของและเงินที่ร่วมบริจาคมาส่งต่อถึงมือผู้ประสบภัยอย่างแน่นอน มีการรายงานยอดบริจาคและการใช้จ่ายทุกวัน ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการระดมทุนและการช่วยเหลือ จึงทำให้บทบาทของสื่อมวลชนโดดเด่นมีความชัดเจนในการระดมทุน แต่องค์กรสื่อสารมวลชนไม่สามารถออกใบเสร็จรับเงินให้กับประชาชนได้ จึงส่งมอบรายชื่อให้กับหน่วยงานภาครัฐที่สามารถเปิดระดมทุนได้และออกใบเสร็จเพื่อนำไปลดหย่อนภาษีให้ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการต่อไป</p>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการระดมทุนฯ	
ด้านการระดมทุน	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาจุดเชื่อมโยงภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนของ 10 หน่วยงาน ในขณะทำงานจัดทำร่างแผนระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน สปฉ.18 (ส่วนงานงบประมาณและการบริจาค) เพื่อนำไปสู่การบูรณาการและลดความทับซ้อนในการระดมทุน - มีการปฏิบัติงานคู่ขนานกันอย่างเป็นรูปธรรม ระหว่างภาครัฐและองค์กรสาธารณกุศลที่มีภารกิจด้านการบรรเทาสาธารณภัย - กำหนดบทบาทตามความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ขององค์กรที่อยู่ในขณะทำงาน เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน - กำหนดช่วงเวลาปิดการระดมทุนในภัยพิบัตินั้น ๆ อย่างชัดเจน
ด้านข้อมูลข่าวสาร	- จัดตั้งศูนย์ข้อมูล ร้องขอ ประสานงานและรายงานการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติ
ด้านการสื่อสาร	- กำหนดให้มีการรายงานตัวเลขรับบริจาค การใช้จ่าย ความต้องการรับความช่วยเหลือ รายงานความช่วยเหลือให้ประชาชนทราบโดยละเอียด เป็นปัจจุบันและตรงไปตรงมา

ข้อเสนอตัวแบบบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้วิจัยค้นพบข้อเสนอแนะ 3 มิติ ที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงไปสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จของรูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย ประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาตินั้น ผู้วิจัยขอเสนอให้เพิ่มบทบาทของสภาอากาศไทยในการเปิดระดมทุนรับบริจาค คู่ขนานไปกับหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากพบว่า สภาอากาศไทยเป็นองค์กรสาธารณกุศล มีภารกิจหลักในการบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ การบริการทางการแพทย์ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการบริการโลหิต ถือเป็นองค์กรที่ช่วยเหลือประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติอย่างมีระบบ มีความยืดหยุ่น เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีเครือข่ายจากภาคประชาสังคมกว่า 190 ประเทศทั่วโลก ในการแบ่งปันข้อมูล ประสบการณ์ และความรู้ในการระดมทุนและบริหารจัดการกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ พร้อมทั้งมีเครือข่ายในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ทั้ง 76 จังหวัด จึงขอเพิ่มบทบาทของสภาอากาศไทยในคณะทำงานส่วนงบประมาณและการบริจาคที่จะเปิดระดมทุน คู่ขนานกับภาครัฐเพื่อบูรณาการร่วมกันอย่างเต็มศักยภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ จัดให้มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร เจ้าหน้าที่ ส่วนราชการที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ส่วนของการระดมทุนอยู่เสมอ รวมถึงการเตรียมความพร้อมของระบบปฏิบัติงานเมื่อเกิดภัยพิบัติ มีการซักซ้อมระบบ บุคลากร ระบบรับ-ส่งข้อมูล สารสนเทศ การจัดตั้งศูนย์กลางข้อมูล เพื่อให้ปฏิบัติงานได้ทันทีเมื่อเกิดภัยพิบัติ มีการปฏิบัติงานของคณะทำงานส่วนงบประมาณและการบริจาคอย่างเป็นรูปธรรม มีการกำหนดรูปแบบการบูรณาการที่ปฏิบัติงานได้จริงและสามารถเปิดระดมทุนได้ตามข้อเสนอตัวแบบบูรณาการไม่ว่าจะเป็นภัยขนาดเล็กหรือภัยขนาดใหญ่เพื่อให้ผู้ประสบภัยเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ เสนอให้มีการถอดบทเรียนจากการระดมทุนเมื่อเกิดภัยพิบัติขนาดต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสร้างองค์ความรู้ในการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติที่เหมาะสมของประเทศไทยต่อไป ทั้งนี้สภาอากาศไทยมีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญทั้งด้านการระดมทุนและการช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ สามารถที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เกี่ยวข้องในการระดมทุนได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษารูปแบบการบูรณาการการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการระดมทุน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการระดมทุน ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยด้านการสื่อสาร ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอตัวแบบการบูรณาการการระดมทุนซึ่งตัวแบบดังกล่าวพบว่าการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการระดมทุนนั้นเป็นปัจจัยสำคัญของการบูรณาการในการบริหารจัดการความช่วยเหลือทั้งการร้องขอจากผู้ประสบภัยในพื้นที่โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การชี้แจงข้อมูลข่าวสารให้

ประชาชนผู้ต้องการให้ความช่วยเหลือในการระดมทุนทั้งภาคเอกชนและบุคคลได้รับทราบข้อมูลความต้องการการระดมทุนจากศูนย์กลางข้อมูลเป็นแหล่งข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้มีการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารการระดมทุนเพื่อบรรเทาปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เหมาะสมของประเทศไทย” ต่อไปเพื่อต่อยอดปัจจัยความสำเร็จในด้านการสื่อสารให้เกิดประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งช่วงระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย นอกจากนี้การศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารเพื่อการระดมทุนเมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ” ก็นับเป็นหัวข้อที่น่าสนใจและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเมื่อเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ย่อมมีข่าวสาร ข้อเท็จจริงจากหลากหลายช่องทางส่งตรงถึงประชาชนทั้งที่ผ่านการคัดกรองแล้วจากหน่วยงานของรัฐ หรือแม้แต่ข่าวเท็จจากการส่งต่อในสื่อสังคมออนไลน์ที่สร้างความตื่นตระหนกหรือการให้ข้อมูลที่ผิดพลาดกับประชาชนโดยไม่รู้ต้นสายปลายทางของข่าวดังกล่าว ดังนั้นเพื่อป้องกันข่าวสารการระดมทุนที่เป็นเท็จ จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการ คัดกรองข้อมูลข่าวสารที่ตรวจสอบแหล่งที่มาได้จากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและมีขั้นตอนการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม รวดเร็วและมีความถูกต้องแม่นยำ โดยมีการกำหนดบทบาทของหน่วยงาน ผู้เกี่ยวข้องที่จะร่วมกันบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนต่อไป